

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
CENTRAL STATISTICAL OFFICE

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE STATISTICAL INFORMATION AND ELABORATIONS

Emerytury i renty w 2016r.

Retirement and Other Pensions in 2016

WARSZAWA 2017 WARSAW

Opracowanie publikacji
Preparation of the publication

GUS, Departament Badań Społecznych
i Warunków Życia
*CSO, Social Surveys
and Living Conditions Department*

kierujący
supervisor

dr Piotr Łysoń – Dyrektor Departamentu
Director of the Department

zespół
team

Joanna Marzęcka
Joanna Mikke
Elżbieta Król (mapa)

Projekt okładki
Cover design

Lidia Motrenko-Makuch

Druk i oprawa
Printing and binding

Zakład Wydawnictw Statystycznych
Statistical Publishing Establishment

ISSN 2082-7164

Publikacja dostępna na <http://www.stat.gov.pl/>
Publication available on <http://www.stat.gov.pl/>

PRZEDMOWA

Niniejsza publikacja jest całościowym opracowaniem statystyki publicznej na temat emerytur i rent oraz populacji osób i gospodarstw domowych, korzystających z tych świadczeń.

Publikacja składa się z części metodologicznej, komentarza analitycznego i tablic wynikowych. Część metodologiczna obejmuje definicje pojęć stosowanych w statystyce dotyczącej emerytur i rent. Komentarz analityczny zawiera opis stanu i zmian zachodzących w: liczebności i strukturze populacji emerytów i rencistów, kwotach świadczeń emerytalno-rentowych, wysokości przeciętnej emerytury i renty. Obejmuje także informacje o dochodach i wydatkach gospodarstw domowych emerytów i rencistów, a także o ich warunkach mieszkaniowych i zagrożeniu ubóstwem.

Dział pierwszy części tabelarycznej zawiera dane dotyczące populacji emerytów i rencistów oraz jej dynamiki, a także struktury według płci, wieku, zawodu, regionów, województw oraz instytucji wypłacających świadczenia.

W dziale drugim części tabelarycznej zaprezentowano kwoty świadczeń brutto według rodzaju (emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne), dynamikę ich zmian oraz przeciętne miesięczne kwoty emerytur i rent. Dane te są prezentowane w przekrojach według regionów i województw. Ponadto zostały przedstawione kwoty i liczebność świadczeń pozaubezpieczeniowych oraz relacje średniej miesięcznej emerytury brutto do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.

W dziale trzecim umieszczono informacje dotyczące dochodów gospodarstw domowych emerytów i rencistów, wydatków tych gospodarstw na towary i usługi konsumpcyjne oraz na wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego, a także subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych emerytów i rencistów.

Publikacja została opracowana na podstawie danych ze sprawozdawczości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych. Ponadto wykorzystano wyniki badań statystyki publicznej z „Badania budżetów gospodarstw domowych” i „Europejskiego badania dochodów i warunków życia” (EU-SILC).

Mam nadzieję, że niniejsza publikacja okaże się cennym źródłem informacji o sytuacji materialnej emerytów i rencistów oraz wydatkach publicznych na emerytury i renty.

Dyrektor Departamentu
Badań Społecznych i Warunków Życia

dr Piotr Łysoń

PREFACE

This publication is a comprehensive elaboration by the Central Statistical Office on retirement and other pensions in Poland as well as the population and households entitled to these benefits.

The publication consists of methodological part, analytical commentary and tables. The methodological part covers definitions of terminology used in social benefits statistics. The analytical commentary includes a description of the state and changes in the number and structure of retiree and pensioner population and the value and average amounts of retirement and other pensions as well as income and expenditures of retiree and pensioner households, their housing conditions and risk of poverty.

The first part of the tables covers data on dynamics and structure of retiree and pensioner population by sex, age, occupation, region, voivodship as well as by institutions distributing retirement and other pensions.

The second part of the tables presents amounts of gross benefits by type (retirement pension, disability pension, survivors pension), dynamics of change and average monthly retirement and other pensions. The data are presented by regions and voivodships. The elaboration also includes value and number of non-insurance benefits as well as average monthly gross retirement pension in relation to the average monthly gross salary in the national economy.

The third part shows information on retiree and pensioner households income and expenditures on consumption of goods, services and equipment as well as household running costs. Also information on subjective assessment of financial condition of retiree and pensioner households is presented.

The publication has been prepared on the basis of data from the reports of the Social Insurance Institution, the Agricultural Social Insurance Fund, the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior and Administration, the Ministry of Justice and the Institute of Labour and Social Studies. Moreover, there have been also presented in the publication the results of surveys carried out by the Central Statistical Office: Household Budget Survey and EU-SILC.

I hope that this publication will serve as an important source of information on financial situation of retirees and pensioners as well as public expenditures on retirement and other pensions.

*Director
of the Social Surveys and Living Conditions
Department*

Piotr Łysoń, Ph.D.

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	3
DEFINICJE POJĘĆ	11
UWAGI OGÓLNE	17
KOMENTARZ ANALITYCZNY	20
Liczebność i struktura populacji emerytów i rencistów	20
Osoby otrzymujące świadczenia emerytalno-rentowe	23
Osoby otrzymujące świadczenia emerytalne	23
Osoby otrzymujące renty z tytułu niezdolności do pracy	25
Osoby otrzymujące renty rodzinne	25
Kwoty świadczeń emerytalno-rentowych w Polsce	26
Wysokość świadczeń emerytalno-rentowych z ZUS	26
Wysokość świadczeń emerytalno-rentowych z KRUS	29
Wysokość świadczeń emerytalno-rentowych z MON, MSWiA i MS	30
Zmiany wysokości przeciętnej miesięcznej emerytury w latach 2000-2016	32
Dochody gospodarstw domowych emerytów i rencistów	34
Wydatki gospodarstw domowych emerytów i rencistów	34
Wyposażenie gospodarstw domowych emerytów i rencistów w przedmioty trwałego użytkowania	36
Warunki mieszkaniowe gospodarstw domowych emerytów i rencistów	36
Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych emerytów i rencistów	37
Minimum socjalne i minimum egzystencji dla gospodarstw domowych emerytów	37
Subiektywna ocena stanu zdrowia emerytów i rencistów	39

TABLICE WYNIKOWE

DZIAŁ I Świadczeniobiorcy

	Nr	Str.
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w latach 2005-2016 według instytucji wypłacających	1	42
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według województw	2	43
Przeciętna miesięczna liczba rencistów z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według województw	3	44
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według regionów i województw	4	45
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według regionów	5	46
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według województw	6	47
Przeciętna miesięczna liczba rencistów z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według województw	7	48
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według regionów i województw	8	49
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według regionów	9	50

	Nr	Str.
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Sprawiedliwości i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji	10	51
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów z pozarolniczego systemu ubezpieczeń według zawodów	11	52
Emeryci i renciści jako odsetek populacji mieszkańców według województw w roku 2000 i 2016	12	53
Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według płci i wieku	13	54
Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacane przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według płci i wieku	14	55
Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacane przez Ministerstwo Obrony Narodowej według płci i wieku	15	56
Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacane przez Ministerstwo Sprawiedliwości według płci i wieku	16	57
Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji według płci i wieku	17	58

DZIAŁ II Emerytury, renty i świadczenia pozaubezpieczeniowe

Emerytury i renty brutto w latach 2005-2016 według instytucji wypłacających	18	59
Emerytury i renty brutto z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według województw	19	60
Renty brutto z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według województw	20	61
Emerytury i renty brutto z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według województw	21	62
Renty brutto z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według województw	22	63
Emerytury i renty brutto z Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Sprawiedliwości i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji	23	64
Liczba emerytów z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według wysokości świadczeń w latach 2000-2011	24	65
Liczba emerytów i rencistów z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według wysokości świadczeń w marcu 2016 r.	25	66
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto w latach 2005-2016 według instytucji wypłacających	26	67
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według województw	27	68
Przeciętna miesięczna renta brutto z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według województw	28	69
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według regionów i województw	29	70
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według regionów	30	71
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według województw	31	72
Przeciętna miesięczna renta brutto z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według województw	32	73
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według regionów i województw	33	74
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według regionów	34	75
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Sprawiedliwości i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji	35	76
Świadczenia pozaubezpieczeniowe z Ministerstwa Obrony Narodowej, z Ministerstwa Sprawiedliwości, z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji	36	77

	Nr	Str.
Świadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z rozdziału 75313 wydatków budżetu państwa	37	78
Świadczenia z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego rozdziału 75313 wydatków budżetu państwa	38	79
Emerytury i renty brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych według zawodów	39	80
Relacja przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w latach 2000-2016	40	81
Średnioroczne minimum egzystencji i minimum socjalne dla gospodarstw emeryckich w latach 2000-2016	41	82

DZIAŁ III Gospodarstwa domowe emerytów i rencistów

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów	42	83
Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów ...	43	84
Dynamika przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów na tle ogółu gospodarstw domowych w 2016 r. (2015 r.=100)	44	85
Przeciętne miesięczne spożycie niektórych artykułów żywnościowych na 1 osobę w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów	45	86
Wyposażenie gospodarstw domowych emerytów i rencistów w niektóre przedmioty trwałego użytkowania	46	87
Wyposażenie gospodarstw domowych emerytów i rencistów w niektóre przedmioty trwałego użytkowania w 2016 r. w porównaniu do 2015 r. (2015 r.=100)	47	88
Trudności gospodarstw domowych emerytów i rencistów w zaspokajaniu potrzeb	48	89
Mieszkania użytkowane przez gospodarstwa domowe emerytów i rencistów	49	89
Wyposażenie mieszkań emerytów i rencistów w urządzenia i instalacje techniczno-sanitarne	50	90
Stan mieszkań zajmowanych przez gospodarstwa domowe emerytów i rencistów	51	91
Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych emerytów i rencistów	52	92
Subiektywna ocena stanu zdrowia emerytów i rencistów	53	92

WYKRESY

Struktura populacji emerytów i rencistów	1	20
Liczba emerytów i rencistów w Polsce w latach 2000–2016 (w tys. osób)	2	21
Osoby pobierające emerytury w grudniu 2016 roku według wieku (w tys.)	3	24
Kwota świadczeń emerytalno-rentowych z ZUS (w tys. zł)	4	27
Kwota świadczeń emerytalno-rentowych z KRUS (w tys. zł)	5	29
Kwota świadczeń emerytalno-rentowych z MON, MSWiA i MS (w tys. zł)	6	31
Relacja przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w latach 2000-2016	7	32
Relacja przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w latach 2000-2016	8	33
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych emerytów, przeciętna emerytura z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych a średnioroczne minimum egzystencji i minimum socjalne dla gospodarstw emeryckich w latach 2000-2016	9	38

MAPA

Liczba emerytów i rencistów według województw oraz jako odsetek populacji mieszkańców	1	22
---	---	----

CONTENTS

<i>PREFACE</i>	4
<i>DEFINITIONS OF TERMS</i>	14
<i>GENERAL NOTES</i>	17
<i>ANALYTICAL COMMENTARY</i>	20
<i>Number and structure of retirees' and pensioners' population</i>	20
<i>Persons receiving retirement and other pension benefits</i>	23
<i>Persons receiving retirement pensions</i>	23
<i>Persons receiving disability pensions</i>	25
<i>Persons receiving survivors pensions</i>	25
<i>Amount of retirement and other pension benefits in Poland</i>	26
<i>Amount of retirement and other pension benefits from SII</i>	26
<i>Amount of retirement and other pension benefits from ASIF</i>	29
<i>Amount of retirement and other pension benefits from MND, MIA and MS</i>	30
<i>Changes of average monthly retirement pension in 2000-2016</i>	32
<i>Income of retirees' and pensioners' households</i>	34
<i>Expenditures of retirees' and pensioners' households</i>	34
<i>Equipment with durable goods in retirees' and pensioners' households</i>	36
<i>Housing conditions retirees' and pensioners' households</i>	36
<i>Subjective opinion about financial situation of retirees' and pensioners' households</i>	37
<i>The subsistence minimum and social minimum for retirees' households</i>	37
<i>Subjective opinion about health of retirees' and pensioners'</i>	39

TABLES

PART I Beneficiaries

	<i>No.</i>	<i>Page</i>
<i>Monthly average number of retirees and pensioners in 2005-2016 by institutions</i>	1	42
<i>Monthly average number of retirees and pensioners from the Social Insurance Institution by voivodships</i>	2	43
<i>Monthly average number of pensioners from the Social Insurance Institution by voivodships</i>	3	44
<i>Monthly average number of retirees and pensioners from the Social Insurance Institution by regions and voivodships</i>	4	45
<i>Monthly average number of retirees and pensioners from the Social Insurance Institution by regions</i>	5	46
<i>Monthly average number of retirees and pensioners from the Agricultural Social Insurance Fund by voivodships</i>	6	47
<i>Monthly average number of pensioners from the Agricultural Social Insurance Fund by voivodships</i>	7	48
<i>Monthly average number of retirees and pensioners from the Agricultural Social Insurance Fund by regions and voivodships</i>	8	49
<i>Monthly average number of retirees and pensioners from the Agricultural Social Insurance Fund by regions</i>	9	50

	No.	Page
<i>Monthly average number of retirees and pensioners from the Ministry of National Defence, the Ministry of Justice and the Ministry of Interior and Administration</i>	10	51
<i>Monthly average number of retirees and pensioners from the non-agricultural social security system by occupation</i>	11	52
<i>Retirees and pensioners by voivodships in 2000 and 2016 (in persons and as percent of total population)</i>	12	53
<i>Persons receiving retirement and disability pensions from the Social Insurance Institution by sex and age</i>	13	54
<i>Persons receiving retirement and disability pensions from the Agricultural Social Insurance Fund by sex and age</i>	14	55
<i>Persons receiving retirement and disability pensions from the Ministry of National Defence by sex and age</i>	15	56
<i>Persons receiving retirement and disability pensions from the Ministry of Justice by sex and age</i>	16	57
<i>Persons receiving retirement and disability pensions from the Ministry of Interior and Administration by sex and age</i>	17	58
 PART II Retirement and other pensions, non-insurance benefits		
<i>Gross retirement and other pensions in 2005-2016 by institutions</i>	18	59
<i>Gross retirement and other pensions from the Social Insurance Institution by voivodships</i>	19	60
<i>Gross pensions from the Social Insurance Institution by voivodships</i>	20	61
<i>Gross retirement and other pensions from the Agricultural Social Insurance Fund by voivodships</i>	21	62
<i>Gross pensions from the Agricultural Social Insurance Fund by voivodships</i>	22	63
<i>Gross retirement and other pensions from the Ministry of National Defence, the Ministry of Justice and the Ministry of Interior</i>	23	64
<i>Number of retirees from the Social Insurance Institution by benefit amount in 2000-2011</i>	24	65
<i>Number of retirees and pensioners from the Social Insurance Institution by benefit amount in March of 2016</i>	25	66
<i>Monthly average gross retirement and other pension in 2005-2016 by institutions</i>	26	67
<i>Monthly average gross retirement and other pension from the Social Insurance Institution by voivodships</i>	27	68
<i>Monthly average gross pension from the Social Insurance Institution by voivodships</i>	28	69
<i>Monthly average gross retirement and other pension from the Social Insurance Institution by regions and voivodships</i>	29	70
<i>Monthly average gross retirement and other pension from the Social Insurance Institution by regions</i>	30	71
<i>Monthly average gross retirement and other pension from the Agricultural Social Insurance Fund by voivodships</i>	31	72
<i>Monthly average gross pension from the Agricultural Social Insurance Fund by voivodships</i>	32	73
<i>Monthly average gross retirement and other pension from the Agricultural Social Insurance Fund by regions and voivodships</i>	33	74
<i>Monthly average gross retirement and other pension from the Agricultural Social Insurance Fund by regions</i>	34	75
<i>Monthly average gross retirement and other pension from the Ministry of National Defence, the Ministry of Justice and the Ministry of Interior and Administration</i>	35	76
<i>Non-insurance benefits from the Ministry of National Defence, the Ministry of Justice and the Ministry of Interior and Administration</i>	36	77
<i>Benefits from the Social Insurance Institution from 75313 allocation in state budget</i>	37	78
<i>Benefits from the Agricultural Social Insurance Fund from 75313 allocation in state budget</i>	38	79
<i>Gross retirement and other pensions from non-agricultural social security system by occupation</i>	39	80

	No.	Page
<i>Relation of monthly average gross retirement pension from non-agricultural social security system to monthly average gross wages and salaries in the national economy in 2000-2016</i>	40	81
<i>Yearly subsistence minimum and social minimum for retirees' households in 2000-2016</i>	41	82

PART III Retirees' and pensioners' households

<i>Monthly average income per capita in retirees' and pensioners' households</i>	42	83
<i>Monthly average expenditures per capita in retirees' and pensioners' households</i>	43	84
<i>Dynamics of monthly average expenditures per capita in retirees' and pensioners' households in relation to total households expenditure in 2016 (2015=100)</i>	44	85
<i>Monthly average consumption of selected foodstuffs per capita in retirees' and pensioners' households</i>	45	86
<i>Equipment with selected durable goods in retirees' and pensioners' households</i>	46	87
<i>Equipment with selected durable goods in retirees' and pensioners' households in 2016 compared with 2015 (2015=100)</i>	47	88
<i>Difficulties in satisfying retirees' and pensioners' needs in their households</i>	48	89
<i>Dwellings occupied by retirees' and pensioners' households</i>	49	89
<i>Equipment of dwellings of retirees' and pensioners' households in technical and sanitary installations</i>	50	90
<i>Conditions of dwellings of retirees' and pensioners' households</i>	51	91
<i>Subjective opinion about financial situation of retirees and pensioners' households</i>	52	92
<i>Subjective opinion about health of retirees and pensioners</i>	53	92

GRAPHS

<i>Structure of retirees' and pensioners' population</i>	1	20
<i>Number of retirees and pensioners in Poland in 2000–2016 (in thous. persons)</i>	2	21
<i>Persons receiving retirement pensions in December 2016 by age (in thous.)</i>	3	24
<i>Amount of retirement and other pension benefits from the Social Insurance Institution (in thous. zł)</i>	4	27
<i>Amount of retirement and other pension benefits from the Agricultural Social Insurance Fund (in thous. zł)</i>	5	29
<i>Amount of retirement and other pension benefits from the Ministry of National Defence, the Ministry of Justice and the Ministry of Interior and Administration (in thous. zł)</i>	6	31
<i>Relation of the average monthly gross retirement pension from the non-agricultural social security system to monthly average gross wages and salaries in the national economy in 2000-2016</i>	7	32
<i>Relation of the average monthly gross retirement pension from the Agricultural Social Insurance Fund to monthly average gross wages and salaries in the national economy in 2000-2016</i>	8	33
<i>Monthly average disposable income per capita in single retirees' households and average gross retirement pension from non-agricultural social security system compared to subsistence minimum and social minimum for retirees' households in 2000-2016</i>	9	38

MAP

<i>Number of retirees and pensioners by voivodships and as percent of total population</i>	1	22
--	---	----

DEFINICJE POJEĆ

- 1. Emerytura** – świadczenie pieniężne przysługujące ubezpieczonemu, który spełnia warunki uprawniające do emerytury z ubezpieczenia społecznego tzn. osiągnął wiek emerytalny zróżnicowany w zależności od płci, zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz ma odpowiedni okres składkowy i nieskładkowy. Wysokość emerytury dla osób, które urodziły się przed rokiem 1949 określona jest przez staż pracy i wysokość zarobków w wybranych okresach pracy.
Dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., które przystąpiły do otwartego funduszu emerytalnego lub które nie są członkami OFE i nie spełniły warunków do emerytury na dotychczasowych zasadach, wysokość emerytury jest uzależniona od wysokości kapitału zgromadzonego na indywidualnym koncie ubezpieczonego. Warunki nabywania prawa do świadczeń emerytalno-rentowych wypłacanych przez MON, MSWiA oraz MS oraz wysokość tych świadczeń uregulowane są odrębnie (ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw – Dz. U. Nr 166, poz. 1609).
- 2. Renta z tytułu niezdolności do pracy** – świadczenie pieniężne przysługujące ubezpieczonemu, który jest niezdolny do pracy, ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy oraz niezdolność do pracy powstała w okresach określonych przepisami, ale nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Jednakże w przypadku, gdy niezdolność do pracy powstała wskutek wypadku w drodze do pracy lub z pracy ubezpieczonemu przysługuje renta, mimo iż nie posiada wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego. Ponadto ubezpieczonemu przysługuje renta mimo, iż stał się niezdolny do pracy po upływie 18 miesięcy od ustania określonych okresów w przypadku, gdy ma odpowiednio długi okres składkowy i nieskładkowy (kobieta 20 lat, mężczyzna 25 lat).
- 3. Renta rodzinna** – świadczenie pieniężne przysługujące uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki do uzyskania jednego z tych świadczeń, bądź pobierała zasiłek lub świadczenie przedemerytalne. Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna.
- 4. Przeciętna emerytura i renta brutto** – została obliczona jako kwota świadczeń wypłaconych w danym okresie tj. emerytur, rent z tytułu niezdolności do pracy, rent

rodziny wraz z kwotą emerytur okresowych podzielona przez odpowiadającą im liczbę świadczeniobiorców w tym okresie.

5. **Dochód rozporządzalny** – obejmuje bieżące dochody pieniężne i niepieniężne (w tym wartość spożycia naturalnego, tj. wartość towarów i usług konsumpcyjnych pobranych na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności gospodarczej na własny rachunek – rolniczej i pozarolniczej oraz wartość towarów i usług otrzymanych bezpłatnie), bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych płaconych z tytułu dochodów (z pracy najemnej, ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń społecznych), bez składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez ubezpieczonego pracownika oraz bez podatków płaconych przez osoby pracujące na własny rachunek.

W skład dochodu rozporządzalnego wchodzi:

- a) **dochód z pracy najemnej** – uzyskany we wszystkich miejscach pracy danego członka gospodarstwa domowego (wynagrodzenia, wypłaty niezaliczone do wynagrodzeń),
- b) **dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie**, który stanowi różnicę między wartością produkcji rolniczej (łącznie ze spożyciem naturalnym) a poniesionymi na nią bieżącymi nakładami,
- c) **dochód z pracy na własny rachunek**, który stanowi część dochodu uzyskanego z prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek (poza gospodarstwem indywidualnym w rolnictwie) oraz dochód z wykonywania wolnego zawodu,
- d) **dochód z własności** (odsetki, udziały w zyskach z działalności gospodarczej, dywidendy, nadwyżka bilansowa w spółdzielniach) i dochód z wynajmu nieruchomości – budynków, gruntów – niezwiązanych z prowadzoną działalnością gospodarczą (tj. przychody minus nakłady),
- e) **dochód ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych**, który obejmuje emerytury, renty, zasiłki (w tym chorobowy – po ustaniu stosunku pracy), świadczenia rehabilitacyjne i jednorazowe odszkodowania powypadkowe oraz od 2005 r. renty strukturalne dla rolników indywidualnych,
- f) **dochód z pozostałych świadczeń społecznych**, który obejmuje m. in. zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki i świadczenia przedemerytalne, świadczenia rodzinne, rentę socjalną, świadczenia pieniężne i niepieniężne udzielane na podstawie ustawy

o pomocy społecznej, stypendia oraz pomoc od instytucji niekomercyjnych (w tym dary),

g) **pozostały dochód**, który obejmuje m.in. dary od osób prywatnych (w tym alimenty), odszkodowania z tytułu ubezpieczeń w instytucjach ubezpieczeniowych, wygrane w grach hazardowych i loteryjnych.

6. **Dochód do dyspozycji** – dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki. Dochód do dyspozycji przeznaczony jest na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności.
7. **Minimum socjalne** – kwota ustalana każdego roku przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie normatywnego modelu zaspokajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na niskim poziomie przyjmującego postać „koszyków”, określonych ilościowo i wartościowo dla poszczególnych grup potrzeb. Minimum socjalne jest modelem zaspokajania potrzeb na niskim poziomie, ale jeszcze wystarczającym dla zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych i niezagrażającym biologicznemu i psycho-fizycznemu rozwojowi człowieka. Przy określaniu minimum socjalnego szczególny nacisk kładzie się na możliwość utrzymywania więzi społecznych, dlatego też „koszyk” ten obejmuje nie tylko zakup żywności, odzieży i obuwia, środki na utrzymanie mieszkania, ochronę zdrowia czy higienę, ale też wydatki umożliwiające wykonywanie pracy (transport lokalny i łączność), kształcenie i wychowanie dzieci, utrzymywanie więzi rodzinnych, kontaktów towarzyskich i minimalne uczestniczenie w kulturze.
8. **Minimum egzystencji** – kwota ustalana każdego roku przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie normatywnego modelu zaspokajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na niskim poziomie przyjmującego postać „koszyków”, określonych ilościowo i wartościowo dla poszczególnych grup potrzeb. Minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Znajdują się w nim wyłącznie dobra służące zaspokajaniu potrzeb egzystencjalnych (żywność, odzież i obuwie, mieszkanie, ochrona zdrowia i higiena).
9. **Gospodarstwo domowe jednoosobowe** – osoba utrzymująca się samodzielnie, tzn. niełącząca swoich dochodów z dochodami innych osób bez względu na to, czy mieszka sama czy z innymi osobami.
10. **Gospodarstwo domowe wieloosobowe** – zespół osób zamieszkujących razem i wspólnie utrzymujących się.

DEFINITIONS

1. **Retirement pension** – a monetary benefit for the insured who fulfills conditions giving right to the retirement pension from the social security, that is: attained retirement age – depending on the sex, employment in specific conditions or for special function, has appropriate contributory and non-contributory periods. The basic retirement pension for persons, who were born before the year 1949, is defined by a job seniority and wages in the chosen work periods. For persons who were born after 31 st of December 1948, and who joined the open pension fund, or who are not the members of OPF and who did not fulfill requirements needed to get retirement pansion on the previous rules, basic retirement pansion depends on the capital, which was collected on individual insurance account. The conditions to acquire privileges to get retirement and other pension benefits paid by MND, MIA and MJ and the amount of those benefits are defined separately (the law dated 23 rd of July 2003 on change of law considering social insurance system and some other laws – Journal of Laws No 166, item 1609).
2. **Disability Pension** – a monetary benefit to an insured person who is unable to work, has a required contributory and non-contributory periods and incapacity for work has arisen in the periods specified by law but no later than 18 months after the cessation of those periods. However, if the incapacity for work was incurred as a result of an accident on the way to work or back work, the insured person is entitled to a disability pension even though he or she does not have the required contributory and non-contributory period. In addition, the insured person is entitled to a pension although he or she has become unable to work 18 months after the cessation of certain periods, if person has a sufficiently long contributory and non-contributory period (20 year old female, 25 year old male).
3. **Survivors pension** – a monetary benefit to the insured members of a family of a person who at the moment of death had the right to retirement or disability pension or who fulfilled conditions to receive one of these benefits and also received a pre-retirement benefit or a pre-retirement allowance. All the insured members of family are entitled to one combined survivors pension.

4. **Average gross retirement and other pension** – the ratio of paid out benefits (i.e., retirement pensions, disability pensions, survivors pensions) during a given period to the number of beneficiaries of such payments in the given period.
5. **Available income** – includes current monetary and non-monetary income (including the value of own consumption, i.e., consumer goods and services acquired for household needs from self-employed agricultural or non-agricultural economic activity as well as the value of goods and services free of charge), excluding pre-payments on personal income tax paid (with income from hired labour, from social security benefits and from other social benefits), excluding contributions to obligatory social security paid by the insured employee as well as excluding taxes paid by self-employed persons.

Available income comprises:

- a) **income from hired work** – obtained in all workplaces by the given household member (wages and salaries, payments not included in wages and salaries),
- b) **income from a private farm in agriculture**, which accounts for the difference in the value of agricultural production (including own consumption) and current expenditures borne on it,
- c) **income from self-employment**, which accounts for a portion of income obtained from conducting self-employed economic activity (excluding a private farm in agriculture) and income from practicing a learned profession,
- d) **income from property** (interests, shares in profits from economic activity, dividends, balance surplus in cooperatives) and income from rental of real estate not connected with the conducted economic activity (i.e. revenues minus investments),
- e) **income from social security benefits**, which includes retirement pensions, other pensions, allowances (of which sickness allowances – after termination of employment), rehabilitation benefits and one-off accident compensations as well as since 2005, structural pensions for farmers,
- f) **income from other social benefits**, which includes among others: unemployment benefits, pre-retirement allowances and benefits, family benefits, social pension, monetary and non-monetary assistance provided on

the basis of the Law on Social Assistance, scholarships and assistance from non-commercial institutions (of which gifts),

g) **other income**, which includes, i.a.: gifts from private persons (of which alimony), insurance indemnities, winnings from games of chance and lotteries.

6. **Disposable income** – available income less other expenditures. Disposable income is designated for consumer goods and services as well as for an increase in savings.
7. **Social minimum** – the amount determined each year by the Institute of Labor and Social Studies on the basis of a normative model of satisfying low-consumption and consumption needs in the form of "baskets", quantitatively and qualitatively for individual needs groups. Social minimum is a model of meeting the needs at low level but still sufficient to meet the basic needs of life and not to harm the biological and psycho-physical development of man. In determining social minimum, special emphasis is placed on the ability to maintain social ties, so this "basket" includes not only the purchase of food, clothing and footwear, housing, health and hygiene, but also labor costs (local and communication, child education and upbringing, family ties, social contacts and minimal participation in culture).
8. **Subsistence minimum** – the amount determined each year by the Institute of Labor and Social Affairs on the basis of a normative model of meeting the needs of low-consumption and low-consumption consumption forms of "baskets", quantitatively and qualitatively for each group of needs. The subsistence level determines the level of satisfying needs, below which there is a biological threat to life and the development of psychophysical human. There are only good to meet the existential needs (food, clothing and footwear, housing, health and hygiene).
9. **A one-person household** – an individual independently maintaining himself/herself, i.e., income is not combined with the income of others, regardless of whether the individual lives alone or with other persons.
10. **A multi-person household** – a group of people living together and maintaining themselves jointly. Households representing the basis socio-economic groups of the population were established on the basis of the exclusive or main (predominate) source of maintenance.

UWAGI OGÓLNE

1. Prezentowane dane zawierające informacje o **świadczeniach emerytalnych i rentowych z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych** dotyczą świadczeń wypłacanych przez:
  - a) Zakład Ubezpieczeń Społecznych – ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. także z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa) oraz w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 30 czerwca 2014 r. środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (OFE);
  - b) Ministerstwo Obrony Narodowej – w zakresie świadczeń wypłacanych byłym żołnierzom zawodowym i członkom ich rodzin – ze środków budżetu MON;
  - c) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji – w zakresie świadczeń wypłacanych byłym funkcjonariuszom służb bezpieczeństwa publicznego tj.: Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i byłego Urzędu Ochrony Państwa oraz członkom ich rodzin – ze środków budżetu MSWiA;
  - d) Ministerstwo Sprawiedliwości w zakresie świadczeń wypłacanych byłym funkcjonariuszom Służby Więziennej i członkom ich rodzin – ze środków budżetu MS.
2. Informacje o **świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych** dotyczą świadczeń wypłacanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ze środków Funduszu Emerytalno-Rentowego i budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa), a także ze środków wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z tych środków.
3. Dane o świadczeniach emerytalno-rentowych nie obejmują wypłat emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych.
4. Do świadczeń emerytalnych i rentowych uprawnieni są (łącznie z członkami ich rodzin) m. in.:
  - a) pracownicy;
  - b) osoby wykonujące pracę nakładczą;

- c) członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni powstałych na ich bazie oraz spółdzielni kółek rolniczych;
  - d) osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy na warunkach zlecenia;
  - e) osoby prowadzące pozarolniczą działalność (w tym osoby prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek, twórcy, artyści);
  - f) duchowni;
  - g) żołnierze zawodowi;
  - h) funkcjonariusze służb bezpieczeństwa publicznego, tj.: Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej oraz b. Urzędu Ochrony Państwa;
  - i) rolnicy indywidualni;
  - j) inwalidzi wojenni i wojskowi, kombatanci oraz od 1991 r. także osoby represjonowane.
5. Kwoty wypłat świadczeń emerytalno-rentowych podaje się w ujęciu brutto, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych i składek na ubezpieczenia zdrowotne.
  6. W publikacji zaprezentowano informacje o świadczeniach finansowanych z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa 75313. Są to: ryczałty energetyczne, dodatki kombatanckie, świadczenia pieniężne dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej, świadczenia pieniężne dla osób deportowanych, dodatki kompensacyjne oraz świadczenia pieniężne dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych.
  7. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.
  8. W publikacji wykorzystano dane otrzymane od następujących instytucji:
    - a) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (tab.1-5, 11-13, 18-20, 24, 25, 26-30, 37, 39-41, wykresy 1-3, 4, 7, 9, mapa 1);
    - b) Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (tab.1, 6-9, 12, 14, 18, 21, 22, 26, 31-34, 38, wykres 1-3, 5, 8, mapa 1);
    - c) Ministerstwo Obrony Narodowej (tab.1, 10-12, 15, 18, 23, 26, 35, 36, 39-41, wykresy 1-3, 6, 7, 9, mapa 1);
    - d) Ministerstwo Sprawiedliwości (tab.1, 10-12, 16, 18, 23, 26, 35, 36, 39-41, wykresy 1-3, 6, 7, 9, mapa 1);

- e) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (tab.1, 10-12, 17, 18, 23, 26, 35, 36, 39-41, wykresy 1-3, 6, 7, 9, mapa 1);
- f) Dane wynikowe z badania budżetów gospodarstw domowych za 2016 rok¹ (tab. 41-47, 49, 50, 52, wykres 9);
- g) Europejskie Badanie Warunków Życia Ludności (EU-SILC) 2016 (tab. 48, 51, 53);
- h) Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (tab. 41, wykres 9).

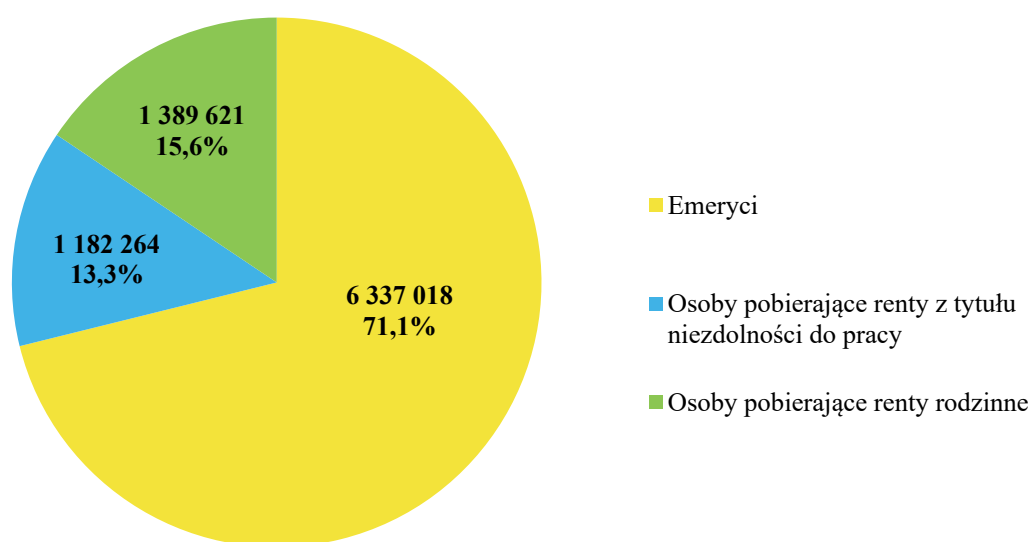
¹ Wyniki badania przeważone zostały danymi o strukturze gospodarstw domowych według liczby osób w gospodarstwie, w podziale na miasto i wieś, pochodzącymi z NSP 2011 r.

KOMENTARZ ANALITYCZNY

Liczebność i struktura populacji emerytów i rencistów

W 2016 roku liczba emerytów i rencistów w Polsce wyniosła 8 908,9 tys. osób i była o 0,3% wyższa niż w roku poprzednim. W stosunku do liczby ludności Polski grupa ta stanowiła, 23,2 % i dominowały w niej osoby pobierające emerytury.

WYKRES 1. STRUKTURA POPULACJI EMERYTÓW I RENCISTÓW
STRUCTURE OF RETIREES' AND PENSIONERS' POPULATION

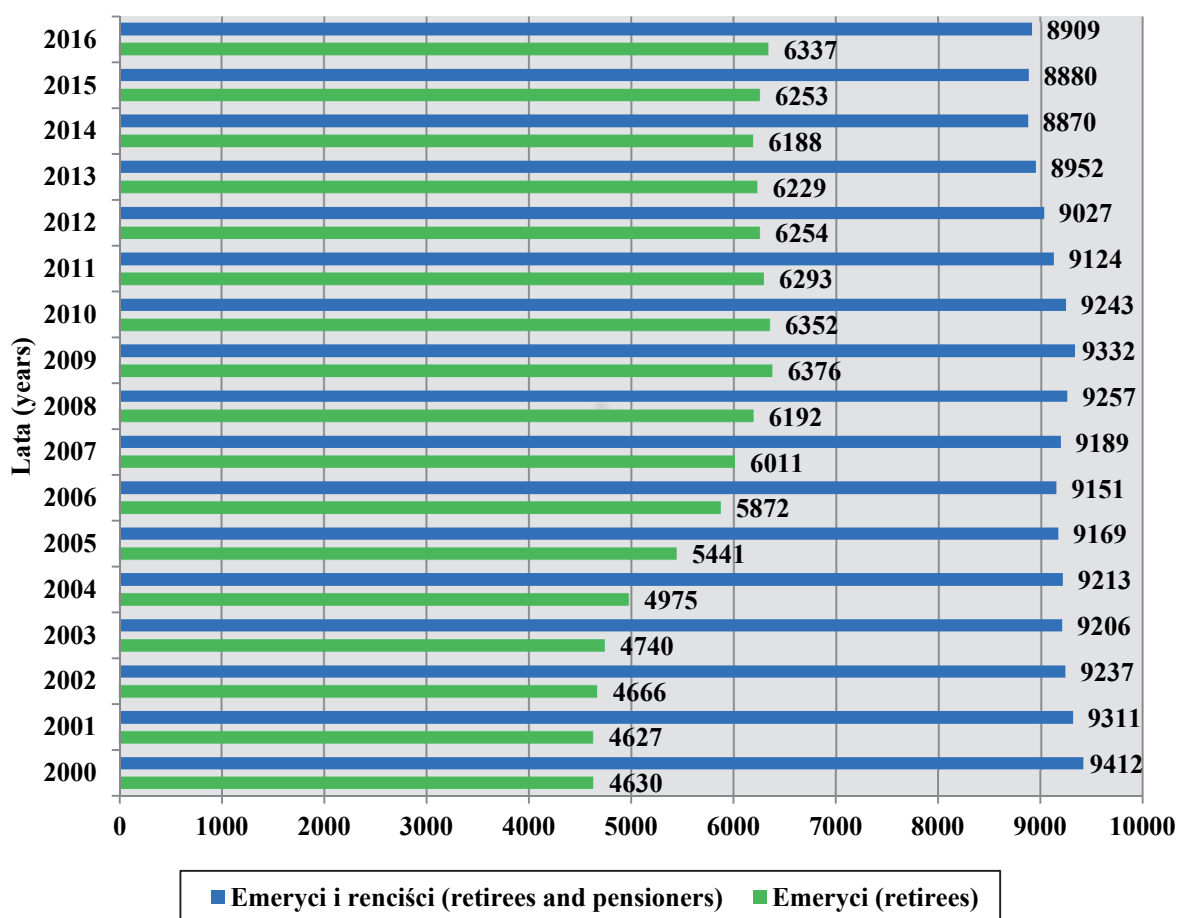

Liczebność grupy społeczno-ekonomicznej emerytów i rencistów w okresie 2000-2016 przedstawiono na wykresie 2. W latach 2000-2006 obserwowaliśmy systematyczny spadek łącznej liczby emerytów i rencistów w Polsce, a w następnych latach do 2009 r. – wzrost, a później od roku 2010 do 2014 spadek, w latach 2015 i 2016 zaznaczył się minimalny wzrost ich liczby.

W okresie od 2001 do 2009 r. odnotowano systematyczny, coroczny wzrost liczby emerytów (z 4 627 tys. w 2001 r. do 6 376 tys. w 2009 r.), przy jednoczesnym spadku liczby rencistów. Niewielki spadek liczby emerytów wystąpił w latach 2010 - 2014. W 2015 r. liczba emerytów w stosunku do roku poprzedniego była wyższa o 65,1 tys. (1,1%) i wyniosła 6 253,3 tys. osób, a w porównaniu z rokiem 2009 była niższa o 123 tys. (1,9%). W 2016 r. liczba emerytów w porównaniu do 2015 r. była wyższa o 83,7 tys. osób (1,3%) i wyniosła 6 337 tys. osób.

Porównanie bezwzględnej liczby emerytów i rencistów korzystających ze świadczeń w roku 2000 i w 2016 pokazuje, że obecnie ta grupa społeczno-ekonomiczna jest nieco mniej liczna. Emeryci i renciści stanowili w 2000 r. ponad 24% ludności Polski, tj. o ponad 1 punkt procentowy więcej niż w 2016 r. Jednak w przypadku emerytów zaobserwowano wzrost z ok. 12% ludności Polski w 2000 r. do ponad 16% w 2016 roku.

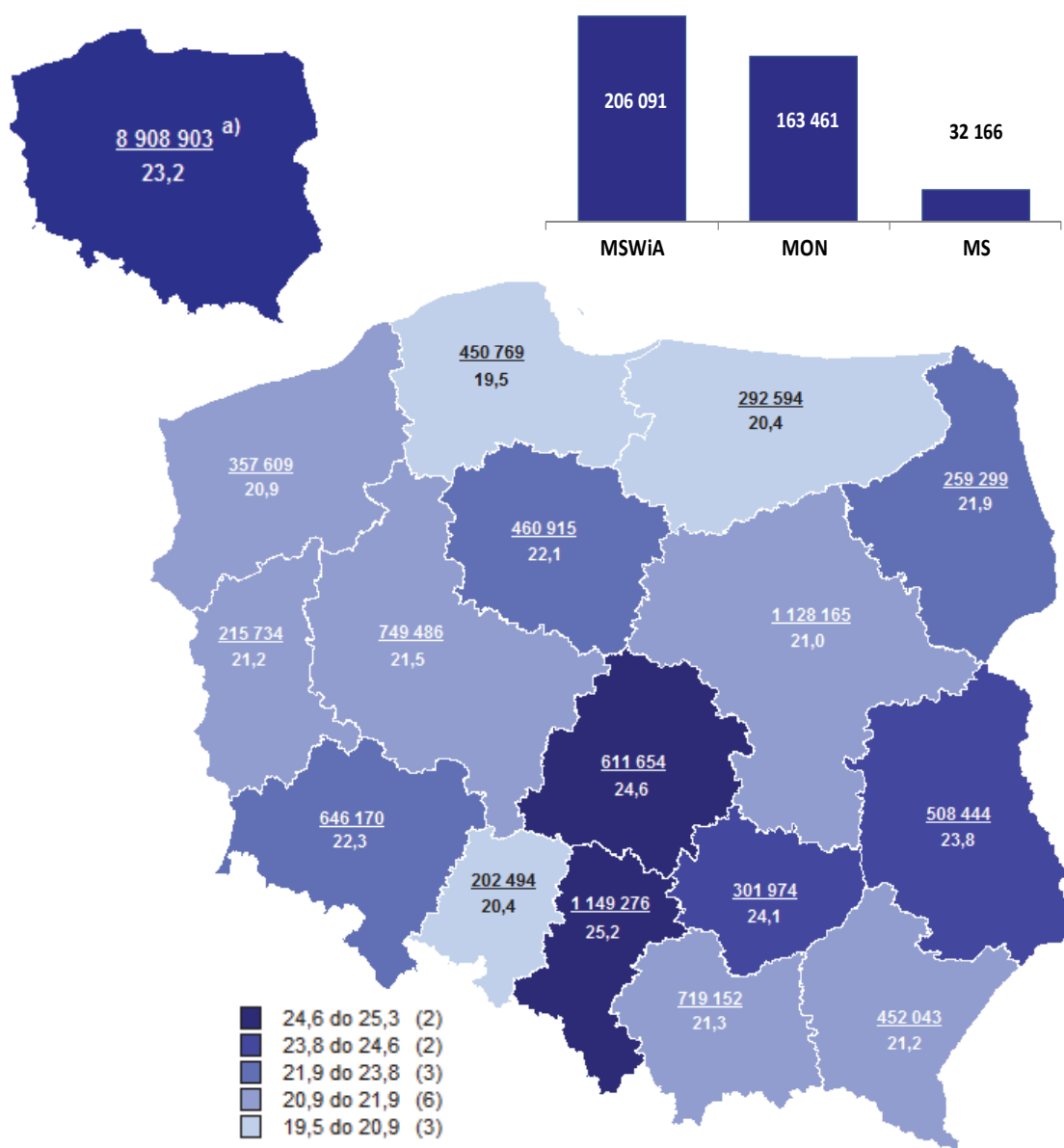
WYKRES 2. LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW W POLSCE W LATACH 2000–2016
(W TYS. OSÓB)^{a)}
NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS IN POLAND IN 2000–2016
(IN THOUS. PERSONS)^{a)}

Liczbę emerytów i rencistów pobierających w 2016 r. świadczenia z ZUS i KRUS oraz jako odsetek populacji każdego województwa przedstawia mapa 1. Największa liczba emerytów i rencistów została odnotowana w województwach: śląskim (1 149,3 tys. osób) i mazowieckim (1 128,2 tys. osób), natomiast najniższa w dwóch najmniejszych województwach: opolskim (202,5 tys. osób) i lubuskim (215,7 tys. osób). W stosunku do liczby ludności, najwyższy odsetek emerytów i rencistów wynoszący 25,2% odnotowano

w województwie śląskim, nieco niższy w województwie łódzkim (24,6 %), a najniższy – 19,5% w województwie pomorskim.

MAPA. 1. LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW WEDŁUG WOJEWÓDZTW ORAZ JAKO ODSETEK POPULACJI MIESZKAŃCÓW
NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS BY VOIVODSHIPS AND AS PERCENT OF TOTAL POPULATION

Podane przedziały są lewostronnie domknięte

a) Liczba emerytów i rencistów w Polsce ogółem. W podziale na województwa uwzględniono wyłącznie emerytów i rencistów otrzymujących świadczenia wypłacane przez ZUS (bez rent wypadkowych finansowanych z FUS) oraz przez KRUS (bez GBRZ i świadczeń finansowanych z FER).

a) Number of retirees and pensioners in Poland in total. Distribution by voivodships includes only retirees and pensioners receiving benefits from the SII (excluding persons receiving accident pensions financed from the SIF) as well as from the ASIF (excluding GBRZ benefit and benefits financed from PFI).

Osoby otrzymujące świadczenia emerytalno-rentowe

W 2016 r. emerytury i renty przeciętnie miesięcznie pobierało 8 908,9 tys. osób, w tym z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych 7 714,5 tys. osób, tj. o 0,5% więcej niż w roku poprzednim.

Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów otrzymujących świadczenia ze środków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wyniosła 7 312,8 tys. osób, co stanowiło wzrost o 0,5% w porównaniu do 2015 r., z Ministerstwa Obrony Narodowej 163,5 tys. osób (spadek o 0,9%), z Ministerstwa Sprawiedliwości 32,2 tys. osób (wzrost o 0,7%) oraz z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji 206,1 tys. osób (wzrost o 0,1%).

We wszystkich województwach odnotowano większą liczbę osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe z ZUS. Największy wzrost zaobserwowano w województwach: podlaskim o (1,2%) lubelskim (o 0,9%) oraz lubuskim i świętokrzyskim (o 0,8%). Najmniejszy wzrost liczby osób pobierających emerytury i renty wystąpił w województwie małopolskim (o 0,2%).

W ramach rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych emerytury i renty wypłacane są przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS).

W 2016 r. emerytury i renty z rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przeciętnie miesięcznie pobierało 1 194,4 tys. osób, tj. o 0,7% mniej niż w roku poprzednim.

W dwóch województwach zwiększyła się liczba osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe z KRUS: w województwie kujawsko-pomorskim (o 0,8%) i wielkopolskim (o 0,6%). Największy spadek wystąpił w województwach: lubuskim (o 3,2%), śląskim (o 2,6%) oraz podkarpackim (o 2,5%). W województwie łódzkim liczba emerytów i rencistów z KRUS pozostała na niezmiennym poziomie.

Osoby otrzymujące świadczenia emerytalne

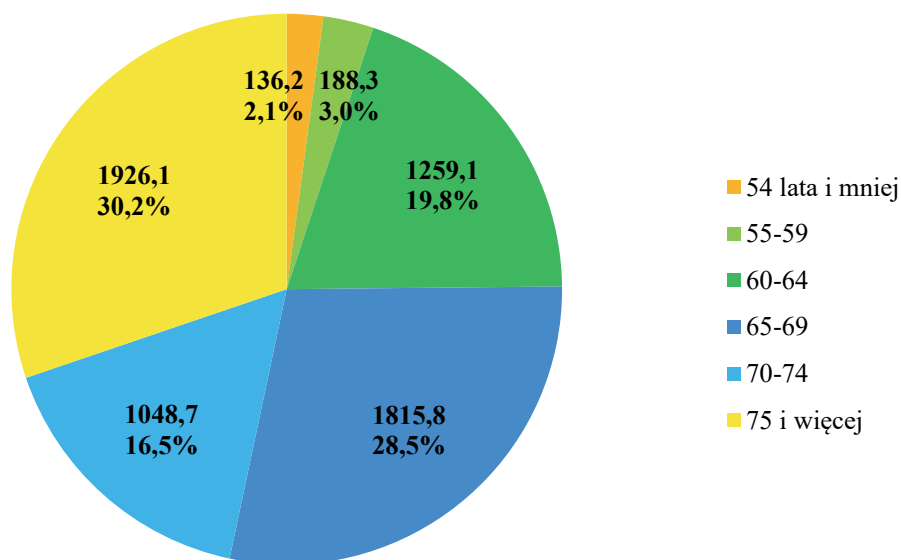
W 2016 r. **emerytury** z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przeciętnie miesięcznie pobierało 5 402,6 tys. osób, tj. o 1,7% więcej niż w 2015 r. Przeciętna miesięczna liczba emerytów otrzymujących świadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wyniosła 5 119,4 tys. osób, tj. o 1,9% więcej w porównaniu do roku poprzedniego. Świadczenia z MON przeciętnie miesięcznie pobierało 109,6 tys. emerytów (spadek o 1,0%), a wśród świadczeniobiorców z MS było 23,9 tys. takich osób (wzrost o 0,7%). Przeciętna miesięczna

liczba emerytów otrzymujących świadczenia emerytalne z MSWiA wyniosła 149,7 tys. osób (wzrost o 0,3%).

We wszystkich województwach odnotowano wzrost liczby emerytów pobierających świadczenia z ZUS, najwyższy w województwach: lubelskim (o 2,9%), warmińsko-mazurskim (o 2,5%) oraz lubuskim, podlaskim i wielkopolskim (o 2,4%). Najniższy wzrost zanotowano w województwach: śląskim (o 1,2%) oraz łódzkim i małopolskim (o 1,4%).

Wśród świadczeniobiorców z KRUS 934,3 osób pobierało świadczenia emerytalne. Liczba emerytów była o 0,9% niższa niż w roku poprzednim. Wzrost zanotowano w województwach: kujawsko-pomorskim (o 1,2%) oraz wielkopolskim (o 0,6%) i łódzkim (o 0,1%). W dwunastu województwach wystąpił spadek, największy w województwach: lubuskim (o 4,1%), śląskim (o 3,5%) i podkarpackim (o 3,4%). W województwie pomorskim liczba emerytów pozostała bez zmian.

WYKRES 3. OSOBY POBIERAJĄCE EMERYTURY W GRUDNIU 2016 ROKU WEDŁUG WIEKU (W TYS.)
PERSONS RECEIVING RETIREMENT PENSIONS IN DECEMBER 2016 BY AGE (IN THOUS.)
Stan w dniu 31 XII/ As of 31 XII

W grudniu 2016 r., podobnie jak w grudniu 2015 r., najliczniejszą grupę osób pobierających emerytury w ramach rolniczego i pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych stanowiły osoby w wieku 75 lat lub więcej, natomiast najmniej liczną –

świadczeniobiorcy w wieku 54 lata i mniej. Udział młodszych świadczeniobiorców (do 54 lat, 55-59 lat oraz 60-64 lata) spadł w stosunku do 2015 roku.

Osoby otrzymujące renty z tytułu niezdolności do pracy

W 2016 r. **renty z tytułu niezdolności do pracy** wypłacane w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przeciętnie miesięcznie pobierało 966,8 tys. osób, tj. o 4,9% mniej niż w 2015 r. Przeciętna miesięczna liczba osób otrzymujących te świadczenia z ZUS to 933,9 tys. osób. W skali całego kraju, w ZUS zanotowano spadek o 4,9% w porównaniu do roku poprzedniego. W dwóch resortach, podobnie jak w ZUS liczby te były niższe niż w 2015 r. i kształtowały się następująco: w MON – 14,0 tys. osób (spadek o 4,1%), MSWiA – 16,6 tys. osób (spadek o 1,8%), natomiast w MS zanotowano – 2,2 tys. osób (wzrost o 0,6%).

Najwięcej rencistów pobierających świadczenia z tytułu niezdolności do pracy z ZUS ubyło w województwach: pomorskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim (spadki o 5,9% w porównaniu z 2015 r.), a najmniej w województwie podlaskim (spadek o 4,0%).

Wśród świadczeniobiorców z KRUS 215,5 tys. osób otrzymywało renty z tytułu niezdolności do pracy i nie zanotowano istotnych zmian w stosunku do roku poprzedniego.

Największy spadek liczby rencistów z KRUS zanotowano w województwie lubelskim (o 2,0%), a najmniejszy – w województwie podlaskim (o 0,3%) W sześciu województwach liczba rent z tytułu niezdolności do pracy z KRUS wzrosła (najwyższy wzrost odnotowano w województwie małopolskim (o 2,9%).

Osoby otrzymujące renty rodzinne

W 2016 r. przeciętna miesięczna liczba osób otrzymujących **renty rodzinne** z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła 1 345,1 tys. osób (spadła o 0,4% w porównaniu do 2015 r.), a pobierających renty rodzinne z ZUS – 1259,4 tys. osób (spadła o 0,4% w porównaniu do poprzedniego roku). We wszystkich resortach liczby te były wyższe niż w poprzednim roku i kształtowały się następująco: w MON 39,9 tys. osób (wzrost o 0,5%), w MSWiA 39,8 tys. osób (wzrost o 0,4%) i w MS 6,0 tys. osób (wzrost o 0,7% w porównaniu do 2015 r.).

W przypadku rent rodzinnych wypłacanych z ZUS we wszystkich województwach odnotowano spadki – od 0,1% w województwie śląskim do 0,7% w województwie łódzkim.

Wśród świadczeniobiorców z KRUS 44,5 tys. osób pobierało renty rodzinne. Liczba ta wzrosła o 0,3% w porównaniu do 2015 r.

Liczba rent rodzinnych wypłacanych przez KRUS wzrosła w 12 województwach (od 0,1% w województwach: lubelskim, podkarpackim i podlaskim do 1,9% w województwie śląskim). Spadki odnotowano w trzech województwach (od 0,5% w województwie kujawsko-pomorskim do 1,5% w województwie warmińsko-mazurskim). W województwie mazowieckim liczba osób pobierających renty rodzinne pozostała na niezmiennym poziomie.

Kwoty świadczeń emerytalno-rentowych w Polsce

Łączna **kwota świadczeń emerytalno-rentowych** ogółem w Polsce w 2016 r. wyniosła 210 094,8 mln zł i była wyższa o 2,1% w porównaniu do 2015 r.

Z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wypłacono 193 141,3 mln zł (wzrost o 2,3%), z czego na wypłaty z ZUS przypadło 177 127,9 mln zł (wzrost o 2,4%), z MON podobnie jak w roku poprzednim – 6 389,8 mln zł, z MS – 1 341,7 mln zł (wzrost o 1,9%) i z MSWiA – 8 281,9 mln zł (wzrost o 1,5%).

Kwota emerytur i rent brutto z KRUS wyniosła 16 953,5 mln zł (spadek o 0,5% w porównaniu do 2015 r.)

Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła 2 086,35 zł (wzrost o 1,8%), w tym z ZUS – 2 018,48 zł (wzrost o 1,9%), z MON – 3 257,54 zł (wzrost o 0,9%), z MS – 3 476,02 zł (wzrost o 1,2%), z MSWiA – 3 348,80 zł (wzrost o 1,4%).

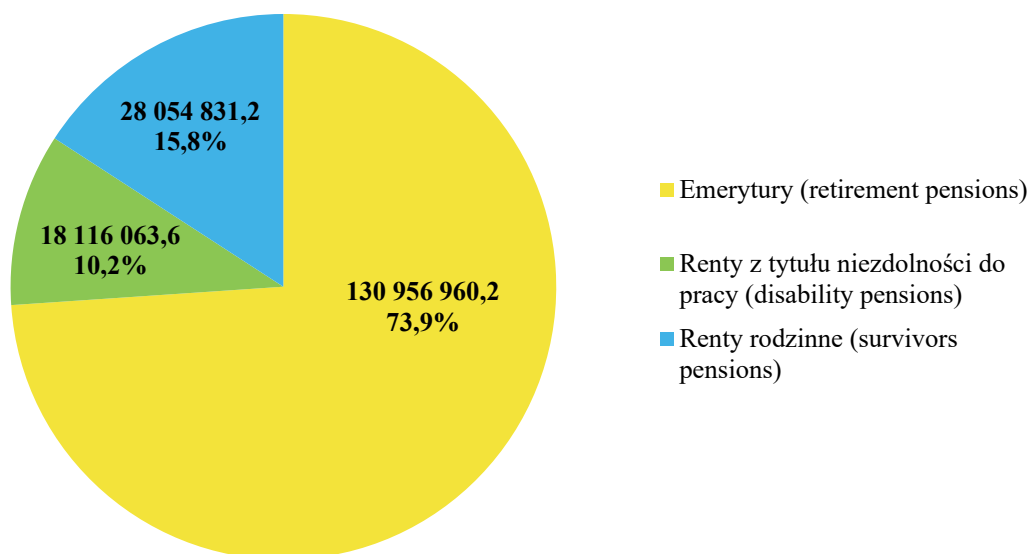
Natomiast w KRUS ukształtowała się na poziomie 1 182,83 zł (wzrost o 0,3%).

Wysokość świadczeń emerytalno-rentowych z ZUS

Łączna kwota przeznaczona na emerytury z ZUS w 2016 r. wyniosła 130 957,0 mln zł i wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 3,6%, na renty z tytułu niezdolności do pracy wydano 18 116,1 mln zł (spadek o 3,4%), natomiast na renty rodzinne – 28 054,8 mln zł (wzrost o 1,3%). Strukturę świadczeń wypłacanych przez ZUS przedstawia wykres 4.

W stosunku do 2015 roku udział emerytur w strukturze świadczeń emerytalno-rentowych wzrósł o 0,8 p. proc. do 73,9%, udział rent z tytułu niezdolności do pracy spadł o 0,6 p. proc. do 10,2%, a udział rent rodzinnych spadł o 0,2 p. proc. do 15,8%.

WYKRES 4. KWOTA ŚWIADCZEŃ EMERYTALNO-RENTOWYCH Z ZUS (W TYS. ZŁ)
AMOUNT OF RETIREMENT AND OTHER PENSION BENEFITS FROM SII (IN THOUS. ZL)

Najwyższe kwoty na **świadczenia emerytalne** z ZUS w 2016 r., podobnie jak w 2015 r., wypłacane były w województwach: śląskim – 23 635,0 mln zł i mazowieckim – 18 771,7 mln zł a najniższe w województwie podlaskim – 2 925,0 mln zł. W porównaniu do 2015 r. we wszystkich województwach odnotowano wzrost kwot przeznaczonych na świadczenia emerytalne, w przedziale od 3,0% w województwie łódzkim do 4,5% w województwie lubelskim.

Przeciętna miesięczna emerytura z ZUS w 2016 r. wyniosła 2 131,70 zł i wzrosła o 1,7% w porównaniu z rokiem poprzednim. Najwyższe świadczenia wypłacano w województwie śląskim (przeciętna miesięczna emerytura to 2 589,60 zł), a najniższe w województwie podkarpackim (1 876,36 zł).

Z analizy² rozkładu wysokości świadczeń wypłacanych przez ZUS po waloryzacji w marcu 2016 r. wynika, że przeciętna wysokość emerytury (**średnia arytmetyczna**) wyniosła 2 049,15 zł, dla mężczyzn – 2 525,67 zł, dla kobiet – 1 722,09 zł. Połowa świadczeniobiorców (**mediana**) otrzymywała emeryturę w wysokości do 1 834,40 zł, połowa mężczyzn pobierała emeryturę w wysokości do 2 301,99 zł, natomiast połowa kobiet – w wysokości do 1 590,68 zł.

² Opracowanie Departamentu Statystyki i Prognoz Aktuariatnych ZUS pt. „Struktura wysokości emerytur i rent wypłacanych przez ZUS po waloryzacji w marcu 2016 roku”.

W 2016 r. 5,9% osób otrzymywało emerytury niższe niż 50% mediany (poniżej 917,20 zł), natomiast 18,0% – wyższe niż 150% mediany (powyżej 2 751,60 zł).

Odsetek osób otrzymujących świadczenia emerytalne z ZUS w określonej wysokości w stosunku do mediany w latach 2011-2016

Lata	Odsetek osób otrzymujących świadczenie emerytalne w wysokości poniżej 50% mediany	Odsetek osób otrzymujących świadczenie emerytalne w wysokości powyżej 150% mediany
2011	4,1	18,8
2012	3,7	18,1
2013	3,9	18,5
2014	4,2	19,0
2015	4,1	18,9
2016	5,9	18,0

Źródło: dane ZUS.

Na **renty z tytułu niezdolności do pracy**, znacząco więcej niż w innych województwach, przeznaczono w województwie śląskim – 3 243,8 mln zł, a najmniej w województwie opolskim – 286,8 mln zł. We wszystkich województwach zanotowano spadek kwot przeznaczonych na renty z tytułu niezdolności do pracy od 1,9% w województwie opolskim do 4,6% w województwie zachodniopomorskim.

Przeciętna miesięczna renta z tytułu niezdolności do pracy z ZUS wyniosła 1 616,46 zł (wzrost o 1,6%). Podobnie jak w przypadku emerytur, najwyższe świadczenia wypłacano w województwie śląskim (przeciętnie 2 070,50 zł), a najniższe w województwie podkarpackim (1 360,75 zł).

Na wypłaty **rent rodzinnych** najwięcej środków przeznaczono w województwie śląskim – 6 175,2 mln zł, a najmniej w województwie podlaskim – 507,7 mln zł. W stosunku do 2015 roku najwyższy wzrost odnotowano w województwie lubelskim (o 1,9%), a najniższy w województwie pomorskim (o 0,7%).

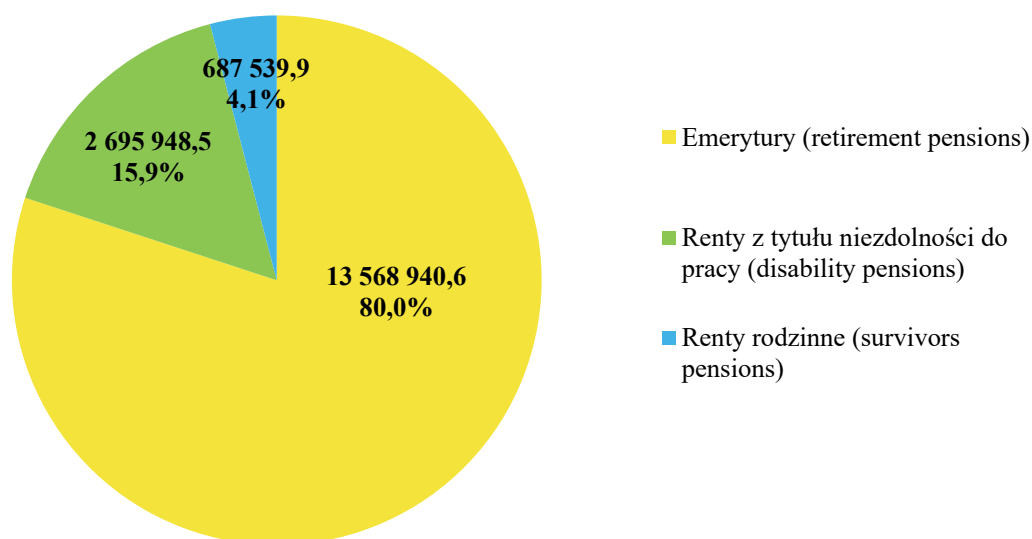
Przeciętna miesięczna renta rodzinna z ZUS ukształtowała się na poziomie 1 856,34 zł i wzrosła o 1,7% w stosunku do roku poprzedniego. Najwyższe świadczenia, podobnie jak w przypadku emerytur i rent z tytułu niezdolności do pracy, wypłacano w województwie śląskim (średnio 2 329,95 zł), a najniższe w województwie podkarpackim (1 600,36 zł). W porównaniu do 2015 r. wzrost przeciętnej kwoty renty rodzinnej odnotowano we

wszystkich województwach. Najwyższy wzrost wystąpił w województwie lubuskim (o 2,3%), a najniższy – w województwach: opolskim i pomorskim (po 1,3%).

Wysokość świadczeń emerytalno-rentowych z KRUS

Łączna kwota przeznaczona na emerytury z KRUS w 2016 r. wyniosła 13 568,9 mln zł i spadła w stosunku do roku poprzedniego o 0,9%, na renty z tytułu niezdolności do pracy wydano 2 695,9 mln zł (wzrost o 1,4%), natomiast na renty rodzinne – 687,5 mln zł (wzrost o 1,1%). Strukturę świadczeń wypłacanych przez KRUS przedstawia wykres 5.

WYKRES 5. KWOTA ŚWIADCZEŃ EMERYTALNO-RENTOWYCH Z KRUS (W TYS. ZŁ)
AMOUNT OF RETIREMENT AND OTHER PENSION BENEFITS FROM ASIF (IN THOUS. ZL)

Najwyższe kwoty na **świadczenia emerytalne** z KRUS w 2016 r. wypłacane były w województwach: mazowieckim – 2 072,2 mln zł i lubelskim – 1 766,5 mln zł. Najniższą kwotę świadczeń zanotowano w województwie lubuskim – 225,2 mln zł. Wzrost nakładów na świadczenia emerytalne odnotowano w dwóch województwach: kujawsko-pomorskim (o 0,9%) i wielkopolskim (o 0,4%). W trzynastu województwach nastąpił spadek kwot: od 0,1% w województwach: mazowieckim i pomorskim do 4,4% w województwie śląskim. W województwie łódzkim kwota świadczeń pozostała na podobnym poziomie, jak w roku poprzednim.

Przeciętna miesięczna emerytura z KRUS wyniosła 1 210,30 zł i utrzymała się na podobnym poziomie w porównaniu z rokiem poprzednim. Najwyższe świadczenia wypłacano w województwach: śląskim (przeciętna miesięczna emerytura wyniosła 1 466,59 zł) i lubuskim (1 393,75 zł). W dziewięciu województwach świadczenie to nie przekraczało przeciętnej dla kraju, najniższe było w województwach: mazowieckim (1 167,84 zł) i podlaskim (1 169,94 zł).

Na **renty z tytułu niezdolności do pracy** najwięcej środków przeznaczono z KRUS w województwie lubelskim – 357,2 mln zł (spadek o 0,4% w porównaniu do roku poprzedniego), a najmniej w województwie opolskim – 36,5 mln zł (wzrost o 0,6%).

Przeciętna miesięczna renta z tytułu niezdolności do pracy z KRUS wyniosła 1 042,51 zł – wzrost o 1,4% w porównaniu do 2015 r. i jej wysokość w poszczególnych województwach była zawarta w przedziale od 1 012,25 zł (w województwie małopolskim) do 1 080,02 zł (w województwie kujawsko-pomorskim).

Na wypłaty **rent rodzinnych** z KRUS najwięcej środków przeznaczono w województwie mazowieckim – 108,6 mln zł, a najmniej w województwie lubuskim – 9,9 mln zł. W porównaniu do 2015 r. we wszystkich województwach poza zachodniopomorskim (spadek o 0,4%) i pomorskim (bez zmian). zaobserwowano wzrost nakładów, największy w województwie świętokrzyskim (o 2,3%).

Przeciętna miesięczna renta rodzinna z KRUS ukształtowała się na poziomie 1 287,93 zł i wzrosła o 0,8% w stosunku do roku poprzedniego. Najwyższą przeciętną rentę rodzinną odnotowano w województwach: zachodniopomorskim – 1 449,39 zł oraz kujawsko-pomorskim – 1 436,60 zł, a najniższą w województwie śląskim 1 177,66 zł.

Wysokość świadczeń emerytalno-rentowych z MON, MSWiA i MS

Niewielką, ale istotną i specyficzną częścią systemu emerytalno-rentowego są świadczenia wypłacane przez resorty: obrony narodowej, sprawiedliwości oraz spraw wewnętrznych. W 2016 r. te trzy ministerstwa wypłaciły łącznie 16 013,4 mln zł z tytułu świadczeń emerytalno-rentowych (wzrost o 0,9% w porównaniu do 2015 r.). Największy udział w tych wydatkach miało MSWiA – 8 281,9 mln zł.

Największą część świadczeń wypłacanych łącznie przez MON, MSWiA, MS przeznaczono na wypłaty emerytur (11 993,3 mln zł dla 283,2 tys. emerytów). W 2016 r.

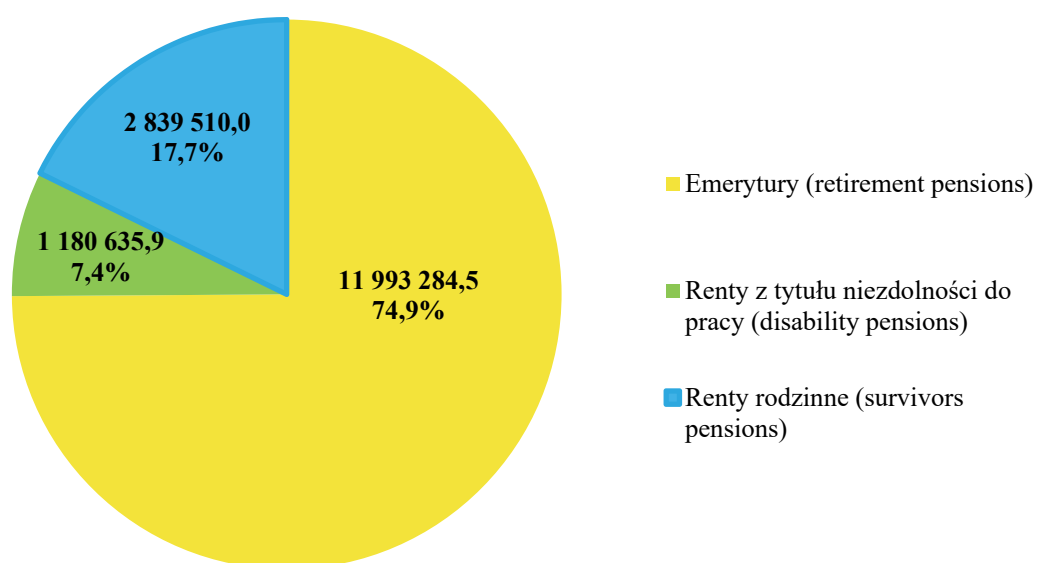
zanotowano wzrost kwoty świadczeń emerytalnych o 1,1%, w porównaniu do roku poprzedniego.

Na wypłaty rent z tytułu niezdolności do pracy wydatkowano kwotę 1 180,6 mln zł (spadek o 2,0%) dla 32,8 tys. osób.

Kwota wydatków na renty rodzinne wyniosła 2 839,5 mln zł (wzrost o 1,3%) dla 85,7 tys. osób.

**WYKRES 6. KWOTA ŚWIADCZEŃ EMERYTALNO-RENTOWYCH Z MON, MSWiA I MS
W TYS. ZŁ**

*AMOUNT OF RETIREMENT AND OTHER PENSION BENEFITS FROM MND, MIA AND MJ
(IN THOUS. ZŁ)*

Wzrost wydatków na **emerytury** był najwyższy w MS (o 2,0%), a najniższy w MON (o 0,1%). W MSWiA wzrost wydatków wyniósł 1,8%.

Wysokość przeciętnej emerytury w resortach w 2016 r. wyniosła: 3 719,34 zł w MS (wzrost o 1,3%), 3 570,55 zł w MSWiA (wzrost o 1,5%) oraz 3 431,76 zł w MON (wzrost o 1,1%). Podobnie jak w ZUS i w KRUS, emerytury były przeciętnie najwyższymi z wypłacanych świadczeń.

Wzrost wydatków na **renty z tytułu niezdolności do pracy** zanotowano w jednym resorcie – w MS o 2,1% w porównaniu do 2015 r. Natomiast w MON i MSWiA wydatki spadły (odpowiednio: o 3,8% i o 0,7%). Najwyższą rentę z tytułu niezdolności do pracy wypłacał pion emerytalno-rentowy MON – przeciętnie 3 143,53 zł (wzrost o 0,2%). Wysokość tego świadczenia w MSWiA wyniosła średnio 2 898,30 zł (wzrost o 1,1%) a w MS – 2 814,45 zł (wzrost o 1,5 %).

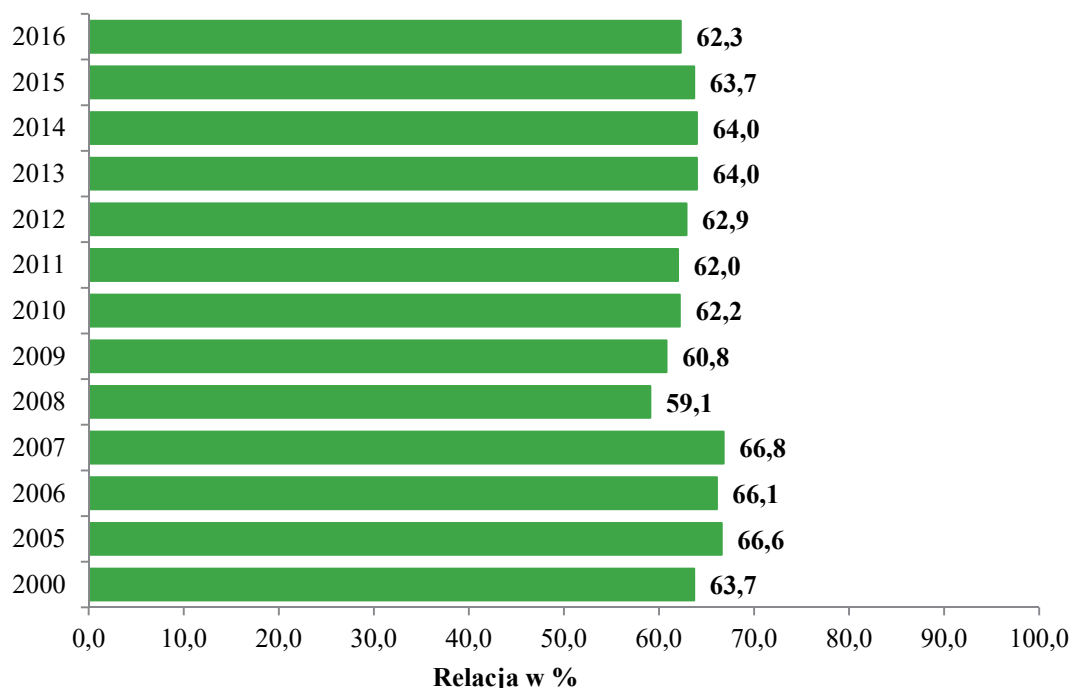
Wzrost wydatków z tytułu **rent rodzinnych** miał miejsce we wszystkich resortach: w MSWiA – o 1,4%, w MS – o 1,3% oraz w MON o 1,2% w porównaniu do 2015 r. Najwyższą rentę rodzinną wypłacał MON – przeciętnie 2 819,28 zł (wzrost o 0,7%), niższą MS – 2 755,72 zł (wzrost o 0,6%), a MSWiA – 2 702,18 zł (wzrost o 1,0%).

Przeciętne wysokości wszystkich świadczeń emerytalno-rentowych wypłaconych w 2016 r. przez MS (3 476,02 zł), MSWiA (3 348,80 zł) oraz MON (3 257,54 zł) były znacznie wyższe, niż świadczenia wypłacone przez ZUS i KRUS (odpowiednio: 2 018,48 zł i 1 182,83 zł).

Zmiany wysokości przeciętnej miesięcznej emerytury w latach 2000-2016

WYKRES 7. RELACJA PRZECIĘTNEJ MIESIĘCZNEJ EMERYTURY BRUTTO^{a)} Z POZAROLNICZEGO SYSTEMU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH DO PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA W GOSPODARCE NARODOWEJ^{b)} W LATACH 2000-2016

RELATION OF THE AVERAGE MONTHLY GROSS^{a)} RETIREMENT PENSION FROM THE NON-AGRICULTURAL SOCIAL SECURITY SYSTEM TO MONTHLY AVERAGE GROSS WAGES AND SALARIES IN THE NATIONAL ECONOMY^{b)} IN 2000-2016

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, str. 18. b) Do obliczenia przyjęto za podstawę (mianownik) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto pomniejszone o składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

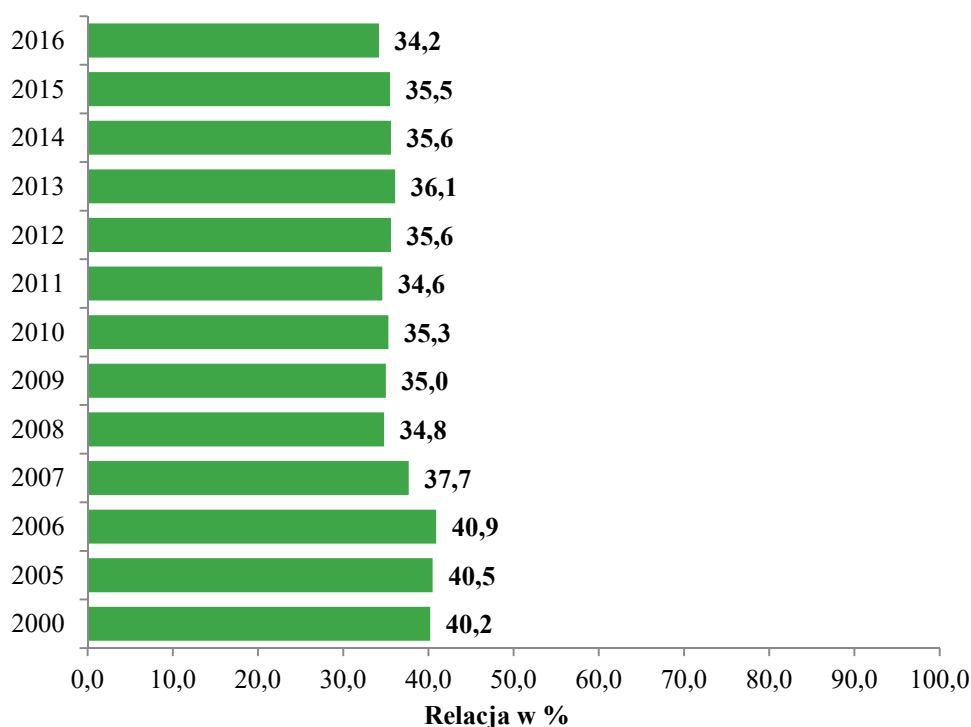
a) See general notes, point 5, p. 15. b) For calculating the ratio, the average monthly gross wages and salaries, less contributions to compulsory social security, was adopted as the base (denominator).

W 2016 roku relacja przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych do przeciętne go wynagrodzenia w gospodarce narodowej

obniżyła się do poziomu 62,3% . Istotny spadek tej relacji z 66,8% do 59,1% wystąpił w 2008 roku, a następnie obserwowaliśmy stopniowy wzrost do 2013 roku. Relacja w 2014 roku pozostała na tym samym poziomie, by obniżyć się nieco w 2015 roku i ponownie spaść o 1,4 p.proc. w 2016 roku.

WYKRES 8. RELACJA PRZECIĘTNEJ MIESIĘCZNEJ EMERYTURY BRUTTO^{a)} Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO DO PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA W GOSPODARCE NARODOWEJ^{b)} W LATACH 2000-2016
RELATION OF THE AVERAGE MONTHLY GROSS^{a)} RETIREMENT PENSION FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND TO MONTHLY AVERAGE GROSS WAGES AND SALARIES IN THE NATIONAL ECONOMY^{b)} IN 2000-2016

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, str. 18. b) Do obliczenia przyjęto za podstawę (mianownik) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto pomniejszone o składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

a) See general notes, point 5, p. 15. b) For calculating the ratio, the average monthly gross wages and salaries, less contributions to compulsory social security, was adopted as the base (denominator).

W przypadku przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z KRUS w okresie 2000-2006 relacja jej wartości w stosunku do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej pozostawała na zbliżonym poziomie od 40,2% w 2000 r. do 40,9% w 2006 r. W latach 2007-2008 wystąpił spadek do poziomu 34,8%. Relacja na poziomie około 35% pozostała do 2011 r., po którym nastąpił jej wzrost do 36,1% w 2013 r., a następnie stopniowy spadek w 2016 r.(w porównaniu z 2015 r. o 1,3 p. proc.).

Dochody gospodarstw domowych emerytów i rencistów

Średnie wysokości świadczeń wypłacanych emerytom i rencistom przekładają się na dochody, którymi dysponują ich gospodarstwa domowe. W 2016 r. w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów zanotowano przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w wysokości 1 424,83 zł (dochód emerytów – 1 490,51 zł, a dochód rencistów – 1111,91 zł). Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę, którym dysponowały gospodarstwa domowe emerytów był o 64,76 zł wyższy od przeciętnego dochodu w zbiorowości wszystkich gospodarstw domowych w Polsce (1 425,75 zł)³.

W gospodarstwach domowych emerytów i rencistów realny dochód do dyspozycji w 2016 r. wzrósł o 4,7% w stosunku do roku poprzedniego (w gospodarstwach emerytów – wzrost o 4,5%, w gospodarstwach rencistów – wzrost o 4,6%), natomiast w gospodarstwach domowych ogółem zanotowano realny wzrost dochodu do dyspozycji o 7,2%.

Wydatki gospodarstw domowych emerytów i rencistów

W 2016 r. przeciętne miesięczne wydatki w polskich gospodarstwach domowych na 1 osobę wyniosły 1 131,64 zł i były realnie wyższe o 4,3% w porównaniu do 2015 r. W gospodarstwach emerytów i rencistów rozpatrywanych łącznie wydatki te również były wyższe i wyniosły 1 226,95 zł, realnie wzrosły o 4,3%. Wydatki gospodarstw domowych emerytów osiągnęły 1 266,26 zł na miesiąc i były realnie wyższe o 4,2% w porównaniu do 2015 r., w gospodarstwach domowych rencistów było to 1 039,68 zł (realny wzrost o 4,4%).

Analizując strukturę wydatków gospodarstw emerytów i rencistów należy pamiętać, że ich gospodarstwa domowe są mniej liczne niż średnia liczba osób dla ogółu gospodarstw domowych⁴. Nie pozostaje to bez wpływu na analizowaną powyżej średnią kwotę wydatków na osobę oraz rozkład środków finansowych na poszczególne produkty i usługi.

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe stanowiły 24,2% wydatków gospodarstw domowych ogółem (w 2015 r. – 24,0%). W przypadku gospodarstw emerytów i rencistów wydatki te pochłaniały 26,7% wydatków, w gospodarstwach emerytów – 26,2%, a w gospodarstwach rencistów – 29,2%. (w 2015 r. odpowiednio: 26,6%, 26,3% i 28,7%).

---

³ Dochód do dyspozycji to dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki, takie jak m.in.: przekazane dary, niektóre podatki i zaliczki, wydatki nie przeznaczone na cele konsumpcyjne (więcej na ten temat w publikacji „Budżety gospodarstw domowych w 2016 r., str. 20–21).

⁴ Wyniki badania BGD 2016 wskazują, że w przebadanej próbie gospodarstw domowych emerytów i rencistów było przeciętnie – 1,89 osoby. Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych ogółem wynosiła 2,69 osoby; źródło: „Budżety gospodarstw domowych w 2016 r.” Warszawa 2017.

Wyższy udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe na osobę w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów przekłada się na wyższe, w porównaniu z gospodarstwami domowymi ogółem, spożycie na osobę artykułów żywnościowych. Jest to związane ze strukturą gospodarstw domowych. W gospodarstwach domowych emerytów i rencistów niewielki jest odsetek dzieci poniżej 14 lat.

Wydatki na używki osiągnęły prawie taki sam udział w wydatkach gospodarstw domowych emerytów i rencistów (2,4%), jak i w gospodarstwach domowych ogółem (2,5%).

Gospodarstwa domowe emerytów i rencistów łącznie w znacznie mniejszym stopniu uwzględniały w budżetach wydatki na odzież i obuwie (3,6%), niż gospodarstwa ogółem (5,6% wydatków). Za to znacznie większym obciążeniem dla nich były wydatki związane z użytkowaniem mieszkania. W gospodarstwach rencistów stanowiły 24,4%, w gospodarstwach emerytów – 22,8%, podczas gdy w gospodarstwach domowych ogółem – 19,6% (w 2015 r. odpowiednio: 24,5%, 23,3% i 20,1%). Większy udział wydatków na eksploatację mieszkania wiąże się z mniejszym zagęszczeniem w lokalach zamieszkiwanych przez emerytów i rencistów.

Specyfikę gospodarstw domowych emerytów i rencistów widać także wyraźnie w zakresie wydatków związanych ze zdrowiem. Obciążenie wydatkami na zdrowie, w tym na wyroby medyczno-farmaceutyczne, urządzenia i sprzęt medyczny było o 3,0 punkty procentowe wyższe w porównaniu z gospodarstwami ogółem (wydatki na zdrowie stanowiły odpowiednio: 8,3% i 5,3%). Ich udział był podobny jak w 2015 r. (odpowiednio: 8,1% i 5,3%).

W gospodarstwach domowych emerytów i rencistów wydawano znacznie mniej pieniędzy niż średnio ogółem na transport oraz na rekreację i kulturę. W gospodarstwach rencistów wydatki te stanowiły odpowiednio: 4,0% i 4,7% a emerytów 5,7% i 5,4% w porównaniu do odpowiednio: 8,7% oraz 6,9% udziału tych obu kategorii w wydatkach gospodarstw domowych ogółem.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że dary dla innych gospodarstw domowych obciążały gospodarstwa domowe emerytów i rencistów (4,2% wydatków) w znacznie większym stopniu niż gospodarstwa domowe ogółem (3,0% wydatków). Emeryci w nieco większym stopniu niż renciści angażowali się w pomoc innym. Wydatki na wspieranie innych gospodarstw domowych stanowiły przeciętnie 4,4% wydatków w gospodarstwach emerytów (56,20 zł na osobę) i 2,9% w gospodarstwach rencistów (30,23 zł na osobę).

Wyposażenie gospodarstw domowych emerytów i rencistów w przedmioty trwałego użytkowania

Gospodarstwa domowe emerytów i rencistów były słabiej wyposażone w przedmioty trwałego użytkowania w porównaniu z wyposażeniem gospodarstw domowych ogółem. Znaczne różnice między wyposażeniem przeciętnego gospodarstwa domowego, a gospodarstwa domowego emerytów i rencistów, na niekorzyść tych ostatnich, widoczne były w przypadku wyposażenia w: komputer osobisty (posiadało go 75,2% gospodarstw domowych ogółem i tylko 45,2% gospodarstw domowych emerytów i rencistów), komputer z dostępem do Internetu (posiadało go 74,0% gospodarstw domowych ogółem i zaledwie 44,0% gospodarstw domowych emerytów i rencistów), cyfrowy aparat fotograficzny (44,6% gospodarstw domowych ogółem i 23,1% gospodarstw domowych emerytów i rencistów).

Istotne różnice występowały nie tylko w przypadku nowoczesnych urządzeń, ale również w stopniu wyposażenia w kuchenkę mikrofalową i zmywarkę do naczyń. Odsetek gospodarstw domowych emerytów i rencistów posiadających kuchenkę mikrofalową (43,2%) oraz zmywarkę do naczyń (15,0%) był niższy niż odpowiedni odsetek gospodarstw domowych ogółem (odpowiednio: 58,1% i 29,2%).

Warto zwrócić uwagę, że dynamika wyposażenia gospodarstw emerytów i rencistów w poszczególne dobra w 2016 r. spadła w porównaniu z dynamiką roku poprzedniego, z wyjątkiem wyposażenia w komputer osobisty i komputer z dostępem do Internetu (wzrost odpowiednio o: 1,5 p.proc. i 1,1 p.proc). Mimo tego odnotowano największy wzrost liczby gospodarstw emerytów i rencistów w stosunku do 2015 r. w przypadku zmywarek do naczyń (wzrost o 11,9%), w przypadku których różnica między gospodarstwami domowymi emerytów i rencistów a ogółem polskich gospodarstw domowych była nadal znaczna. Nieco mniejszą dynamikę daje się zauważyć w przypadku wyposażenia gospodarstw emerytów i rencistów w telefon komórkowy (wzrost o 1,7%) oraz samochód osobowy (wzrost o 1,0%).

Warunki mieszkaniowe gospodarstw domowych emerytów i rencistów

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań zajmowanych przez gospodarstwo domowe wynosiła w 2016 r. – 77,19 m², w przypadku emerytów – 69,96 m², a rencistów – 65,77 m². Mniejsza powierzchnia mieszkaniowa nie powodowała jednak większego zagęszczenia. Przeciętnie na 1 pokój w takim lokalu przypadła mniejsza liczba emerytów i rencistów niż w mieszkaniach zajmowanych przez gospodarstwa domowe ogółem (0,7 w porównaniu do 0,9), a każda z osób dysponowała większą powierzchnią mieszkaniową

niż w gospodarstwach domowych ogółem. Przeciętna powierzchnia użytkowa zajmowana przez 1 osobę, w przypadku gospodarstw domowych emerytów i rencistów wyniosła 37,27 m² i była o 9,7 m² większa niż gospodarstw domowych ogółem (w 2015 r. odpowiednio: 36,38 m² i 9,0 m²).

Dla określenia stanu lokali zamieszkiwanych przez emerytów i rencistów nie bez znaczenia jest także ich wyposażenie w urządzenia i instalacje techniczno-sanitarne. Odpowiedzi respondentów wskazują, że emeryci i renciści w swoich mieszkaniach nieco rzadziej (różnica od 0,9 do 1,4 punktu procentowego), niż przeciętne polskie gospodarstwo domowe, mogli korzystać z łazienki i spłukiwanego ustępu, ciepłej, bieżącej wody i centralnego ogrzewania. Wspomniana różnica generowana była głównie przez gospodarstwa domowe rencistów, wśród których odsetek gospodarstw wyposażonych w łazienkę (92,9%) oraz ciepłą, bieżącą wodę (93,1%) był niższy niż w gospodarstwach domowych emerytów (odpowiednio: 95,7% i 96,1%). Gospodarstwa domowe emerytów deklarowały wyposażenie zajmowanych lokali na poziomie bardziej zbliżonym do przeciętnego polskiego gospodarstwa domowego (wyposażenie w łazienkę (96,6%) oraz ciepłą, bieżącą wodę (96,8%).

Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych emerytów i rencistów

Wszystkie omówione czynniki można podsumować odwołując się do opinii respondentów na temat oceny sytuacji materialnej ich gospodarstw. 26,2% gospodarstw domowych emerytów uważało, że ich sytuacja materialna jest bardzo dobra lub raczej dobra, 58,9% uważało, że sytuacja ta jest przeciętna, a pozostałe 14,9% oceniało ją jako złą lub raczej złą (w 2015 r. odpowiednio: 22,8%, 61,1% i 16,2%). Rozkład odpowiedzi dotyczących oceny sytuacji materialnej gospodarstw emerytów nie odbiegał znacznie od ogółu polskich gospodarstw domowych. Jednak już odsetek gospodarstw rencistów deklarujących złą lub raczej złą sytuację materialną był o 19,3 punktu procentowego wyższy niż w przypadku gospodarstw domowych ogółem i wynosił 32,2% (w 2015 r. – 34,2%). Bardzo dobrą lub raczej dobrą sytuację materialną deklarowało jedynie 13,0% gospodarstw domowych rencistów (w 2015 r. – 11,5%).

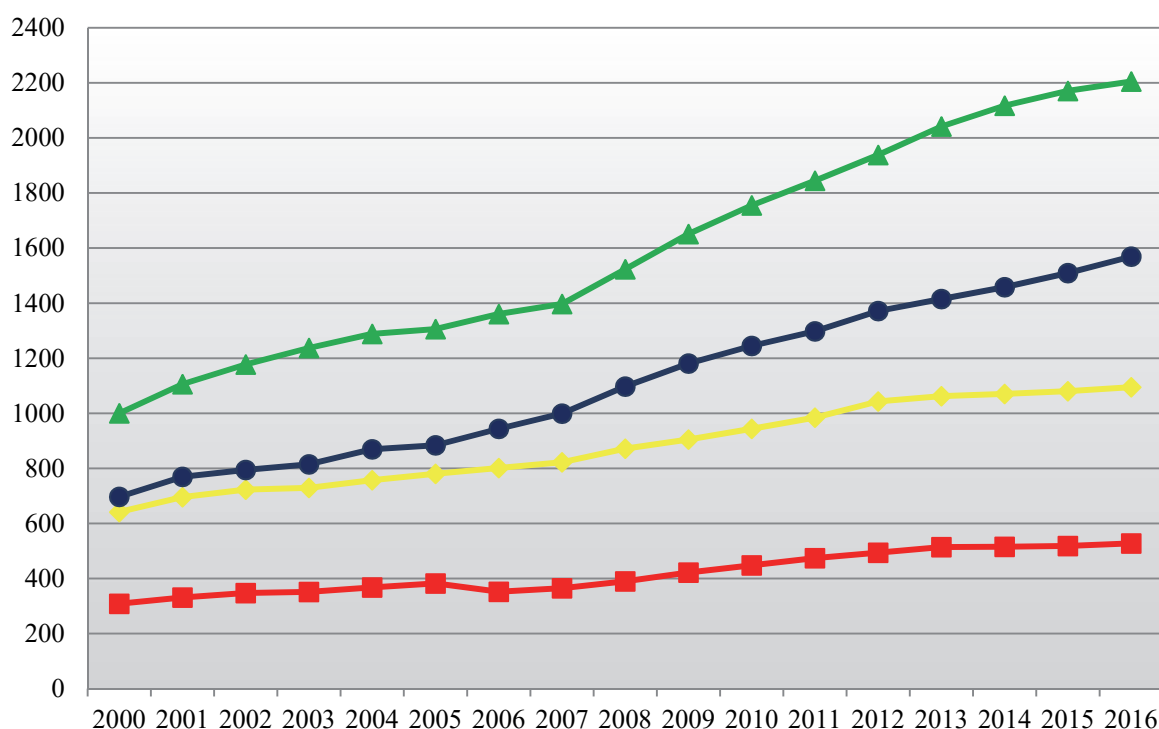
Minimum socjalne i minimum egzystencji dla gospodarstw domowych emerytów

Porównanie wysokości przeciętnej miesięcznej emerytury z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych oraz dochodu rozporządzalnego emeryckich gospodarstw

domowych z minimum egzystencji i minimum socjalnym ustalonym przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych daje możliwość oceny przeciętnej sytuacji materialnej tych gospodarstw domowych.

WYKRES 9. PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH EMERYTÓW, PRZECIĘTNA EMERYTURA Z POZAROLNICZEGO SYSTEMU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH A ŚREDNIOROCZNE MINIMUM EGZYSTENCJI I MINIMUM SOCJALNE DLA GOSPODARSTW EMERYCKICH W LATACH 2000-2016
MONTHLY AVERAGE DISPOSABLE INCOME PER CAPITA IN SINGLE RETIREES' HOUSEHOLDS AND AVERAGE GROSS RETIREMENT PENSION FROM NON-AGRICULTURAL SOCIAL SECURITY SYSTEM COMPARED TO SUBSISTENCE MINIMUM AND SOCIAL MINIMUM FOR RETIREES' HOUSEHOLDS IN 2000-2016

W zł (in zł)

Lata

- ◆ Minimum socjalne (social minimum)
- Minimum egzystencji (subsistence minimum)
- ▲ Wysokość przeciętnej emerytury (average retirement pension)
- Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach emerytów (monthly average disposable income per capita in retirees' households)

Wysokość przeciętnej miesięcznej emerytury wypłacanej w 2016 r. z pozarolniczego systemu ubezpieczeń wynosiła 2 204,96 zł, podczas gdy średnioroczne minimum socjalne dla jednoosobowego gospodarstwa emeryckiego ustalono na poziomie 1 094,92 zł, a minimum

egzystencji na 527,30 zł. Przeciętny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych emerytów wynoszący 1 568,96 zł był wyższy od minimum socjalnego o 474,04 zł (w 2015 r. o 429,30 zł), a od minimum egzystencji o 1 041,66 zł (w 2015 r. o 991,50 zł). Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w emeryckim gospodarstwie domowym (1 266,26 zł) przewyższały w 2016 r. minimum socjalne o 171,34 zł (w 2015 r. o 140,84 zł).

Od 2000 r. różnica między wysokością przeciętnej emerytury z pozarolniczego systemu ubezpieczeń a zarówno minimum socjalnym⁵, jak i minimum egzystencji⁶ systematycznie zwiększała się.

Subiektywna ocena stanu zdrowia emerytów i rencistów

Oceniając swoją sytuację zdrowotną prawie 34% rencistów i 27% emerytów określiło ją jako złą lub bardzo złą, co jest wynikiem znacznie różniącym się od opinii ogółu gospodarstw domowych (13% wybrało te opcje odpowiedzi). 40% rencistów i prawie 43% emerytów uważało, że ich stan zdrowia jest „taki sobie, ani dobry, ani zły”. Odsetek osób deklarujących bardzo dobry lub dobry stan zdrowia – wynoszący wśród rencistów ok. 26%, a wśród emerytów prawie 31% był znacznie niższy niż w przypadku gospodarstw domowych ogółem nieco ponad 60%.

---

⁵ Patrz pkt.7 str.13.

⁶ Patrz pkt.8 str.13.

TABLICE WYNIKOWE
TABLES

CZĘŚĆ I ŚWIADCZENIOBIORCY *PART I. BENEFICIARIES*

TABL. 1. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW WEDŁUG INSTYTUCJI WYPŁACAJĄCYCH
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS BY INSTITUTIONS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005	2004=100	2010	2009=100	2015	2014=100	2016	2015=100
	w tys. osób <i>in thous. persons</i>	w % <i>in %</i>	w tys. osób <i>in thous. persons</i>	w % <i>in %</i>	w tys. osób <i>in thous. persons</i>	w % <i>in %</i>	w tys. osób <i>in thous. persons</i>	w % <i>in %</i>
POLSKA	9 168,6	99,5	9 243,4	99,0	8 879,6	100,1	8 908,9	100,3
<i>POLAND</i>								
Pozarolniczy system ubezpieczeń społecznych	7 524,0	100,3	7 868,8	99,5	7 676,5	100,2	7 714,5	100,5
<i>Non-agricultural social security system</i>								
<i>w tym: of which:</i>								
ZUS ^{a)}	7 184,2	100,1	7 491,4	99,4	7 273,8	100,3	7 312,8	100,5
<i>SII^{a)}</i>								
MON.....	153,3	104,5	160,5	100,4	164,9	99,2	163,5	99,1
<i>MND</i>								
MSWiA	162,5	100,7	188,5	102,2	205,8	100,4	206,1	100,1
<i>MIA</i>								
MS	24,0	102,6	28,4	103,2	32,0	100,6	32,2	100,7
<i>MJ</i>								
KRUS	1 644,6	96,3	1 374,7	96,4	1 203,2	99,3	1 194,4	99,3
<i>ASIF</i>								

a) Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi przez ministerstwa.

a) Including accident pensions financed from the SIF, paid from the MND, the MIA, and the MJ simultaneously to retirement pensions from the MND, the MIA, and the MJ not included by ministries.

TABL. 2. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG WOJEWÓDZTW^{a)}
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY VOIVODSHIPS^{a)}

Wyszczególnienie Specification	Emeryci i renciści ogółem Retirees and pensioners in total		W tym emeryci Of which retirees	
	w osobach in persons	2015 = 100	w osobach in persons	2015 = 100
POLSKA^{b)c)} ..... <i>POLAND^{b)c)}</i>	7 312 770	100,5	5 119 417	101,9
Województwa razem^{b)} ..... <i>Voivodships total^{b)}</i>	7 312 651	100,5	5 119 417	101,9
Dolnośląskie	600 033	100,5	429 753	101,8
Kujawsko-pomorskie	383 782	100,7	256 281	102,3
Lubelskie	352 741	100,9	239 360	102,9
Lubuskie	197 963	100,8	134 547	102,4
Łódzkie	510 053	100,4	374 391	101,4
Małopolskie	620 620	100,2	430 713	101,4
Mazowieckie	945 978	100,7	706 665	101,7
Opolskie	177 238	100,6	129 673	101,5
Podkarpackie	378 620	100,6	260 064	101,9
Podlaskie	172 727	101,2	127 014	102,4
Pomorskie	413 170	100,5	287 906	102,0
Śląskie	1 111 995	100,3	760 575	101,2
Świętokrzyskie	236 200	100,8	165 893	102,1
Warmińsko-mazurskie	248 662	100,5	166 693	102,5
Wielkopolskie	631 762	100,6	415 268	102,4
Zachodniopomorskie	331 107	100,6	234 621	102,1

a) Przyporządkowanie do województw według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy. b) Bez osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego, bez emerytur pomostowych oraz nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych. c) Łącznie z osobami pobierającymi renty wypadkowe finansowane z FUS a wypłacane przez MON, MS i MSWiA w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MS i MSWiA nie uwzględnionymi w podziale na województwa.

a) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension. b) Excluding persons with simultaneous right to agricultural benefit, also excluding the bridge benefits and teachers' compensation benefits. c) Including persons, receiving accident pensions financed from the SIF and paid by the MND, the MIA, the MJ simultaneously to retirement pensions financed from the MND, the MIA, the MJ not included in the territorial distribution by voivodships.

TABL. 3. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA RENCISTÓW Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG WOJEWÓDZTW^{a)}
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF PENSIONERS FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY VOIVODSHIPS^{a)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>		Renty rodzinne <i>Survivors pensions</i>	
	w osobach <i>in persons</i>	2015 = 100	w osobach <i>in persons</i>	2015 = 100
POLSKA^{b)c)} <i>POLAND^{b)c)}</i>	933 936	95,1	1 259 416	99,6
Województwa^{b)} razem^{b)} <i>Voivodships total^{b)}</i>	933 818	95,1	1 259 416	99,6
Dolnośląskie	71 420	94,4	98 860	99,4
Kujawsko-pomorskie	58 221	95,5	69 280	99,5
Lubelskie	58 575	94,4	54 806	99,7
Lubuskie	32 081	95,8	31 336	99,5
Łódzkie	55 423	95,4	80 238	99,3
Małopolskie	81 720	94,6	108 187	99,6
Mazowieckie	97 271	95,6	142 042	99,5
Opolskie	14 502	94,8	33 063	99,5
Podkarpackie	53 854	95,5	64 702	99,7
Podlaskie	19 984	96,0	25 729	99,8
Pomorskie	50 963	94,1	74 301	99,4
Śląskie	130 556	95,8	220 864	99,9
Świętokrzyskie	27 418	94,8	42 889	99,6
Warmińsko-mazurskie	39 282	94,1	42 686	99,4
Wielkopolskie	100 628	95,0	115 866	99,5
Zachodniopomorskie	41 920	94,1	54 567	99,7

a) Przyporządkowanie do województw według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy. b) Bez osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego. c) Łącznie z osobami pobierającymi renty wypadkowe finansowane z FUS a wypłacane przez MON, MS i MSWiA w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MS i MSWiA nie uwzględnionymi w podziale na województwa.

a) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension. b) Excluding persons with simultaneous right to agricultural benefit. c) Including persons, receiving accident pensions financed from the SIF and paid by the MND, the MIA, the MJ simultaneously to retirement pensions financed from the MND, the MIA, the MJ not included in the territorial distribution by voivodships.

TABL. 4. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG REGIONÓW I WOJEWÓDZTW^{a)}
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY REGIONS AND VOIVODSHIPS^{a)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emeryci i renciści ogółem <i>Retirees and pensioners in total</i>		W tym emeryci <i>Of which retirees</i>	
		w tys.osób <i>in thous. persons</i>		
POLSKA^{b)c)}	2016	7 312,8	5 119,4	
<i>POLAND^{b)c)}</i>	2015	7 273,8	5 026,4	
Region Centralny.....		1 456,0	1 081,1	
Łódzkie		510,1	374,4	
Mazowieckie		946,0	706,7	
Region Południowy.....		1 732,6	1 191,3	
Małopolskie		620,6	430,7	
Śląskie		1 112,0	760,6	
Region Wschodni.....		1 140,3	792,3	
Lubelskie		352,7	239,4	
Podkarpackie		378,6	260,1	
Podlaskie		172,7	127,0	
Świętokrzyskie		236,2	165,9	
Region Północno-zachodni.....		1 160,8	784,4	
Lubuskie		198,0	134,5	
Wielkopolskie		631,8	415,3	
Zachodniopomorskie		331,1	234,6	
Region Południowo-zachodni.....		777,3	559,4	
Dolnośląskie		600,0	429,8	
Opolskie		177,2	129,7	
Region Północny.....		1 045,6	710,9	
Kujawsko-pomorskie		383,8	256,3	
Pomorskie		413,2	287,9	
Warmińsko-mazurskie		248,7	166,7	

a) Przyporządkowanie do województw według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy. b) Bez osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego, bez emerytur pomostowych oraz nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych. c) Łącznie z osobami pobierającymi renty wypadkowe finansowane z FUS a wypłacane przez MON, MS i MSWiA w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MS i MSWiA nie uwzględnionymi w podziale na województwa.

a) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension. b) Excluding persons with simultaneous right to agricultural benefit, also excluding the bridge benefits and teachers' compension benefits. c) Including persons, receiving accident pensions financed from the SIF and paid by the MND, the MIA, the MJ simultaneously to retirement pensions financed from the MND, the MIA, the MJ not included in the territorial distribution by voivodships.

TABL. 5. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG REGIONÓW^{a)}
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY REGIONS^{a)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>		Emeryci i renciści ogółem <i>Retirees and pensioners in total</i>	W tym emeryci <i>Of which retirees</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>	Renty rodzinne <i>Survivors pensions</i>
W tys. osób <i>In thous. person</i>					
POLSKA ^{b)c)}	2016	7 312,8	5 119,4	933,9	1 259,4
<i>POLAND</i> ^{b)c)}	2015	7 273,8	5 026,4	982,5	1 264,8
Region Centralny		1 456,0	1 081,1	152,7	222,3
Region Południowy.....		1 732,6	1 191,3	212,3	329,1
Region Wschodni		1 140,3	792,3	159,8	188,1
Region Północno-zachodni		1 160,8	784,4	174,6	201,8
Region Południowo-zachodni		777,3	559,4	85,9	131,9
Region Północny		1 045,6	710,9	148,5	186,3
		2015 = 100			
POLSKA ^{b)c)}	2016	100,5	101,9	95,1	99,6
<i>POLAND</i> ^{b)c)}					
Region Centralny		100,6	101,6	95,5	99,4
Region Południowy.....		100,2	101,3	95,3	99,8
Region Wschodni		100,8	102,3	95,0	99,7
Region Północno-zachodni		100,7	102,3	94,9	99,6
Region Południowo-zachodni		100,5	101,7	94,5	99,4
Region Północny		100,6	102,2	94,7	99,4

a) Przyporządkowanie do województw według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy. b) Bez osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego, bez emerytur pomostowych oraz nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych. c) Łącznie z osobami pobierającymi renty wypadkowe finansowane z FUS a wypłacane przez MON, MS i MSWiA w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MS i MSWiA nie uwzględnionymi w podziale na województwa.

a) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension. b) Excluding persons with simultaneous right to agricultural benefit, also excluding the bridge benefits and teachers' compensation benefits.

c) Including persons, receiving accident pensions financed from the SIF and paid by the MND, the MIA, the MJ simultaneously to retirement pensions financed from the MND, the MIA, the MJ not included in the territorial distribution by voivodships.

TABL. 6. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO WEDŁUG WOJEWÓDZTW
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND BY VOIVODSHIPS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emeryci i renciści ogółem <i>Retirees and pensioners in total</i>		W tym emeryci <i>Of which retirees</i>	
	w osobach <i>in persons</i>	2015 = 100	w osobach <i>in persons</i>	2015 = 100
POLSKA ^{b)c)} 2016 <i>POLAND</i> ^{b)c)}	1 194 415	99,3	934 271	99,1
Dolnośląskie	46 137	98,9	35 483	98,6
Kujawsko-pomorskie	77 133	100,8	59 081	101,2
Lubelskie	155 703	98,6	122 143	98,7
Lubuskie	17 771	96,8	13 464	95,9
Łódzkie	101 601	100,0	84 667	100,1
Małopolskie	98 532	99,4	68 492	98,0
Mazowieckie	182 187	99,6	147 865	99,6
Opolskie	25 256	98,9	21 601	98,7
Podkarpackie	73 423	97,5	56 808	96,6
Podlaskie	86 572	99,2	71 173	99,1
Pomorskie	37 599	99,5	27 170	100,0
Śląskie	37 281	97,4	30 480	96,5
Świętokrzyskie	65 774	99,7	52 690	99,3
Warmińsko-mazurskie	43 932	99,0	32 867	99,0
Wielkopolskie	117 724	100,6	88 677	100,6
Zachodniopomorskie	26 502	98,1	20 322	98,0

a) Łącznie ze 156 osobami otrzymującymi świadczenia GBRZ. b) Łącznie z osobami otrzymującymi świadczenia z: MON (198 osób), MS (116 osób), MSWiA (974 osoby).

a) Including 156 persons receiving GBRZ benefit. b) Including beneficiaries from the MND (198 persons), the MJ (116 persons), the MIA (974 persons).

TABL. 7. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA RENCISTÓW Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO WEDŁUG WOJEWÓDZTW
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF PENSIONERS FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND BY VOIVODSHIPS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>		Renty rodzinne <i>Survivors pensions</i>	
	w osobach <i>in persons</i>	2015 = 100	w osobach <i>in persons</i>	2015 = 100
POLSKA ^{b)e)} 2016 <i>POLAND</i> ^{b)c)}	215 502	100,0	44 486	100,3
Dolnośląskie	8 898	100,1	1 744	101,0
Kujawsko-pomorskie	15 311	99,4	2 737	99,5
Lubelskie	28 263	98,0	5 296	100,1
Lubuskie	3 665	99,6	635	100,8
Łódzkie	13 050	99,5	3 882	100,3
Małopolskie	26 526	102,9	3 492	101,2
Mazowieckie	27 020	99,4	7 284	100,0
Opolskie	2 832	99,2	820	101,4
Podkarpackie	14 182	100,7	2 430	100,1
Podlaskie	12 280	99,7	3 118	100,1
Pomorskie	8 794	98,2	1 635	98,6
Śląskie	5 624	101,7	1 104	101,9
Świętokrzyskie	10 580	101,0	2 504	101,8
Warmińsko-mazurskie	9 031	99,2	2 034	98,5
Wielkopolskie	24 275	100,5	4 764	100,8
Zachodniopomorskie	5 171	98,3	1 007	100,6

TABL. 8. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO WEDŁUG REGIONÓW I WOJEWÓDZTW
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND BY REGIONS AND VOIVODSHIPS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emeryci i renciści ogółem <i>Retirees and pensioners in total</i>		W tym emeryci <i>Of which retirees</i>	
	w tys.osób <i>in thous. persons</i>			
POLSKA..... 2016	1 194,4	b)c)	934,3	b)
<i>POLAND ..... 2015</i>	1 203,2		943,0	
Region Centralny.....	283,8		232,5	
Łódzkie	101,6		84,7	
Mazowieckie	182,2		147,9	
Region Południowy.....	135,8		99,0	
Małopolskie	98,5		68,5	
Śląskie	37,3		30,5	
Region Wschodni.....	381,5		302,8	
Lubelskie	155,7		122,1	
Podkarpackie	73,4		56,8	
Podlaskie	86,6		71,2	
Świętokrzyskie	65,8		52,7	
Region Północno-zachodni.....	162,0		122,5	
Lubuskie	17,8		13,5	
Wielkopolskie	117,7		88,7	
Zachodniopomorskie	26,5		20,3	
Region Południowo-zachodni.....	71,4		57,1	
Dolnośląskie	46,1		35,5	
Opolskie	25,3		21,6	
Region Północny.....	158,7		119,1	
Kujawsko-pomorskie	77,1		59,1	
Pomorskie	37,6		27,2	
Warmińsko-mazurskie	43,9		32,9	

a) Łącznie ze 156 osobami otrzymującymi świadczenia GBRZ. b) Łącznie z osobami otrzymującymi świadczenia z: MON (198 osób), MS (116 osób), MSWiA (974 osoby).

a) Including 156 persons receiving GBRZ benefit. b) Including beneficiaries from the MND (198 persons), the MJ (116 persons), the MIA (974 persons).

TABL. 9. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO WEDŁUG REGIONÓW

MONTHLY AVERAGE NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND BY REGIONS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>		Emeryci i renciści ogółem <i>Retirees and pensioners in total</i>	W tym emeryci <i>Of which retirees</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>	Renty rodzinne <i>Survivors pensions</i>
W tys. osób <i>In thous. person</i>					
POLSKA	2016	1194,4^{a)b)}	934,3^{b)}	215,5	44,5
<i>POLAND.....</i>	2015	1 203,2	943,0	215,6	44,4
Region Centralny		283,8	232,5	40,1	11,2
Region Południowy.....		135,8	99,0	32,2	4,6
Region Wschodni		381,5	302,8	65,3	13,3
Region Północno-zachodni		162,0	122,5	33,1	6,4
Region Południowo-zachodni		71,4	57,1	11,7	2,6
Region Północny		158,7	119,1	33,1	6,4
2015 = 100					
POLSKA	2016	99,3	99,1	100,0	100,3
<i>POLAND.....</i>					
Region Centralny		97,7	99,7	99,4	100,1
Region Południowy.....		98,8	97,6	102,7	101,3
Region Wschodni		98,7	98,5	99,4	100,4
Region Północno-zachodni		99,8	99,6	100,1	100,8
Region Południowo-zachodni		98,9	98,6	99,9	101,1
Region Północny		100,0	100,3	99,0	98,9

a) Łącznie ze 156 osobami otrzymującymi świadczenia GBRZ. b) Łącznie z osobami otrzymującymi świadczenia z: MON (198 osoby), MS (116 osób), MSWiA (974 osób).

a) Including 156 persons receiving GBRZ benefit. b) Including beneficiaries from the MND (198 persons), the MJ (116 persons), the MIA (974 persons).

TABL. 10. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW Z MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ, MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI I MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS FROM THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, THE MINISTRY OF JUSTICE AND THE MINISTRY OF INTERIOR AND ADMINISTRATION

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Resorty ogółem <i>Ministries total</i>	MON <i>MND</i>	MS <i>MJ</i>	MSWiA ^{a)} <i>MIA^{a)}</i>
W osobach <i>In persons</i>				
Emeryci i renciści ogółem..... 2016	401 718	163 461	32166	206 091
<i>Retirees and pensioners in total..... 2015</i>	402 689	164 902	31 953	205 834
W tym emeryci..... <i>of which retirees</i>	283 174	109 551	23 909	149 714
Renty z tytułu niezdolności do pracy..... <i>Disability pensions</i>	32 826	14 001	2 220	16 605
Renty rodzinne..... <i>Survivors pensions</i>	85 718	39 909	6 037	39 772
2015 = 100				
Emeryci i renciści ogółem.....	99,8	99,1	100,7	100,1
<i>Retirees and pensioners in total</i>				
W tym emeryci..... <i>Of which retirees</i>	99,8	99,0	100,7	100,3
Renty z tytułu niezdolności do pracy..... <i>Disability pensions</i>	97,4	95,9	100,6	98,2
Renty rodzinne..... <i>Survivors pensions</i>	100,5	100,5	100,7	100,4

a) Renty z ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin obok emerytury otrzymywały 274 osoby, a kwota wypłat w 2016 r. wyniosła 4 947 390 zł.

a) Pensions from the law on provision of warfare disables and soldiers as well as their families paid, besides the retirement pensions, to 274 persons; amount of payments in 2016 was 4 947 390 zł.

TABL. 11. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW Z POZAROLNICZEGO SYSTEMU UBEZPIECZEŃ WEDŁUG ZAWODÓW^{a)}
MONTHLY AVERAGE NUMBER OF RETIREES AND PENSIONERS FROM THE NON-AGRICULTURAL SOCIAL SECURITY SYSTEM BY OCCUPATION^{a)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emeryci i renciści ogółem w tys. osób <i>Retirees and pensioners in thous.persons</i>
Emeryci razem^{b)}	5 402,6
<i>Total retirees^{b)}</i>	
w tym z ZUS	5 119,4
<i>of which paid of SII</i>	
W tym :	
Okresowe emerytury kapitałowe	52,8
<i>Annuity retirement pensions</i>	
pracownicy kolejowi ^{c)}	98,7
<i>railway employees^{c)}</i>	
górnicy	205,7
<i>miners</i>	
nauczyciele	254,7
<i>teachers</i>	
osoby prowadzące na własny rachunek działalność gospodarczą	72,0
<i>self-employed persons</i>	
kombatanci	0,2
<i>combatants</i>	
Renciści z tytułu niezdolności do pracy razem^{b)d)}	966,8
<i>Pensioners receiving disability pensions^{b)d)}</i>	
w tym z ZUS	933,9
<i>of which paid of SII</i>	
pracownicy kolejowi ^{c)}	14,0
<i>railway employees^{c)}</i>	
górnicy	27,5
<i>miners</i>	
nauczyciele	32,5
<i>teachers</i>	
osoby prowadzące na własny rachunek działalność gospodarczą	48,9
<i>self-employed persons</i>	
inwalidzi wojenni, wojskowi, osoby represjonowane	34,5
<i>war and military invalids, repression victims</i>	
Osoby otrzymujące renty rodzinne razem^{b)d)}	1 345,1
<i>Persons receiving survivors pensions total^{bd)}</i>	
w tym z ZUS	1 259,40
<i>of which paid of SII</i>	
pracownicy kolejowi ^{c)}	63,8
<i>railway employees^{c)}</i>	
górnicy	88,5
<i>mining employees</i>	
osoby prowadzące na własny rachunek działalność gospodarczą	34,5
<i>self-employed persons</i>	
inwalidzi wojenni, wojskowi, osoby represjonowane	22,4
<i>war and military invalids as well as combatants</i>	

a) Bez emerytur i rent osób posiadających prawo do świadczenia rolnego, bez emerytur pomostowych i nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych. b) Łącznie z osobami pobierającymi świadczenia z MON, MS i MSWiA. c) Dotyczy świadczeń przyznanych w ramach „starego” systemu. d) Łącznie z osobami otrzymującymi renty wypadkowe finansowane z FUS, a wypłacane przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA i MS.

a) Excluding retirement and other pensions of people with simultaneous right to agricultural benefit, also excluding the bridge benefits and teachers' compension benefits. b) Including persons receiving benefits from the MND, the MJ as well as the MIA. c) Concerns benefits under the old scheme. d) Including persons receiving accident pensions financed from the SIF and paid by the MND, the MJ as well as the MIA with retirement pensions financed from budgets of these entities.

TABL. 12. EMERYCI I RENCIŚCI JAKO ODSETEK POPULACJI MIESZKAŃCÓW WEDŁUG WOJEWÓDZTW W ROKU 2000 I 2016

RETIREEES AND PENSIONERS BY VOIVODSHIPS IN 2000 AND 2016 (IN PERSONS AND AS PERCENT OF TOTAL POPULATION)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2000		2016	
	liczba emerytów i rencistów <i>number of retirees and pensioners</i>	% populacji mieszkańców <i>% of total population</i>	liczba emerytów i rencistów <i>number of retirees and pensioners</i>	% populacji mieszkańców <i>% of total population</i>
POLSKA^{a)} <i>POLAND^{a)}</i>	9 412 432	24,4	8 908 903	23,2
Dolnośląskie	694 938	23,4	646 170	22,3
Kujawsko-pomorskie	476 282	22,7	460 915	22,1
Lubelskie	601 868	27,0	508 444	23,8
Lubuskie	239 366	23,4	215 734	21,2
Łódzkie	689 494	26,1	611 654	24,6
Małopolskie	816 317	25,2	719 152	21,3
Mazowieckie	1 181 427	23,3	1 128 165	21,0
Opolskie	217 972	20,1	202 494	20,4
Podkarpackie	510 864	24,0	452 043	21,2
Podlaskie	291 395	23,9	259 299	21,9
Pomorskie	443 421	20,2	450 769	19,5
Śląskie	1 140 231	23,5	1 149 276	25,2
Świętokrzyskie	336 268	25,4	301 974	24,1
Warmińsko-mazurskie	306 595	20,9	292 594	20,4
Wielkopolskie	797 799	23,7	749 486	21,5
Zachodniopomorskie	357 210	20,6	357 609	20,9

a) Łącznie z emerytami i rencistami, którzy otrzymują świadczenia MON, MSW oraz MS nieuwzględnionymi w podziale na województwa.

a) Including retirees and pensioners receiving benefits from the MND, the MI as well as the MJ, not included in the territorial distribution by voivodships.

**TABL. 13. OSOBY POBIERAJĄCE EMERYTURY I RENTY Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY
Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH^{a)} WEDŁUG PŁCI I WIEKU
PERSONS RECEIVING RETIREMENT AND DISABILITY PENSIONS FROM THE SOCIAL
INSURANCE INSTITUTION^{a)} BY SEX AND AGE**
Stan w dniu 31 XII / As of 31 XII

WIEK AGE	Ogółem Total	Mężczyźni Men	Kobiety Women
	W osobach In persons		
EMERYCI RETIREES			
OGÓLEM 2016	5 162 280	2 093 377	3 068 903
<i>TOTAL..... 2015</i>	<i>5 067 730</i>	<i>2 061 763</i>	<i>3 005 967</i>
54 lata i mniej ..... <i>years and less</i>	51 058	49 054	2 004
55-59.....	108 955	51 633	57 322
60-64.....	1 097 478	227 591	869 887
65-69.....	1 595 691	670 016	925 675
70-74	887 864	423 178	464 686
75-79.....	675 084	324 665	350 419
80 lat i więcej..... <i>years and more</i>	746 150	347 240	398 910
RENCIŚCI PENSIONERS			
OGÓLEM 2016	913 200	605 667	307 533
<i>TOTAL..... 2015</i>	<i>959 157</i>	<i>632 841</i>	<i>326 316</i>
29 lat i mniej ..... <i>years and less</i>	3 300	2 413	887
30-39.....	33 192	20 780	12 412
40-49.....	105 391	62 102	43 289
50-54.....	109 859	62 643	47 216
55-59.....	227 641	129 646	97 995
60-64.....	231 808	195 388	36 420
65 lat i więcej..... <i>years and more</i>	202 009	132 695	69 314

a) Bez osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego, bez emerytur pomostowych.

a) Excluding persons with simultaneous right to agricultural benefits, excluding the bridge benefits.

TABL. 14. OSOBY POBIERAJĄCE EMERYTURY I RENTY Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WYPŁACANE PRZEZ KASĘ ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO WEDŁUG PŁCI I WIEKU^{a)}
PERSONS RECEIVING RETIREMENT AND DISABILITY PENSIONS PAID FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND BY SEX AND AGE^{a)}
Stan w dniu 31 XII / As of 31 XII

WIEK AGE	Ogółem <i>Total</i>	Mężczyźni <i>Men</i>	Kobiety <i>Women</i>
	W osobach <i>In persons</i>		
EMERYCI RETIREES			
OGÓLEM 2016	927 368	266 805	660 563
<i>TOTAL.....</i> 2015	941 993	262 035	679 958
55-59.....	33 112	—	33 112
60-64.....	115 672	30 164	85 508
65-69.....	174 058	65 069	108 989
70-74	135 223	45 948	89 275
75-79.....	145 603	45 264	100 339
80 lat i więcej..... <i>years and more</i>	323 700	80 360	243 340
RENCIŚCI PENSIONERS			
OGÓLEM 2016	216 464	114 399	102 065
<i>TOTAL.....</i> 2015	216 459	113 528	102 931
29 lat i mniej	444	293	151
<i>years and less</i>			
30-39.....	5 095	2 817	2 278
40-49.....	23 174	11 469	11 705
50-54.....	29 182	14 250	14 932
55-59.....	58 831	29 029	29 802
60-64.....	63 753	39 119	24 634
65 lat i więcej..... <i>years and more</i>	35 985	17 422	18 563

a) Bez świadczeniobiorców MON, MSWiA i MS.

a) Not included beneficiaries from the MND, the MIA and the MJ.

TABL. 15. OSOBY POBIERAJĄCE EMERYTURY^{a)} I RENTY Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WYPŁACANE PRZEZ MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ WEDŁUG PŁCI I WIEKU
PERSONS RECEIVING RETIREMENT AND DISABILITY PENSIONS PAID^{a)} FROM THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE BY SEX AND AGE
Stan w dniu 31 XII / As of 31 XII

WIEK AGE	Ogółem Total	Mężczyźni Men	Kobiety Women	
	W osobach In persons			
EMERYCI RETIREES				
OGÓŁEM	2016	110 901	110 768	133
<i>TOTAL.....</i>	2015	111 341	111 178	163
39 lat i mniej		1 287	1 284	3
<i>years and less</i>				
40-44.....		6 951	6 944	7
45-49.....		9 420	9 403	17
50-54.....		12 477	12 419	58
55-59.....		15 578	15 559	19
60-64.....		18 491	18 483	8
65-69.....		19 617	19 610	7
70-74.....		11 703	11 700	3
75-79.....		5 963	5 961	2
80 lat i więcej.....		9 414	9 405	9
<i>years and more</i>				
RENCIŚCI PENSIONERS				
OGÓŁEM	2016	13 755	13 732	23
<i>TOTAL.....</i>	2015	14 354	14 331	23
29 lat i mniej		54	53	1
<i>years and less</i>				
30-39.....		402	392	10
40-49.....		902	899	3
50-54.....		696	691	5
55-59.....		1 205	1 201	4
60-64.....		1 759	1 759	–
65 lat i więcej.....		8 737	8 737	–
<i>years and more</i>				

a) Liczba obejmuje także świadczeniobiorców mających ustalone świadczenie emerytalne, ale nie pobierających go ze względu na pobieranie uposażenia 12-miesięcznego.

a) The number also consists of beneficiaries, who have retirement pension fixed, but who do not collect it due to taking 12 months salary.

TABL. 16. OSOBY POBIERAJĄCE EMERYTURY I RENTY Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WYPŁACANE PRZEZ MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI WEDŁUG PŁCI I WIEKU
PERSONS RECEIVING RETIREMENT AND DISABILITY PENSIONS PAID FROM THE MINISTRY OF JUSTICE BY SEX AND AGE
Stan w dniu 31 XII / *As of 31 XII*

WIEK AGE	Ogółem <i>Total</i>	Mężczyźni <i>Men</i>	Kobiety <i>Women</i>	
	W osobach <i>In persons</i>			
EMERYCI RETIREES				
OGÓLEM	2016	23 945	20 445	3 500
<i>TOTAL.....</i>	2015	23 777	20 293	3 484
39 lat i mniej		76	73	3
<i>years and less</i>				
40-44.....		851	793	58
45-49.....		2 641	2 472	169
50-54.....		3 973	3 627	346
55-59.....		4 295	3 679	616
60-64.....		3 643	2 942	701
65-69.....		3 548	2 898	650
70-74.....		2 069	1 746	323
75 lat i więcej.....		2 849	2 215	634
<i>years and more</i>				
RENCIŚCI PENSIONERS				
OGÓLEM	2016	2 225	1 814	411
<i>TOTAL.....</i>	2015	2 224	1 714	410
29 lat i mniej		6	6	-
<i>years and less</i>				
30-39.....		83	66	17
40-49.....		356	313	43
50-54.....		295	265	30
55-59.....		309	264	45
60-64.....		325	253	72
65 lat i więcej.....		851	647	204
<i>years and more</i>				

a) Liczba obejmuje także świadczeniobiorców mających ustalone świadczenie emerytalne, ale nie pobierających go ze względu na pobieranie uposażenia 12-miesięcznego.

a) The number also consists of beneficiaries, who have retirement pension fixed, but who do not collect it due to taking 12 months salary.

TABL. 17. OSOBY POBIERAJĄCE EMERYTURY I RENTY Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WYPŁACANE PRZEZ MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI WEDŁUG PŁCI I WIEKU

PERSONS RECEIVING RETERIMENT AND DISABILITY PENSIONS PAID FROM THE MINISTRY OF INTERIOR AND ADMINISTRATION BY SEX AND AGE

Stan w dniu 31 XII / As of 31 XII

WIEK AGE	Ogółem <i>Total</i>	Mężczyźni <i>Men</i>	Kobiety <i>Women</i>
	W osobach <i>In persons</i>		
EMERYCI RETIREES			
OGÓŁEM 2016	149 774	135 065	14 709
<i>TOTAL.....</i> 2015	149 268	134 529	14 739
39 lat i mniej ..... <i>years and less</i>	784	741	43
40-44.....	5 904	5 686	218
45-49.....	17 346	16 811	535
50-54.....	23 410	22 380	1 030
55-59.....	26 378	23 994	2 384
60-64.....	23 862	20 299	3 563
65-69.....	22 930	20 121	2 809
70-74.....	11 864	10 532	1 332
75-79.....	7 923	6 780	1 143
80 lat i więcej..... <i>years and more</i>	9 373	7 721	1 652
RENCIŚCI PENSIONERS			
OGÓŁEM 2016	16 454	13 554	2 900
<i>TOTAL.....</i> 2015	16 790	13 829	2 961
29 lat i mniej ..... <i>years and less</i>	37	34	3
30-39.....	412	369	43
40-49.....	2 068	1 949	119
50-54.....	1 622	1 524	98
55-59.....	2 084	1 889	195
60-64.....	2 256	1 838	418
65 lat i więcej..... <i>years and more</i>	7 975	5 951	2 024

CZĘŚĆ II. EMERYTURY, RENTY I ŚWIADCZENIA POZAUBEZPIECZENIOWE
PART II. RETIREMENT AND OTHER PENSIONS, NON-INSURANCE BENEFITS

TABL. 18. EMERYTURY I RENTY BRUTTO^{a)} WEDŁUG INSTYTUCJI WYPŁACAJĄCYCH
GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSIONS BY INSTITUTIONS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005	2004=100	2010	2009=100	2015	2014=100	2016	2015=100
	w mln zł <i>in mln zł</i>	w % <i>in %</i>	w mln zł <i>in mln zł</i>	w % <i>in %</i>	w mln zł <i>in mln zł</i>	w % <i>in %</i>	w mln zł <i>in mln zł</i>	w % <i>in %</i>
POLSKA	120 666	102,2	170 879	105,5	205 804	103,1	210 095	102,1
<i>POLAND</i>								
Pozarolniczy system ubezpieczeń społecznych	105 704	102,9	155 131	106,0	188 773	103,2	193 141	102,3
<i>Non-agricultural social security system</i>								
<i>w tym: of which:</i>								
ZUS ^{b)}	97 179,9 ^{c)}	102,9	142 840,8	105,9	172 908,8	103,3	177 127,9	102,4
<i>SII^{b)}</i>								
MON	4 006,1 ^{c)}	102,3	5 288,0	106,0	6 389,8	100,9	6 389,8	100,0
<i>MND</i>								
MSWiA	3 919,2 ^{c)}	102,7	6 047,5	107,0	8 157,3	102,6	8 281,9	101,5
<i>MIA</i>								
MS	598,6	103,3	954,8	111,0	1 316,8	102,6	1 341,7	101,9
<i>MJ</i>								
KRUS	14 962	97,7	15 748	101,0	17 031	102,3	16 954	99,5
<i>ASIF</i>								

a) Patrz uwagi ogólne, pkt.5, str. 15. b) Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi przez ministerstwa. c) Łącznie z kwotą jednorazowej wypłaty dla osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w kwocie nie wyższej niż kwota najniższej emerytury lub renty.

a) See general notes, point 5, p.15. b) Including accident pensions financed from SIF, paid from the MND, the MIA, and the MJ simultaneously to retirement pensions paid from the MND, the MIA, and the MJ not included by ministries. c) Including one-off payment for persons receiving retirement and other pensions in the amount not higher than the lowest retirement or other pension.

TABL. 19. EMERYTURY I RENTY BRUTTO^{a)} Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG WOJEWÓDZTW
GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSIONS FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY VOIVODSHIPS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emerytury i renty ogółem <i>Retirement and other pensions in total</i>		W tym emerytury <i>Of which retirement pensions</i>	
	w tys. zł <i>in thous. zł</i>	2015 = 100	w tys. zł <i>in thous. zł</i>	2015 = 100
POLSKA^{b)(c)d)}	177 127 855,1	102,4	130 956 960,2	103,6
<i>POLAND^{b)(c)d)}</i>				
Województwa razem^{e)}	177 126 262,0	102,4	130 956 960,2	103,6
<i>Voivodships total^{e)}</i>				
Dolnośląskie	14 700 052,2	102,4	10 958 322,1	103,6
Kujawsko-pomorskie	8 567 517,6	102,5	6 136 461,3	103,8
Lubelskie	7 670 558,1	102,9	5 558 040,2	104,5
Lubuskie	4 383 988,9	102,8	3 146 936,3	104,1
Łódzkie	11 482 966,0	102,1	8 904 688,0	103,0
Małopolskie	14 711 662,9	102,1	10 735 577,7	103,2
Mazowieckie	23 677 597,1	102,6	18 771 652,1	103,3
Opolskie	4 222 555,9	102,5	3 221 422,0	103,3
Podkarpackie	7 977 637,7	102,6	5 855 700,4	103,8
Podlaskie	3 797 126,1	103,1	2 925 031,2	104,1
Pomorskie	9 873 653,0	102,3	7 253 255,8	103,6
Śląskie	33 054 022,3	102,2	23 635 006,7	103,2
Świętokrzyskie	5 155 374,6	102,6	3 840 592,0	103,8
Warmińsko-mazurskie	5 442 783,4	102,5	3 904 471,1	104,1
Wielkopolskie	14 676 891,9	102,7	10 340 244,2	104,2
Zachodniopomorskie	7 731 874,2	102,4	5 769 559,1	103,6

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, s. 15. b) Bez emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego, bez emerytur pomostowych oraz nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych. c) Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS, a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi w podziale na województwa. d) Łącznie z kwotą okresowej emerytury kapitałowej ze środków zgromadzonych w OFE. e) Przymiarowanie do województwa według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy.

a) See general notes, point. 5 p. 15. b) Excluding retirement and other pensions of people with simultaneous right to agricultural benefit, also excluding the bridge benefits and teachers' compension benefits. c) Including accident pensions financed from the SIF, paid from the MND, the MIA, and the MJ simultaneously to retirement pensions from the MND, the MIA, and the MJ not included in the territorial distribution by voivodships. d) Including annuity retirement pension from the means gathered in the Open Pension Fund. e) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension.

TABL. 20. RENTY BRUTTO^{a)} Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG WOJEWÓDZTW
GROSS^{a)} PENSIONS FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY VOIVODSHIPS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>		Renty rodzinne <i>Survivors pensions</i>	
	w tys. zł <i>in thous. zł</i>	2015 = 100	w tys. zł <i>in thous. zł</i>	2015 = 100
POLSKA^{b)c)}	18 116 063,6	96,6	28 054 831,2	101,3
<i>POLAND^{b)c)}</i>				
Województwa razem^{d)}	18 114 470,5	96,6	28 054 831,2	101,3
<i>Voivodships total^{d)}</i>				
Dolnośląskie	1 492 803,0	96,2	2 248 927,1	100,9
Kujawsko-pomorskie	1 008 354,2	96,9	1 422 702,1	101,5
Lubelskie	1 047 536,4	95,6	1 064 981,5	101,9
Lubuskie	600 465,1	97,1	636 587,6	101,7
Łódzkie	933 510,9	96,5	1 644 767,1	101,1
Małopolskie	1 634 611,0	96,1	2 341 474,3	101,2
Mazowieckie	1 794 644,9	97,4	3 111 300,1	101,4
Opolskie	286 840,7	98,1	714 293,2	100,8
Podkarpackie	879 384,7	96,8	1 242 552,6	101,7
Podlaskie	364 398,3	97,5	507 696,5	101,7
Pomorskie	995 150,3	96,1	1 625 246,8	100,7
Śląskie	3 243 798,4	97,3	6 175 217,3	101,3
Świętokrzyskie	469 803,0	95,7	844 979,6	101,5
Warmińsko-mazurskie	694 368,0	95,6	843 944,3	101,3
Wielkopolskie	1 875 799,4	96,8	2 460 848,3	101,2
Zachodniopomorskie	793 002,4	95,4	1 169 312,8	101,6

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, s. 15. b) Bez emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego.
c) Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS, a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi w podziale na województwa.
d) Przyporządkowanie do województwa według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy.

a) See general notes, point 5, p. 15. b) Excluding retirement and other pensions of persons with simultaneous right to agricultural benefit. c) Including accident pensions financed from the SIF, paid from the MND, the MIA, and the MJ simultaneously to retirement pensions from the MND, the MIA, and the MJ not included in the territorial distribution by voivodships. d) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension.

**TABL. 21. EMERYTURY I RENTY BRUTTO^{a)} Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO
WEDŁUG WOJEWÓDZTW^{b)c)}
GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSIONS FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL
INSURANCE FUND BY VOIVODSHIPS^{b)c)}**

Wyszczególnienie Specification	Emerytury i renty ogółem ^{d)e)} Retirement and other pensions in total ^{d)e)}		W tym emerytury Of which retirement pensions	
	w tys. zł in thous. zł	2015 = 100	w tys. zł in thous. zł	2015 = 100
POLSKA..... <i>POLAND</i>	16 953 511,6	99,5	13 568 940,6	99,1
Dolnośląskie	704 137,9	98,4	564 232,4	97,9
Kujawsko-pomorskie	1 103 529,9	100,8	857 886,5	100,9
Lubelskie	2 208 508,6	99,2	1 766 499,6	99,0
Lubuskie	281 319,7	96,7	225 185,9	95,8
Łódzkie	1 427 201,9	100,2	1 200 418,0	100,0
Małopolskie	1 356 165,1	100,0	983 277,6	98,5
Mazowieckie	2 514 823,9	100,1	2 072 185,7	99,9
Opolskie	376 228,4	98,6	326 857,1	98,3
Podkarpackie	1 018 688,2	97,9	808 624,4	97,0
Podlaskie	1 202 151,6	99,8	999 216,0	99,5
Pomorskie	537 877,2	100,0	401 534,0	99,9
Śląskie	621 784,3	96,5	536 421,3	95,6
Świętokrzyskie	913 797,9	100,0	746 470,2	99,5
Warmińsko-mazurskie	630 460,5	99,5	483 330,6	99,2
Wielkopolskie	1 650 079,8	100,7	1 273 091,8	100,4
Zachodniopomorskie	399 471,8	97,9	316 424,6	97,6

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 2 i 5, str. 14, 15. b) Łącznie z wypłatami emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia pracowniczego finansowanego z FUS oraz łącznie ze świadczeniami rentowymi inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych finansowanymi z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa (75313). c) Łącznie z wypłatami na podstawie art. 25, ust. 4 w związku z art. 25 ust. 2a ustawy o ubezpieczeniu społecznym o rolników, lecz bez potrąceń nieprzekazywanych. d) Łącznie z GBRZ-tami w kwocie 970,5 tys. zł. e) Łącznie ze świadczeniami pieniężnymi dla cywilnych niewidomych ofiar wojny w kwocie 112,1 tys. zł. f) Łącznie z wypłatami świadczeń rolnych z: MON (1 254,8 tys. zł), MS (569,9 tys. zł), MSWiA (5 460,2 tys. zł).

a) See general notes, point 2 and 5, p.14, 15. b) Including payment retirement and other pensions of people with simultaneous right to employee benefit financed from the SIF and including pension benefits of war and military invalids, repressed persons financed from the separate chapter of the state budget 75313. c) Including paying on the basis of Art. 2, paragraph.4 in conjunction with Art. 25, paragraph 2a of the Act of social insurance for farmers but without deductions not transmitted. d) Including amount of 970,5 thous. zł GBRZ benefits. e) Including amount of 112,1 thous. zł cash benefits for blind civil victims of warfare. f) Including agricultural benefits paid from: the MND (1 254,8 thous. zł), the MI (5 460,2 thous. zł), and the MJ (569,9 thous. zł).

**TABL. 22. RENTY BRUTTO^{a)} Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO WEDŁUG
WOJEWÓDZTW^{b)}
GROSS^{a)} PENSIONS FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND BY
VOIVODSHIPS^{b)}**

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>		Renty rodzinne ^{c)} <i>Survivors pensions^{c)}</i>	
	w tys. zł <i>in thous. zł</i>	2015 = 100	w tys. zł <i>in thous. zł</i>	2015 = 100
POLSKA ..... <i>POLAND</i>	2 695 948,5	101,4	687 539,9	101,1
Dolnośląskie	113 533,9	100,7	26 306,7	100,8
Kujawsko-pomorskie	198 433,8	100,5	47 183,8	100,1
Lubelskie	357 186,1	99,6	84 780,8	101,2
Lubuskie	46 157,4	100,5	9 940,2	101,8
Łódzkie	164 776,0	101,3	61 980,8	101,0
Małopolskie	322 211,5	104,4	50 557,4	102,0
Mazowieckie	333 806,0	101,2	108 569,6	100,8
Opolskie	36 505,7	100,6	12 849,6	101,2
Podkarpackie	173 563,7	101,6	36 474,7	101,3
Podlaskie	153 673,1	101,4	49 232,4	101,3
Pomorskie	109 981,3	100,3	26 361,8	100,0
Śląskie	69 390,9	103,1	15 601,6	101,1
Świętokrzyskie	130 337,6	102,1	36 981,9	102,3
Warmińsko-mazurskie	114 375,1	100,6	32 754,8	100,8
Wielkopolskie	306 494,1	101,9	70 449,4	101,6
Zachodniopomorskie	65 522,3	99,1	17 514,4	99,6

a) Patrz uwagi ogólne, pkt 2 i 5, str. 14, 15. b) Łącznie z wypłatami emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia pracowniczego finansowanego z FUS oraz łącznie ze świadczeniami rentowymi inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych finansowanymi z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa (75313).
c) Łącznie z rentami socjalnymi w kwocie 101 501,7 tys. zł.

a) See general notes, point 2 and 5, p. 14, 15. b) Including payment retirement and other pensions of people with simultaneous right to employee benefit financed from the SIF and including pension benefits of war and military invalids, repressed persons financed from the separate chapter of the state budget 75313. c) Including social pensions in the amount of 101 501,7 thous. zł.

**TABL. 23. EMERYTURY I RENTY BRUTTO^{a)} Z MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ,
MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI I MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI**
*GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSIONS FROM THE MINISTRY OF NATIONAL
DEFENCE, THE MINISTRY OF JUSTICE AND THE MINISTRY OF INTERIOR
AND ADMINISTRATION*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Resorty ogółem <i>Ministries total</i>	MON <i>MND</i>	MS <i>MJ</i>	MSWiA ^{b)c)} <i>MIA^{b)c)}</i>
w zł w zł				
Emerytury i renty ogółem..... 2016	16 013 430 305	6 389 773 210	1 341 721 979	8 281 935 116
<i>Retirement and other pensions in total .....</i>	2015 15 863 854 512	6 389 777 828	1 316 790 831	8 157 285 853
W tym emerytury	11 993 284 496	4 511 450 727	1 067 087 295	6 414 746 474
<i>Of which retirement pensions</i>				
Renty z tytułu niezdolności do pracy	1 180 635 852	528 131 994	74 982 565	577 521 293
<i>Disability pensions</i>				
Renty rodzinne	2 839 509 957	1 350 190 489	199 652 119	1 289 667 349
<i>Survivors pensions</i>				
2015 = 100				
Emerytury i renty ogółem..... 2016	100,9	100,0	101,9	101,5
<i>Retirement and other pensions in total .....</i>				
W tym emerytury	101,1	100,1	102,0	101,8
<i>Of which retirement pensions</i>				
Renty z tytułu niezdolności do pracy	98,0	96,2	102,1	99,3
<i>Disability pensions</i>				
Renty rodzinne	101,3	101,2	101,3	101,4
<i>Survivors pensions</i>				

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, s. 15. b) Kwoty świadczeń z dodatkami pielęgnacyjnymi i dodatkami dla sierot zupełnych. c) Renty z ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin obok emerytury otrzymywały w 2016 r. 274 osoby na kwotę 4 947 390 zł.

a) See general notes, point 5, p.15. b) Including nursing supplement and supplement for double orphans. c) Pensions from the law on provision of warfare disables and soldiers as well as their families paid, besides the retirement pension, to 274 persons; amount of payments in 2016 was 4 957 390 zł

TABL. 24. LICZBA EMERYTÓW Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH^{a)} WEDŁUG WYSOKOŚCI ŚWIADCZEŃ W LATACH 2000-2011^{b)}

NUMBER OF RETIREES FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION^{a)} BY BENEFIT AMOUNT IN 2000-2011^{b)}

Wysokość świadczeń brutto w zł <i>Gross benefit amount in zł</i>	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	w tys. osób <i>in thous. persons</i>							
OGÓLEM TOTAL	3 365,70	3 913,10	4 344,20	4 509,50	4 670,80	4 952,50	5 000,50	4 979,10
do 500,00	202,0	11,7	13,0	13,8	8,2	4,9	3,7	3,2
500,01 – 600,00	263,4	179,0	208,3	198,4	10,8	24,8	22,4	20,3
600,01 – 700,00	396,3	144,8	143,4	130,8	228,9	170,9	24,0	28,9
700,01 – 800,00	471,8	319,5	330,2	316,8	219,5	104,0	205,8	176,3
800,01 – 1000,00	823,9	797,5	748	741,6	575,1	524,9	426,5	363,0
1000,01 – 1200,00	515,0	785,2	816,7	849,9	808,0	728,0	631,4	545,6
1200,01 – 1400,00	270,1	567,8	658,6	699,7	774,3	798,3	758,0	694,2
1400,01 – 1600,00	140,5	363,9	452,5	489,5	599,6	678,6	692,8	680,0
1600,01 – 1800,00	94,2	219,3	291,6	322,2	420,4	520,0	561,3	578,0
1800,01 – 2000,00	84,1	140,9	186,4	202,9	281,6	376,4	425,9	457,4
2000,01 – 2200,00	59,6	101,8	123,8	135,3	186,9	260,3	309,8	344,2
2200,01 – 2400,00	31,3	86,0	93,9	103,7	124,4	173,7	216,7	248,4
2400,01 – 2600,00	10,2	74,3	82,5	88,2	97,7	127,1	153	177,1
2600,01 i więcej	3,3	121,4	195,3	216,7	335,4	460,6	569,2	662,5

a) Bez byłych żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy: Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (do 28 VI 2002 – Urzędu Ochrony Państwa), Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej. b) W 2000 r. – stan z czerwca, w 2005 r. - stan z kwietnia, w pozostałych latach - stan z marca.

a) Excluding former professional soldiers as well as functionaries of the Police, Internal Security Agency and Foreign Intelligence Agency (till 28 VI 2002 – Office of State Protection), Border Guard, State Fire Department and Penitentiary Staff. b) In 2000 – as of June, in 2005 - as of April, besides – as of March.

TABL. 25. LICZBA EMERYTÓW I RENCISTÓW Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH^{a)} WEDŁUG PŁCI ORAZ WYSOKOŚCI ŚWIADCZEŃ W MARCU 2016 R
NUMBER OF RETIREES AND OTHER PENSIONERS FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION^{a)} BY SEX AND BENEFIT AMOUNT IN MARCH OF 2016

Wysokość świadczeń brutto w zł <i>Gross benefit amount in zł</i>	Emeryci ^{b)} <i>Retirees^{b)}</i>			Otrzymujący renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Receiving disability pensions</i>			Renty rodzinne <i>Family pensions</i>	
	w tys. osób <i>in thous. persons</i>	w % <i>in %</i>	kobiety w tys. <i>women in thous.</i>	w tys. osób <i>in thous. persons</i>	w % <i>in %</i>	kobiety w tys. <i>women in thous.</i>	w tys. <i>in thous.</i>	w % <i>in %</i>
OGÓŁEM TOTAL	5 082,3	100,0	3 013,8	950,8	100,0	323,3	1 261,4	100,0
do 500,00	7,0	0,0	5,8	–	–	–	–	–
500,01 – 700,00	34,4	0,6	31,6	84,4	8,9	45,6	–	–
700,01 – 900,00	158,0	3,2	143,0	171,3	18,0	73,6	73,9	5,9
900,01 – 1000,00	80,3	1,6	71,3	71,6	7,6	25,6	33,5	2,7
1000,01 – 1200,00	338,9	6,7	289,1	156,3	16,5	52,8	115,9	9,2
1200,01 – 1400,00	454,9	9,0	382,9	99,0	10,4	25,2	143,2	11,4
1400,01 – 1600,00	578,1	11,4	466,4	69,6	7,4	14,8	165,7	13,2
1600,01 – 1800,00	604,4	11,9	443,5	47,9	5,0	9,9	169,3	13,4
1800,01 – 2000,00	546,0	10,8	340,4	39,1	4,1	8,2	157,9	12,6
2000,01 – 2200,00	464,5	9,2	239,7	28,8	3,0	8,1	105,7	8,4
2200,01 – 2400,00	377,6	7,4	166,8	22,7	2,3	7,0	74,7	5,9
2400,01 – 2600,00	294,8	5,8	115,3	21,8	2,3	8,2	52,8	4,2
2600,01 – 2800,00	225,2	4,5	80,2	22,2	2,3	9,6	40,1	3,2
2800,01 – 3000,00	169,8	3,4	56,6	18,3	1,9	7,3	32,7	2,6
3000,01 – 3200,00	133,5	2,6	42,1	17,6	1,8	6,7	27,2	2,1
3200,01 – 3400,00	108,5	2,1	31,4	14,2	1,6	6,0	21,5	1,7
3400,01 – 3600,00	91,6	1,9	24,3	12,2	1,3	4,7	17,8	1,4
3600,01 – 3800,00	78,1	1,5	19,4	9,4	1,0	3,0	12,7	1,0
3800,01 – 4000,00	68,4	1,4	15,2	6,8	0,7	1,9	7,0	0,5
4000,01 i więcej	268,3	5,0	48,8	37,6	3,9	5,1	9,8	0,6

a) Bez osób posiadających prawo do świadczenia rolniczego. b) Łącznie z okresowymi emeryturami kapitałowymi finansowanymi z FUS, bez emerytur pomostowych.

a) Excluding persons with simultaneous right to agricultural benefits. b) Including an amount of periodic pensions financed from the Social Insurance Fund (FUS), excluding the bridge benefits.

TABL. 26. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA EMERYTURA I RENTA BRUTTO^{a)} WEDŁUG INSTYTUCJI WYPŁACAJĄCYCH
MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSION BY INSTITUTIONS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005	2004=100	2010	2009=100	2015	2014=100	2016	2015=100
	w zł <i>in zł</i>	w % <i>in %</i>	w zł <i>in zł</i>	w % <i>in %</i>	w zł <i>in zł</i>	w % <i>in %</i>	w zł <i>in zł</i>	w % <i>in %</i>
Pozarolniczy system ubezpieczeń społecznych.....	1 170,74	102,6	1 642,90	106,5	2 049,26	102,9	2 086,35	101,8
<i>Non-agricultural social security system</i>								
w tym: <i>of which:</i>								
ZUS ^{b)}	1 127,23 ^{c)}	102,8	1 588,95	106,5	1 980,96	103,0	2 018,48	101,9
SII ^{b)}								
MON	2 177,90 ^{c)}	97,9	2 745,24	105,6	3 229,08	101,7	3 257,54	100,9
MND								
MSWiA	2 009,61 ^{c)}	101,9	2 673,74	104,6	3 302,53	102,2	3 348,80	101,4
MIA								
MS	2 080,7	101,1	2 802,12	107,5	3 434,15	102,0	3 476,02	101,2
MJ								
KRUS	758,11	101,5	954,68	104,8	1 179,63	103,0	1 182,83	100,3
ASIF								

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, str. 15. b) Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi przez ministerstwa. c) Łącznie z kwotą jednorazowej wypłaty dla osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w kwocie nie wyższej niż kwota najniższej emerytury lub renty.

a) See general notes, point 5, p. 15. b) Including accident pensions financed from the SIF, paid from the MND, the MIA, and the MJ simultaneously to retirement pensions from the MND, the MIA, and the MJ not included by ministries. c) Including one-off payment for persons receiving retirement and other pensions in the amount not higher than the lowest retirement or other pension.

TABL. 27. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA EMERYTURA I RENTA BRUTTO^{a)} Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG WOJEWÓDZTW
MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSION FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY VOIVODSHIPS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emerytury i renty ogółem <i>Retirement and other pensions in total</i>		W tym emerytury <i>Of which retirement pensions</i>	
	w zł <i>in zł</i>	2015 = 100	w zł <i>in zł</i>	2015 = 100
POLSKA ^{b)(c)(d)}	2 018,48	101,9	2 131,70	101,7
<i>POLAND</i> ^{b)(c)(d)}				
Województwa razem ^{e)}	2 018,49	101,9	2 131,70	101,7
<i>Voivodships total</i> ^{e)}				
Dolnośląskie	2 041,56	101,9	2 124,93	101,8
Kujawsko-pomorskie	1 860,33	101,9	1 995,36	101,5
Lubelskie	1 812,13	102,0	1 935,04	101,6
Lubuskie	1 845,46	102,0	1 949,10	101,7
Łódzkie	1 876,11	101,7	1 982,04	101,5
Małopolskie	1 975,40	101,9	2 077,10	101,8
Mazowieckie	2 085,81	101,9	2 213,64	101,6
Opolskie	1 985,35	101,9	2 070,22	101,7
Podkarpackie	1 755,86	102,0	1 876,36	101,8
Podlaskie	1 831,95	101,9	1 919,10	101,7
Pomorskie	1 991,44	101,8	2 099,43	101,6
Śląskie	2 477,08	102,0	2 589,60	102,0
Świętokrzyskie	1 818,86	101,8	1 929,25	101,6
Warmińsko-mazurskie	1 824,03	101,9	1 951,93	101,5
Wielkopolskie	1 935,97	102,0	2 075,01	101,7
Zachodniopomorskie	1 945,96	101,8	2 049,25	101,5

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, str. 15. b) Bez emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego, bez emerytur pomostowych oraz nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych. c) Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS, a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi w podziale na województwa. d) Łącznie z okresową emeryturą kapitałową. e) Przyporządkowanie do województwa według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy.

a) See general notes, point 5, p. 15. b) Excluding retirement and other pensions of persons with simultaneous right to agricultural benefit, also excluding the bridge benefits and teachers' compension benefits. c) Including accident pensions financed from the SIF, paid from the MND, the MIA, and the MJ simultaneously to retirement pension from the MND, the MIA, and the MJ not included in the territorial distribution by voivodships. d) Including temporary capital retirement pension from the means gathered in the OPF. e) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension.

TABL. 28. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA RENTA BRUTTO^{a)} Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG WOJEWÓDZTW
MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} PENSION FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY VOIVODSHIPS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>		Renty rodzinne <i>Survivors pensions</i>	
	w zł <i>in zł</i>	2015 = 100	w zł <i>in zł</i>	2015 = 100
POLSKA ^{b)c)}	1 616,46	101,6	1 856,34	101,7
<i>POLAND</i> ^{b)c)}				
Województwa razem ^{d)}	1 616,52	101,6	1 856,34	101,7
<i>Voivodships total</i> ^{d)}				
Dolnośląskie	1 741,81	101,8	1 895,73	101,6
Kujawsko-pomorskie	1 443,29	101,5	1 711,29	102,1
Lubelskie	1 490,31	101,3	1 619,32	102,2
Lubuskie	1 559,79	101,3	1 692,93	102,3
Łódzkie	1 403,61	101,2	1 708,21	101,8
Małopolskie	1 666,88	101,6	1 803,56	101,6
Mazowieckie	1 537,49	101,8	1 825,34	101,9
Opolskie	1 648,32	103,5	1 800,32	101,3
Podkarpackie	1 360,75	101,3	1 600,36	102,1
Podlaskie	1 519,52	101,6	1 644,36	101,9
Pomorskie	1 627,23	102,1	1 822,83	101,3
Śląskie	2 070,50	101,6	2 329,95	101,4
Świętokrzyskie	1 427,90	101,0	1 641,79	101,9
Warmińsko-mazurskie	1 473,03	101,6	1 647,58	102,0
Wielkopolskie	1 553,41	101,9	1 769,89	101,7
Zachodniopomorskie	1 576,43	101,4	1 785,74	101,9

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, s. 15. b) Bez emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego.
c) Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS, a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi w podziale na województwa.
d) Przyporządkowanie do województwa według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy.

a) See general notes, point 5, p. 15. b) Excluding retirement and other pensions of persons with simultaneous right to agricultural benefit. c) Including accident pensions financed from the SIF, paid from the MND, the MIA, and the MJ simultaneously to retirement pensions from the MND, the MIA, and the MJ not included in the territorial distribution by voivodships. d) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension.

TABL. 29. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA EMERYTURA I RENTA BRUTTO^{a)} Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG REGIONÓW I WOJEWÓDZTW^{b)}
MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSION FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY REGIONS AND VOIVODSHIPS^{b)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto w złotych <i>Average monthly gross retirement and other pension in zł</i>	
	ogółem <i>total</i>	w tym emerytura <i>of which retirement pension</i>
POLSKA^{c)d)} 2016	2 018,48	2 131,70
<i>POLAND^{c)d)} .....</i> <i>2015</i>	<i>1 980,96</i>	<i>2 096,55</i>
Region Centralny.....	2 012,35	2 133,43
Łódzkie	1 876,11	1 982,04
Mazowieckie	2 085,81	2 213,64
Region Południowy.....	2 297,38	2 404,30
Małopolskie	1 975,40	2 077,10
Śląskie	2 477,08	2 589,60
Region Wschodni.....	1 797,84	1 912,01
Lubelskie	1 812,13	1 935,04
Podkarpackie	1 755,86	1 876,36
Podlaskie	1 831,95	1 919,10
Świętokrzyskie	1 818,86	1 929,25
Region Północno-zachodni.....	1 923,39	2 045,71
Lubuskie	1 845,46	1 949,10
Wielkopolskie	1 935,97	2 075,01
Zachodniopomorskie	1 945,96	2 049,25
Region Południowo-zachodni.....	2 028,74	2 112,25
Dolnośląskie	2 041,56	2 124,93
Opolskie	1 985,35	2 070,22
Region Północny.....	1 903,50	2 027,32
Kujawsko-pomorskie	1 860,33	1 995,36
Pomorskie	1 991,44	2 099,43
Warmińsko-mazurskie	1 824,03	1 951,93

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5 str. 15. b) Przyporządkowanie do województwa według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy. c) Bez emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego, bez emerytur pomostowych oraz nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych. d) Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS, a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi w podziale na województwa.

a) See general notes, point 5. p. 15. b) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension. c) Excluding retirement and other pensions of persons with simultaneous right to agricultural benefit also excluding the bridge benefits and teachers' compension benefits. d) Including accident pensions financed from the SIF, paid from the MND, the MIA, and the MJ simultaneously to retirement pensions from the MND, the MIA, and the MJ not included in the territorial distribution by voivodships.

TABL. 30. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA EMERYTURA I RENTA BRUTTO ^{a)} Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WEDŁUG REGIONÓW^{b)}
MONTHLY AVERAGE GROSS ^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSION FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION BY REGIONS^{b)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emerytury i renty ogółem <i>Retirement and other pensions in total</i>	W tym emerytury <i>Of which retirement pensions</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>	Renty rodzinne <i>Survivors pensions</i>
W zł In zł				
POLSKA ^{c)d)} 2016	2 018,48	2 131,70	1 616,46	1 856,34
POLAND ^{c)d)} 2015	1 980,96	2 096,55	1 590,33	1 825,03
Region Centralny	2 012,35	2 133,43	1 488,90	1 783,06
Region Południowy.....	2 297,38	2 404,30	1 915,12	2 156,88
Region Wschodni	1 797,84	1 912,01	1 439,61	1 621,35
Region Północno-zachodni	1 923,39	2 045,71	1 560,10	1 762,23
Region Południowo-zachodni	2 028,74	2 112,25	1 726,03	1 871,81
Region Północny	1 903,50	2 027,32	1 514,30	1 741,18
2015 = 100				
POLSKA ^{c)d)}	101,9	101,7	101,6	101,7
POLAND ^{c)d)}				
Region Centralny	101,8	101,6	101,6	101,9
Region Południowy.....	101,9	101,9	101,6	101,5
Region Wschodni	101,9	101,7	101,3	102,0
Region Północno-zachodni	101,9	101,6	101,6	101,9
Region Południowo-zachodni	101,9	101,8	102,1	101,5
Region Północny	101,9	101,5	101,7	101,7

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5 str. 15. b) Przyporządkowanie do województwa według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy. c) Bez emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego, bez emerytur pomostowych oraz nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych. d) Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS, a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi w podziale na województwa.

a) See general notes, point 5. p. 15. b) Assignment to the voivodship by a branch of the SII paying particular retirement or other pension. c) Excluding retirement and other pensions of persons with simultaneous right to agricultural benefit also excluding the bridge benefits and teachers' compensation benefits. d) Including accident pensions financed from the SIF, paid from the MND, the MIA, and the MJ simultaneously to retirement pensions from the MND, the MIA, and the MJ not included in the territorial distribution by voivodships.

TABL. 31. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA EMERYTURA I RENTA BRUTTO^{a)} Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO WEDŁUG WOJEWÓDZTW^{b)c)}
MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSION FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND BY VOIVODSHIPS^{b)c)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emerytury i renty ogółem ^{d)e)} <i>Retirement and other pensions in total^{d)e)}</i>		W tym emerytury <i>Of which retirement pensions</i>	
	w zł <i>in zł</i>	2015 = 100	w zł <i>in zł</i>	2015 = 100
POLSKA ..... <i>POLAND</i>	1 182,83	100,3	1 210,30	100,0
Dolnośląskie	1 271,82	99,5	1 325,12	99,3
Kujawsko-pomorskie	1 192,24	100,0	1 210,04	99,7
Lubelskie	1 182,01	100,6	1 205,21	100,3
Lubuskie	1 319,19	100,0	1 393,75	99,9
Łódzkie	1 170,59	100,2	1 181,50	100,0
Małopolskie	1 146,98	100,6	1 196,34	100,5
Mazowieckie	1 150,29	100,5	1 167,84	100,3
Opolskie	1 241,38	99,7	1 260,96	99,5
Podkarpackie	1 156,19	100,5	1 186,20	100,5
Podlaskie	1 157,18	100,6	1 169,94	100,4
Pomorskie	1 192,14	100,5	1 231,55	99,9
Śląskie	1 389,86	99,1	1 466,59	99,0
Świętokrzyskie	1 157,75	100,3	1 180,60	100,2
Warmińsko-mazurskie	1 195,90	100,5	1 225,47	100,2
Wielkopolskie	1 168,04	100,1	1 196,38	99,8
Zachodniopomorskie	1 256,11	99,8	1 297,55	99,6

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 2 i 5, str. 14, 15. b) Łącznie ze świadczeniami rentowymi osób posiadających prawo także do świadczenia pracowniczego finansowanego z FUS oraz łącznie ze świadczeniami inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych finansowanymi z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa 75313. c) Łącznie z wypłatami na podstawie art. 25, ust. 4 w związku z art. 25 ust. 2a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, lecz bez potrąceń nie przekazywanych. d) Łącznie z GBRZ-tami. e) Łącznie ze świadczeniami pieniężnymi dla cywilnych niewidomych ofiar wojny. f) Łącznie z wypłatami świadczeń rolnych z MON, MS, MSWiA.

a) See general notes, point 2 and 5, p. 14, 15. b) Including payment pensions of people with simultaneous right to employee benefit financed from the SIF and including pension benefits of war and military invalids, repressed persons financed from the separate chapter of the state budget 75313. c) Including paying on the basis of Art. 25, paragraph. 4 in conjunction with Art. 25, paragraph 2a of the Act of social security for farmers but without deductions not transmitted. d) Including GBRZ benefit. e) Including cash benefits for blind civil victims of warfare. f) Including agricultural benefits payments from the MND, the MJ and the MIA.

**TABL. 32. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA RENTA BRUTTO^{a)} Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA
SPOŁECZNEGO WEDŁUG WOJEWÓDZTW^{b)c)}
MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} PENSION FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE
FUND BY VOIVODSHIPS^{b)c)}**

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>		Renty rodzinne ^{d)} <i>Survivors pensions^{d)}</i>	
	w zł <i>in zł</i>	2015 = 100	w zł <i>in zł</i>	2015 = 100
POLSKA ..... <i>POLAND</i>	1 042,51	101,4	1 287,93	100,8
Dolnośląskie	1 063,29	100,7	1 257,01	99,7
Kujawsko-pomorskie	1 080,02	101,2	1 436,60	100,6
Lubelskie	1 053,16	101,7	1 334,04	101,2
Lubuskie	1 049,51	100,9	1 304,49	101,0
Łódzkie	1 052,21	101,8	1 330,52	100,7
Małopolskie	1 012,25	101,4	1 206,51	100,8
Mazowieckie	1 029,50	101,8	1 242,10	100,8
Opolskie	1 074,20	101,4	1 305,85	99,8
Podkarpackie	1 019,86	100,9	1 250,85	101,2
Podlaskie	1 042,84	101,7	1 315,81	101,3
Pomorskie	1 042,20	102,1	1 343,62	101,4
Śląskie	1 028,20	101,3	1 177,66	99,1
Świętokrzyskie	1 026,60	101,1	1 230,76	100,4
Warmińsko-mazurskie	1 055,39	101,4	1 341,97	102,4
Wielkopolskie	1 052,16	101,3	1 232,32	100,8
Zachodniopomorskie	1 055,93	100,8	1 449,39	99,0

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, str. 15. b) Łącznie ze świadczeniami rentowymi osób posiadających prawo także do świadczenia pracowniczego finansowanego z FUS ze świadczeniami rentowymi inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych finansowanych z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa 75313. c) Łącznie z wypłatami na podstawie art. 25 ust 4 w związku z art. 25 ust 2a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, lecz bez potrąceń nie przekazywanych. d) Łącznie z rentami socjalnymi.

a) See general notes, point 5, p. 15. b) Including payment pensions of people with simultaneous right to employee benefit financed from the SIF and including pension benefits of war and military invalids, repressed persons financed from the separate chapter of the state budget 75313. c) Including paying on the basis of Art. 25, paragraph. 4 in conjunction with Art. 25, paragraph 2a of the Act of social security for farmers but without deductions not transmitted. d) Including social pensions.

TABL. 33. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA EMERYTURA I RENTA BRUTTO^{a)} Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO WEDŁUG REGIONÓW I WOJEWÓDZTW^{b)c)}
MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSION FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND BY REGIONS AND VOIVODSHIPS^{b)c)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emerytury i renty ogółem ^{d)e)} <i>Retirement and other pensions in total^{d)e)}</i>		W tym emerytury <i>Of which retirement pensions</i>
			w zł <i>in zł</i>
POLSKA 2016		1 182,83	1 210,30^{d)}
<i>POLAND .....</i> <i>2015</i>		<i>1 179,63</i>	<i>1 209,81</i>
Region Centralny.....		1 157,56	1 172,81
Łódzkie		1 170,59	1 181,50
Mazowieckie		1 150,29	1 167,84
Region Południowy.....		1 213,65	1 279,57
Małopolskie		1 146,98	1 196,34
Śląskie		1 389,86	1 466,59
Region Wschodni.....		1 167,22	1 189,07
Lubelskie		1 182,01	1 205,21
Podkarpackie		1 156,19	1 186,20
Podlaskie		1 157,18	1 169,94
Świętokrzyskie		1 157,75	1 180,60
Region Północno-zachodni.....		1 199,03	1 234,86
Lubuskie		1 319,19	1 393,75
Wielkopolskie		1 168,04	1 196,38
Zachodniopomorskie		1 256,11	1 297,55
Region Południowo-zachodni.....		1 261,06	1 300,85
Dolnośląskie		1 271,82	1 325,12
Opolskie		1 241,38	1 260,96
Region Północny.....		1 193,23	1 219,20
Kujawsko-pomorskie		1 192,24	1 210,04
Pomorskie		1 192,14	1 231,55
Warmińsko-mazurskie		1 195,90	1 225,47

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, str. 15. b) Łącznie z wypłatami emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia pracowniczego finansowanego z FUS oraz łącznie ze świadczeniami rentowymi inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych finansowanymi z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa 75313. c) Łącznie z wypłatami na podstawie art. 25, ust. 4 w związku z art. 25, ust. 2a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, lecz bez potrąceń nieprzekazywanych. d) Łącznie z GBRZ. e) Łącznie ze świadczeniami pieniężnymi dla cywilnych niewidomych ofiar wojny. f) Łącznie z wypłatami świadczeń rolnych przez MON, MS, MSWIA.

a) See general notes, point 5, p. 15. b) Including payment retirement and other pensions of people with simultaneous right to employee benefit financed from the SIF and including pension benefits of war and military invalids, repressed persons financed from the separate chapter of the state budget 75313. c) Including paying on the basis of Art. 25, paragraph 4 in conjunction with Art. 25, paragraph 2a of the Act of social security for farmers but without deductions not transmitted. d) Including GBRZ benefit. e) Including cash benefits for blind civil victims of warfare. f) Including agricultural benefits payments from the MND, the MJ and the MI benefits for blind civil victims of warfare. f) Including agricultural benefits payments from the MND, the MJ and the MIA.

TABL. 34. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA EMERYTURA I RENTA BRUTTO^{a)} Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO WEDŁUG REGIONÓW^{b)c)}

MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSION FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND BY REGIONS^{b)c)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Emerytury i renty ogółem ^{d)e)} <i>Retirement and other pensions in total^{d)e)}</i>	W tym emerytury <i>Of which retirement pensions</i>	Renty z tytułu niezdolności do pracy <i>Disability pensions</i>	Renty rodzinne ^{f)} <i>Survivors pensions^{f)}</i>
W zł In zł				
POLSKA 2016	1 182,83	1 210,30	1 042,51	1 287,93
<i>POLAND ..... 2015</i>	<i>1 179,63</i>	<i>1 209,81</i>	<i>1 027,93</i>	<i>1 277,75</i>
Region Centralny	1 157,56	1 172,81	1 036,90	1 272,84
Region Południowy.....	1 213,65	1 279,57	1 015,04	1 199,58
Region Wschodni	1 167,22	1 189,07	1 039,69	1 295,26
Region Północno-zachodni	1 199,03	1 234,86	1 052,45	1 273,60
Region Południowo-zachodni	1 261,06	1 300,85	1 065,92	1 272,63
Region Północny	1 193,23	1 219,20	1 063,27	1 382,82
2015 = 100				
POLSKA	100,3	100,0	101,4	100,8
<i>POLAND</i>				
Region Centralny	100,4	100,2	101,8	100,8
Region Południowy.....	100,0	99,9	101,4	100,4
Region Wschodni	100,5	100,4	101,4	101,0
Region Północno-zachodni	100,0	99,7	101,2	100,5
Region Południowo-zachodni	99,6	99,4	100,8	99,8
Region Północny	100,3	99,9	101,5	101,4

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, str. 15. b) Łącznie z wypłatami emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia pracowniczego finansowanego z FUS oraz łącznie ze świadczeniami rentowymi inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych finansowanymi z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa 75313. c) Łącznie z wypłatami na podstawie art. 25, ust.4 w związku z art. 25 ust. 2a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, lecz bez potrąceń nieprzekazywanych. d) Łącznie z GBRZ. e) Łącznie ze świadczeniami pieniężnymi dla cywilnych niewidomych ofiar wojny. f) Łącznie z rentami socjalnymi. g) Łącznie z wypłatami świadczeń rolnych przez MON, MS, MSWiA.

a) See general notes, point 5, p. 15. b) Including payment retirement and other pensions of people with simultaneous right to employee benefit financed from the SIF and including pension benefits of war and military invalids, repressed persons financed from the separate chapter of the state budget 75313. c) Including paying on the basis of Art. 2, paragraph. 4 in conjunction with Art. 25, paragraph 2a of the Act of social security for farmers but without deductions not transmitted. d) Including GBRZ benefit. e) Including cash benefits for blind civil victims of warfare. f) Including social pensions. g) Including agricultural benefits payments from the MND, the MJ and the MIA.

TABL. 35. PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA EMERYTURA I RENTA BRUTTO^{a)} Z MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ, MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI I MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI
MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSION FROM THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, THE MINISTRY OF JUSTICE AND THE MINISTRY OF INTERIOR AND ADMINISTRATION

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	MON <i>MND</i>	MS <i>MJ</i>	MSWiA ^{a)} <i>MIA^{a)}</i>
	w zł w zł		
Emerytura i renta ogółem..... 2016 <i>Retirement and other pension in total</i>	3 257,54	3 476,02	3 348,80
..... 2015	3 229,08	3 434,15	3 302,53
W tym emerytura ..... <i>Of which retirement pension</i>	3 431,76	3 719,34	3 570,55
Renty z tytułu niezdolności do pracy ..... <i>Disability pensions</i>	3 143,53	2 814,45	2 898,30
Renty rodzinne ..... <i>Survivors pensions</i>	2 819,28	2 755,72	2 702,18
	2015 = 100		
Emerytura i renta ogółem ..... <i>Retirement and other pensions in total</i>	100,9	101,2	101,4
W tym emerytura ..... <i>Of which retirement pension</i>	101,1	101,3	101,5
Renty z tytułu niezdolności do pracy ..... <i>Disability pensions</i>	100,2	101,5	101,1
Renty rodzinne ..... <i>Survivors pensions</i>	100,7	100,6	101,0

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, str. 15.

a) See general notes, point 5, p. 15.

TABL. 36. ŚWIADCZENIA POZAUBEZPIECZENIOWE Z MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ, Z MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI, Z MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

NON-INSURANCE BENEFITS FROM THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, FROM THE MINISTRY OF JUSTICE, FROM THE MINISTRY OF INTERIOR AND ADMINISTRATION

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	MON <i>MND</i>		MS <i>MJ</i>		MSWiA <i>MIA</i>	
	w liczbach bezwzględ- nych <i>in absolute numbers</i>	2015=100	w liczbach bezwzględ- nych <i>in absolute numbers</i>	2015=100	w liczbach bezwzględ- nych <i>in absolute numbers</i>	2015=100
<i>Liczba świadczeń Number of benefits</i>						
Ryczałty energetyczne	93 298	92,3	7 551	90,8	48 132	91,3
<i>Energy-supply allowance for combatants</i>						
Dodatki kombatancie	32 585	87,9	2 622	90,8	15 183	87,9
<i>Supplements for combatants</i>						
Świadczenia pieniężne w wysokości dodatku kombatanciego	—	x	—	x	—	x
<i>Cash benefits in the amount equal to the supplement for combatants</i>						
Świadczenia pieniężne dla żołnierzy-górników	626	90,3	270	82,8	1 661	90,0
<i>Cash benefits for soldiers-miners</i>						
Świadczenia pieniężne dla osób deportowanych	13 767	93,2	2 592	87,6	18 382	89,0
<i>Cash benefits for deported persons</i>						
Dodatki kompensacyjne	92 528	92,3	6 995	90,9	45 184	91,1
<i>Compensation supplements</i>						
<i>Kwota wypłat Benefits in total</i>						
Ryczałty energetyczne	15 469 241	92,1	1 253 948	91,0	7 975 451	91,4
<i>Energy-supply allowance for combatants</i>						
Dodatki kombatancie	6 802 692	88,2	546 905	91,1	3 150 003	88,1
<i>Supplements for combatants</i>						
Świadczenia pieniężne w wysokości dodatku kombatanciego	—	x	—	x	—	x
<i>Cash benefits in the amount equal to the supplement for combatants</i>						
Świadczenia pieniężne dla żołnierzy-górników	122 460	91,5	45 178	80,7	300 940	90,2
<i>Cash benefits for soldiers-miners</i>						
Świadczenia pieniężne dla osób deportowanych	2 448 376	93,4	478 956	87,0	3 393 486	89,0
<i>Cash benefits for deported persons</i>						
Dodatki kompensacyjne	2 953 754	94,3	218 858	91,2	1 409 111	91,3
<i>Compensation supplements</i>						

**TABL. 37. ŚWIADCZENIA Z ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH Z ROZDZIAŁU 75313
WYDATKÓW BUDŻETU PAŃSTWA^{a)}
BENEFITS FROM THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION FROM 75313 ALLOCATION IN STATE
BUDGET^{a)}**

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Liczba świadczeń <i>Number of benefits</i>		Kwota wypłat <i>Benefits in total</i>	
	w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>	2015 = 100	w tys. zł <i>in thous.zł</i>	2015 = 100
Ryczałty energetyczne	2 568 852	92,5	427 090	92,7
<i>Energy-supply allowance for combatants</i>				
Dodatki kombatanckie	877 224	90,0	182 662	90,3
<i>Supplements for combatants</i>				
Świadczenia pieniężne w wysokości dodatku kombatanckiego.....	13 076	189,9	8 691	198,2
<i>Cash benefits in the amount equal to the supplement for combatants</i>				
Świadczenia pieniężne dla żołnierzy- górników	202 428	89,3	36 404	89,4
<i>Cash benefits for soldiers-miners</i>				
Świadczenia pieniężne dla osób deportowanych.....	755 280	90,3	137 178	90,1
<i>Cash benefits for deported persons</i>				
Dodatki kompensacyjne	2 195 664	92,2	68 802	92,6
<i>Compensation supplements</i>				

a) Łącznie z wypłatami realizowanymi na mocy umów międzynarodowych.

a) Including payments realized on the basis of international agreements.

TABL. 38. ŚWIADCZENIA Z Z KASY ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO Z ROZDZIAŁU 75313 WYDATKÓW BUDŻETU PAŃSTWA
BENEFITS FROM THE AGRICULTURAL SOCIAL INSURANCE FUND FROM 75313 ALLOCATION IN STATE BUDGET

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Liczba świadczeń <i>Number of benefits</i>		Kwota wypłat <i>Benefits in total</i>	
	w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>	2015 = 100	w tys. zł <i>in thous.zł</i>	2015 = 100
Ryczałty energetyczne ..... <i>Energy-supply allowance for combatants</i>	822 312	90,1	136 374	90,1
Dodatki kombatanckie ..... <i>Supplements for combatants</i>	259 812	88,0	54 046	88,2
Świadczenia pieniężne dla osób deportowanych do pracy przymusowej ..... <i>Cash benefits for deported persons</i>	191 832	87,4	36 535	87,4
Świadczenia pieniężne dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej..... <i>Cash benefits for soldiers of substitute military service</i>	72 096	89,4	12 859	89,4
Świadczenie pieniężne dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych..... <i>Cash benefits for blind civil victims of warfare</i>	168	93,3	112	91,8
Dodatki kompensacyjne ..... <i>Compensation supplements</i>	669 120	89,0	20 904	89,2

a) Łącznie z wypłatami realizowanymi na mocy umów międzynarodowych.
a) Including payments realized on the basis of international agreements.

**TABL. 39. EMERYTURY I RENTY BRUTTO^{a)} Z POZAROLNICZEGO SYSTEMU UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH WEDŁUG ZAWODÓW**
*GROSS^{a)} RETIREMENT AND OTHER PENSIONS FROM NON-AGRICULTURAL SOCIAL SECURITY
SYSTEM BY OCCUPATION*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Kwota świadczeń brutto w mln zł <i>Gross benefits in mln zł</i>	Przeciętne miesięczne świadczenie brutto w zł <i>Average monthly gross benefit in zł</i>
Emerytury razem^{b)} Total retirement pensions^{b)}	142 950,2	2 204,96
w tym: okresowe emerytury kapitałowe	109,9	173,42
<i>of which annuity retirement pensions</i>		
w tym wypłacone przez ZUS	130 957,0	2 131,70
<i>of which paid of SII</i>		
pracowników kolejowych ^{c)}	2 349,0	1 983,65
<i>railway employees^{c)}</i>		
górników	10 159,2	4 116,16
<i>miners</i>		
nauczycieli	7 199,3	2 355,64
<i>teachers</i>		
osób prowadzących na własny rachunek działalność gospodarczą	1 505,6	1 741,99
<i>self-employed persons</i>		
kombatantów.....	2,7	1 036,18
<i>combatants</i>		
Renty z tytułu niezdolności do pracy razem^{b)d)} Disability pensions^{b)d)}	19 296,7	1 663,34
w tym wypłacone przez ZUS	18 116,1	1 616,46
<i>of which paid of SII</i>		
pracowników kolejowych ^{c)}	278,5	1 659,36
<i>railway employees^{c)}</i>		
górników	1 277,9	3 870,26
<i>miners</i>		
nauczycieli	1 111,3	2 853,87
<i>teachers</i>		
osób prowadzących na własny rachunek działalność gospodarczą	723,7	1 232,24
<i>self-employed persons</i>		
inwalidów wojennych, wojskowych, osób represjonowanych	1 236,0	2 986,57
<i>war and military invalids, repression victims</i>		
Renty rodzinne razem^{c)d)} Total survivors pensions^{c)d)}	30 894,3	1 913,96
w tym wypłacone przez ZUS	28 054,8	1 856,34
<i>of which paid of SII</i>		
pracowników kolejowych ^{c)}	1 315,1	1 717,64
<i>railway employees^{c)}</i>		
górników	3 216,2	3 029,07
<i>miners</i>		
osób prowadzących na własny rachunek działalność gospodarczą	578,7	1 395,99
<i>self-employed persons</i>		
inwalidów wojennych, wojskowych, osób represjonowanych.....	500,7	1 865,02
<i>war and military invalids, repression victims</i>		

a) Bez emerytur i rent osób posiadających prawo do świadczenia rolnego, bez emerytur pomostowych i nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych. b) Łącznie z osobami pobierającymi świadczenia z MON, MS i MSWiA. c) Dotyczy świadczeń przyznanych w ramach „starego” systemu. d) Łącznie z osobami otrzymującymi renty wypadkowe finansowane z FUS, a wypłacane przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetów tych instytucji.

a) Excluding retirement and other pensions of people with simultaneous right to agricultural benefit, also excluding the bridge benefits and teachers' compensation benefits. b) Including persons receiving benefits from the MND, the MJ as well as the MIA. c) Concerns benefits under the old scheme. d) Including persons receiving accident pensions financed from the SIF and paid by the MND, the MIA as well as the MJ with retirement pensions financed from budgets of these entities.

TABL. 40. RELACJA PRZECIĘTNEJ MIESIĘCZNEJ EMERYTURY BRUTTO^{a)} Z POZAROLNICZEGO SYSTEMU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH DO PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA W GOSPODARCE NARODOWEJ^{b)}
RELATION OF MONTHLY AVERAGE GROSS^{a)} RETIREMENT PENSION FROM NON-AGRICULTURAL SOCIAL SECURITY SYSTEM TO MONTHLY AVERAGE GROSS WAGES AND SALARIES IN THE NATIONAL ECONOMY^{b)}

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Przeciętna miesięczna emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1 000,07	1 305,75	1 755,19	1 844,66	1 938,09	2 041,68	2 117,35	2 170,64	2 204,96
<i>Monthly average gross retirement pension from non-agricultural social security system in zł</i>									
Relacja w %	63,7	66,6	62,2	62,0	62,9	64,0	64,0	63,7	62,3
<i>Relation in %</i>									

a) Patrz uwagi ogólne, pkt. 5, str. 15. b) Do obliczenia przyjęto za podstawę (mianownik) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto pomniejszone o składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

a) See general notes, point 5, p. 15. b) For calculating the ratio, the average monthly gross wages and salaries, less contributions to compulsory social security, was adopted as the base (denominator).

TABL. 41. ŚREDNIOROCZNE MINIMUM EGZYSTENCJI I MINIMUM SOCJALNE DLA GOSPODARSTW EMERYCKICH W LATACH 2000-2016

YEARLY SUBSISTENCE MINIMUM AND SOCIAL MINIMUM FOR RETIREES' HOUSEHOLDS IN 2000-2016

Rok Year	Minimum socjalne (w zł) <i>Social minimum (in zł)</i>		Minimum egzystencji (w zł) <i>Subsistence minimum (in zł)</i>		Przeciętna emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń (w zł) <i>Average gross retirement pension from non-agricultural social security system (in zł)</i>	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym emerytów (w zł) <i>Monthly average disposable income per capita in retirees household (in zł)</i>
	1-osobowe M+K/2 <i>sole</i> M+W/2	2-osobowe M+K <i>dual</i> M+W	1-osobowe M+K/2 <i>sole</i> M+W/2	2-osobowe M+K <i>dual</i> M+W		
2000	641,20	1053,72	308,00	523,50	1000,07	696,35
2005	780,31	1256,28	382,30	630,80	1305,75	883,80
2006	800,80	1301,80	351,58	591,57	1360,52	943,89
2007	822,18	1341,03	364,66	615,97	1396,88	999,05
2008	871,61	1426,99	389,51	643,23	1523,05	1096,87
2009	907,09	1487,58	421,85	698,02	1651,21	1180,65
2010	943,52	1553,37	447,54	743,83	1755,19	1244,77
2011	984,37	1623,64	474,20	789,08	1844,66	1297,96
2012	1043,09	1720,37	493,96	820,77	1938,09	1371,62
2013	1062,45	1769,24	513,87	855,72	2041,68	1415,23
2014	1070,65	1778,44	515,43	856,32	2117,35	1458,12
2015	1080,20	1792,54	518,00	860,06	2170,64	1509,50
2016	1094,92	1817,78	527,30	879,10	2204,96	1568,96

Uwaga. Począwszy od 2006 r. zmodyfikowano minimum socjalne i minimum egzystencji.

Note. From 2006 modified social minimum and modified subsistence minimum.

CZĘŚĆ III. GOSPODARSTWA DOMOWE EMERYTÓW I RENCISTÓW
PART III. RETIREES' AND PENSIONERS' HOUSEHOLDS

TABL. 42. PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY NA 1 OSOBĘ
W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH EMERYTÓW I RENCISTÓW
MONTHLY AVERAGE INCOME PER CAPITA IN RETIREES' AND PENSIONERS' HOUSEHOLDS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
	W zł na osobę <i>In zł per capita</i>			
DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY ..... <i>AVAILABLE INCOME</i>	1 474,56	1 498,78	1 568,96	1 164,48
w tym dochód do dyspozycji..... <i>of which disposable income</i>	1 425,75	1 424,83	1 490,51	1 111,91
	W % <i>In % (2015 = 100) – nominalnie nominal</i>			
DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY ..... <i>AVAILABLE INCOME</i>	106,4	104,2	103,9	104,5
w tym dochód do dyspozycji	106,6	104,3	104,0	104,5
	W % <i>In % (2015 = 100) – realnie real</i>			
DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY ..... <i>AVAILABLE INCOME</i>	107,0	104,6	104,5	104,6
w tym dochód do dyspozycji	107,2	104,7	104,5	104,6
	W % <i>dochodu rozporządzalnego In % of available income</i>			
Dochód z pracy najemnej	52,8	8,6	8,7	7,7
<i>Income from hired work</i>				
Dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.....	3,3	0,4	0,3	0,7
<i>Income from a private farm in agriculture</i>				
Dochód z pracy na własny rachunek	8,4	0,8	0,8	0,7
<i>Income from self-employment</i>				
Dochód ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń społecznych.....	31,1	86,5	86,8	85,1
<i>Income from social security benefits and other social benefits</i>				
w tym z: <i>of which from:</i>				
emerytur	20,3	71,9	82,4	4,5
<i>retirement pensions</i>				
rent z tytułu niezdolności do pracy.....	2,1	5,1	1,5	27,8
<i>disability pensions</i>				
świadczeń wychowawczych.....	2,9	0,7	0,5	2,0
<i>child-rising benefit</i>				
Zasiłków dla bezrobotnych	0,2	0,1	0,1	0,3
<i>Unemployment benefits</i>				
Pozostały dochód	4,0	3,4	3,0	5,5
<i>Other incomes</i>				
w tym dary od osób prywatnych	3,7	3,2	2,9	5,2
<i>of which donations from private persons</i>				

**TABL. 43. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYDATKI NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH
DOMOWYCH EMERYTÓW I RENCISTÓW**
*MONTHLY AVERAGE EXPENDITURES PER CAPITA IN RETIREES' AND PENSIONERS'
HOUSEHOLDS*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
WYDATKI OGÓLEM ^{a)} ..... <i>EXPENDITURES IN TOTAL</i> ^{a)}	1131,64	1226,95	1266,26	1039,68
		W zł na osobę	In zł per capita	
		95,7	94,0	93,8
		W % wydatków	In % of expenditures	
Towary i usługi konsumpcyjne ..... <i>Consumer goods and services</i>	95,7	94,0	93,8	94,9
w tym: of which:				
żywność i napoje bezalkoholowe ..... <i>food and non-alcoholic beverages</i>	24,2	26,7	26,2	29,2
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe ..... <i>alcoholic beverages, tobacco</i>	2,5	2,4	2,4	2,5
towary nieżywnościowe i usługi ..... <i>non-food goods and services</i>	67,5	64,0	64,2	62,6
w tym: of which :				
odzież i obuwie <i>clothing and footwear</i>	5,6	3,6	3,6	3,6
użytkowanie mieszkania i nośniki energii ..... <i>housing, water, electricity, gas and other fuels</i>	19,6	23,0	22,8	24,4
w tym nośniki energii ^{d)} ..... <i>of which electricity, gas and other fuels</i> ^{b)}	10,8	14,0	13,8	15,0
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego..... <i>furnishing, household equipment and routine maintenance of the house</i>	5,1	4,8	4,8	4,7
zdrowie ..... <i>health</i>	5,3	8,3	8,4	7,5
w tym: of which:				
wyroby medyczo-farmaceutyczne, urządzenia i sprzęt medyczny ..... <i>medical products, appliances and equipment</i>	3,1	5,6	5,7	5,5
usługi ambulatoryjne i inne usługi związane ze zdrowiem ..... <i>out-patient services</i>	1,7	1,9	1,9	1,6
transport ..... <i>transport</i>	8,7	5,4	5,7	4,0
łącność ^{c)} <i>communication</i> ^{c)}	5,0	4,6	4,5	4,9
rekreacja i kultura ^{d)} ..... <i>recreation and culture</i> ^{d)}	6,9	5,3	5,4	4,7
edukacja ..... <i>education</i>	0,9	0,1	0,1	0,1
restauracje i hotele..... <i>restaurants and hotels</i>	4,4	3,1	3,0	3,5
pozostałe towary i usługi ^{a)} ..... <i>miscellaneous goods and services</i>	6,0	5,8	5,9	5,2
w tym higiena osobista ..... <i>of which personal care</i>	3,1	2,5	2,5	2,5
Wydatki pozostałe ..... <i>Other expenditures</i>	4,3	6,0	6,2	5,1
w tym dary przekazane innym gospodarstwom domowym ..... <i>of which gifts donated to other households</i>	3,0	4,2	4,4	2,9

a) Łącznie z wydatkami na ubezpieczenia na życie. b) Energia (elektryczna, ciepła, gaz, opał). c) Łącznie z wydatkami na usługi internetowe.

d) Bez wydatków na usługi internetowe.

a) Including expenditures on life insurance. b) Energy (electricity, heat energy, gas, liquid and solid fuels). c) Including expenditures on Internet services. d) Excluding expenditures on Internet services.

**TABL. 44. DYNAMIKA PRZECIĘTNYCH MIESIĘCZNYCH WYDATKÓW NA 1 OSOBĘ
W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH EMERYTÓW I RENCISTÓW NA TLE OGÓŁU
GOSPODARSTW DOMOWYCH W 2016 R. (2015=100)**
*DYNAMICS OF MONTHLY AVERAGE EXPENDITURES PER CAPITA IN RETIREES' AND
PENSIONERS' HOUSEHOLDS IN 2016 (2015=100) IN RELATION TO TOTAL HOUSEHOLDS
EXPENDITURE*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
WYDATKI OGÓŁEM – nominalne^{a)}	103,7	103,9	103,7	104,3
<i>EXPENDITURES IN TOTAL – nominal^{a)}</i>				
Towary i usługi konsumpcyjne.....	103,8	104,0	103,8	104,3
<i>Consumer goods and services</i>				
w tym: <i>of which</i>				
żywność i napoje bezalkoholowe	104,3	104,0	103,5	106,2
<i>food and non-alcoholic beverages</i>				
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	103,4	103,6	103,5	103,1
<i>alcoholic beverages, tobacco</i>				
odzież i obuwie	106,9	106,5	104,3	118,7
<i>clothing and footwear</i>				
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	100,9	101,6	101,1	103,7
<i>housing, water, electricity, gas and other fuels</i>				
w tym nośniki energii ^{d)}	98,0	100,3	99,7	103,2
<i>of which electricity, gas and other fuels^{b)}</i>				
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	106,0	110,0	108,5	118,2
<i>furnishing, household equipment and routine maintenance of the house</i>				
zdrowie <i>health</i>	105,1	106,2	106,8	101,4
w tym: <i>of which:</i>				
wyroby medyczno-farmaceutyczne, urządzenia i sprzęt medyczny	104,9	103,4	104,2	98,3
<i>medical products, appliances and equipment</i>				
usługi ambulatoryjne i inne usługi związane ze zdrowiem	104,0	108,9	107,5	117,2
<i>out-patient services</i>				
transport <i>transport</i>	102,7	100,6	100,6	97,1
łączność ^{c)} <i>communication^{c)}</i>	102,2	102,4	102,0	103,6
rekreacja i kultura ^{d)}	106,2	104,4	104,3	103,0
<i>recreation and culture^{d)}</i>				
edukacja	95,9	69,5	96,2	18,0 ^{e)}
<i>education</i>				
restauracje i hotele	108,7	115,5	115,2	117,0
<i>restaurants and hotels</i>				
pozostałe towary i usługi ^{a)}	105,7	103,9	105,3	94,4
<i>miscellaneous goods and services</i>				
w tym higiena osobista	105,5	106,5	106,0	108,8
<i>of which personal care</i>				
Wydatki pozostałe	101,1	103,3	102,9	104,5
<i>Other expenditures</i>				
w tym dary przekazane innym gospodarstwom domowym	99,8	100,5	100,7	95,5
<i>of which gifts donated to other households</i>				
WYDATKI OGÓŁEM – realnie	104,3	104,3	104,2	104,4
<i>EXPENSES IN TOTAL – real</i>				
w tym: <i>of which:</i>				
Towary i usługi konsumpcyjne	104,5	104,4	104,3	104,4
<i>Consumer goods and services</i>				

a) Łącznie z wydatkami na ubezpieczenia na życie. b) Energia (elektryczna, ciepła, gaz, opał). c) Łącznie z wydatkami na usługi internetowe.

d) Bez wydatków na usługi internetowe.

a) Including expenditures on life insurance. b) Energy (electricity, heat energy, gas, liquid and solid fuels). c) Including expenditures on Internet services. d) Excluding expenditures on Internet services.

TABL. 45. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE SPOŻYCIE^{a)} NIEKTÓRYCH ARTYKUŁÓW ŻYWNOŚCIOWYCH NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH EMERYTÓW I RENCISTÓW
MONTHLY AVERAGE CONSUMPTION^{a)} OF SELECTED FOODSTUFFS PER CAPITA IN RETIREES' AND PENSIONERS' HOUSEHOLDS

Artykuły żywnościowe <i>Foodstuffs</i>	Jednostka miary <i>Unit of measurement</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
		ogółem <i>in total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
Pieczywo ^{b)} <i>Bread</i> ^{b)}	kg	3,52	4,26	4,22	4,45
Makaron i produkty makaronowe..... <i>Pasta and pasta products</i>	kg	0,38	0,46	0,45	0,48
Mąka ^{c)} <i>Flour</i> ^{c)}	kg	0,68	0,93	0,93	0,97
Mieso ^{d)} <i>Meat</i> ^{d)}	kg	5,32	6,86	6,88	6,76
w tym: <i>of which:</i>					
mieso surowe ^{d)} <i>raw meat</i> ^{d)}	kg	3,04	3,94	3,97	3,84
w tym drób	kg	1,57	2,03	2,04	2,02
<i>of which poultry</i>					
wędliny i inne przetwory mięsne ^{e)}	kg	2,03	2,52	2,51	2,54
<i>processed meat and other meat preparations</i> ^{e)}					
Ryby i owoce morza ^{f)} <i>Fish and seafood</i> ^{f)} ...	kg	0,32	0,46	0,48	0,40
Mleko ^{g)} <i>Milk</i> ^{g)}	l	3,08	3,69	3,68	3,73
Sery i twarogi ^{h)} <i>Cheese and curd</i> ^{h)}	kg	0,85	1,02	1,03	0,93
Smietana	l	0,36	0,52	0,52	0,50
<i>Cream</i>					
Jaja	szt	11,64	15,13	15,17	14,97
<i>Eggs</i>					
Oleje i tłuszcze ⁱ⁾ <i>Oil and fats</i> ⁱ⁾	kg	1,13	1,53	1,53	1,53
tłuszcze zwierzęce..... <i>animal fats</i>	kg	0,35	0,52	0,54	0,44
w tym masło	kg	0,28	0,39	0,41	0,31
<i>of which butter</i>					
tłuszcze roślinne	kg	0,78	1,01	0,99	1,09
<i>vegetable fats</i>					
Owoce	kg	3,66	4,77	4,90	4,16
<i>Fruits</i>					
Warzywa	kg	8,59	11,26	11,26	11,25
<i>Vegetables</i>					
w tym ziemniaki..... <i>of which potatoes</i>	kg	3,48	4,54	4,50	4,76
Cukier	kg	1,01	1,39	1,38	1,42
<i>Sugar</i>					
Kawa, herbata i kakao.....	kg	0,25	0,33	0,33	0,33
<i>Coffee, tea and cocoa</i>					
Wody mineralne i źródlane	l	4,91	5,14	5,26	4,57
<i>Mineral and spring waters</i>					
Soki owocowe i warzywne	l	0,97	0,76	0,77	0,71
<i>Fruit and vegetable juices</i>					

a) Bez spożycia w placówkach gastronomicznych. b) Bez pieczywa chrupkiego, tostowego i pieczywa cukierniczego. c) Bez mąki ziemniaczanej. d) Łącznie z boczkiem surowym. e) Bez przetworów podrobowych. f) Bez marynat, przetworów ze zwierząt morskich i słodkowodnych, wyrobów garmazeryjnych i panierowanych. g) Bez zagęszczonego i w proszku. h) Bez słodkich serków (np. waniliowy, danio). i) Bez boczku surowego.

a) Excluding consumption in restaurants or pubs. b) Excluding crispbread, toasted bread and confectionery. c) Excluding potatoes flour. d) Including raw bacon. e) Excluding offal preparations. f) Excluding pickles, processed sea and fresh-water food and fish, ready-to-serve foods including coated food products. g) Excluding condensed and powdered milk. h) Excluding sweet cottage cheese. i) Excluding raw bacon.

TABL. 46. WYPOSAŻENIE GOSPODARSTW DOMOWYCH EMERYTÓW I RENCISTÓW W NIEKTÓRE PRZEDMIOTY TRWAŁEGO UŻYTKOWANIA^{a)}
EQUIPMENT WITH SELECTED DURABLE GOODS^{a)} IN RETIREES' AND PENSIONERS' HOUSEHOLDS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>in total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
	w % gospodarstw wyposażonych w dane dobro <i>in % of households equipped in particular durable</i>			
Odbiornik telewizyjny	96,4	98,2	98,4	97,6
<i>Television set</i>				
Urządzenie do odbioru TV satelitarnej lub kablowej	62,2	57,0	58,3	51,1
<i>Satellite or cable television equipment</i>				
Zestaw kina domowego.....	11,7	4,3	4,3	4,4
<i>Home theater system</i>				
Radio, radiomagnetofon, wieża, radio z odtwarzaczem płyt kompaktowych	71,3	75,1	75,8	72,1
<i>Radio, radio tape recorder, stereo music system, radio with compact disc player</i>				
Odtwarzacz DVD.....	31,4	21,4	21,8	19,4
<i>DVD recorder</i>				
Kamera wideo.....	7,9	3,3	3,6	2,4
<i>Video camera</i>				
Cyfrowy aparat fotograficzny.....	44,6	23,1	24,2	18,1
<i>Digital camera</i>				
Komputer osobisty	75,2	45,2	45,8	42,8
<i>Personal computer</i>				
w tym laptop, tablet.....	63,2	34,5	34,9	32,8
<i>of which laptop, tablet</i>				
Komputer z dostępem do Internetu.....	74,0	44,0	44,7	41,0
<i>Personal computer with access to the Internet</i>				
Komputer bez dostępu do Internetu	2,0	1,5	1,3	2,1
<i>Personal computer without access to the Internet</i>				
Drukarka	32,0	14,0	14,5	11,8
<i>Printer</i>				
Telefon komórkowy	95,7	89,0	89,0	88,6
<i>Mobile phone</i>				
Pralka automatyczna	95,8	93,0	93,6	90,5
<i>Automatic washing machine</i>				
Odkurzacz elektryczny.....	93,9	94,1	95,0	89,9
<i>Vacuum cleaner</i>				
Chłodziarka, chłodziarko-zamrażarka lub zamrażarka.....	98,9	98,9	98,9	98,6
<i>Refrigerator, fridge-freezer or freezer</i>				
Kuchenka mikrofalowa.....	58,1	43,2	43,5	41,7
<i>Microwave oven</i>				
Robot kuchenny.....	59,7	51,0	52,5	44,2
<i>Kitchen robot</i>				
Zmywarka do naczyń	29,2	15,0	16,0	10,5
<i>Dishwasher</i>				
Rower (bez dziecięcego)	62,5	47,6	47,4	48,4
<i>Bicycle (excluding children's)</i>				
Samochód osobowy	63,7	39,6	42,4	26,9
<i>Passenger car</i>				

a) Opracowano wg stanu w końcu poszczególnych kwartałów.

a) Compiled on the basis of data at the end of particular quarters.

TABL. 47. WYPOSAŻENIE GOSPODARSTW DOMOWYCH EMERYTÓW I RENCISTÓW W NIEKTÓRE PRZEDMIOTY TRWAŁEGO UŻYTKOWANIA^{a)} W 2016 R. W PORÓWNANIU DO 2015 R. (2015 R. = 100)

EQUIPMENT WITH SELECTED DURABLE GOODS^{a)} IN RETIREES' AND PENSIONERS' HOUSEHOLDS IN 2016 COMPARED WITH 2015 (2015=100)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>in total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
Odbiornik telewizyjny ..... <i>Television set</i>	99,6	99,5	99,6	99,5
Urządzenie do odbioru TV satelitarnej lub kablowej ..... <i>Satellite or cable television equipment</i>	93,5	92,4	93,3	88,0
Zestaw kina domowego..... <i>Home theater system</i>	90,0	93,5	93,5	95,7
Radio, radiomagnetofon, wieża, radio z odtwarzaczem płyt kompaktowych ..... <i>Radio, radio tape recorder, stereo music system, radio with compact disc player</i>	94,8	95,3	95,2	95,8
Odtwarzacz DVD..... <i>DVD recorder</i>	83,3	82,0	81,0	85,5
Kamera wideo..... <i>Video camera</i>	89,8	91,7	94,7	104,3
Cyfrowy aparat fotograficzny..... <i>Digital camera</i>	91,4	91,7	91,3	90,5
Komputer osobisty ..... <i>Personal computer</i>	101,3	104,9	104,6	107,3
w tym laptop, tablet..... <i>of which laptop, tablet</i>	104,8	111,7	110,4	116,7
Komputer z dostępem do Internetu..... <i>Personal computer with access to the Internet</i>	101,6	105,3	104,9	107,0
Komputer bez dostępu do Internetu ..... <i>Personal computer without access to the Internet</i>	64,5	83,3	72,2	116,7
Drukarka ..... <i>Printer</i>	91,7	95,2	94,2	100,0
Telefon komórkowy ..... <i>Mobile phone</i>	100,5	101,7	101,6	101,8
Pralka automatyczna ..... <i>Automatic washing machine</i>	100,3	100,3	100,3	100,4
Odkurzacz elektryczny..... <i>Vacuum cleaner</i>	99,7	100,0	100,1	98,9
Chłodziarka, chłodziarko-zamrażarka lub zamrażarka ..... <i>Refrigerator, fridge-freezer or freezer</i>	99,9	100,1	100,1	100,1
Kuchenka mikrofalowa ..... <i>Microwave oven</i>	98,6	98,0	98,0	97,7
Robot kuchenny ..... <i>Kitchen robot</i>	95,5	95,0	95,3	92,5
Zmywarka do naczyń..... <i>Dishwasher</i>	107,4	111,9	110,3	123,5
Rower (bez dziecięcego) ..... <i>Bicycle (excluding children's)</i>	100,5	100,0	99,0	104,5
Samochód osobowy ..... <i>Passenger car</i>	101,4	101,0	101,0	100,4

a) Opracowano wg stanu w końcu poszczególnych kwartałów.

a) Compiled on the basis of data at the end of particular quarters.

TABL. 48. TRUDNOŚCI GOSPODARSTW DOMOWYCH EMERYTÓW I RENCISTÓW W ZASPOKAJANIU POTRZEB

DIFFICULTIES IN SATISFYING RETIREES' AND PENSIONERS' NEEDS IN THEIR HOUSEHOLDS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>in total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
	% gospodarstw deklarujących brak możliwości realizacji danej potrzeby <i>% of households declaring no possibility to satisfy</i>			
Tygodniowy wypoczynek rodziny raz w roku	40,3	51,2	48,1	65,1
<i>One week annual holiday</i>				
Jedzenie mięsa lub ryb co drugi dzień	7,9	10,9	9,5	17,4
<i>Meal with meat or fish every second day</i>				
Ogrzewanie mieszkania odpowiednio do potrzeb.....	8,7	11,8	10,2	19,4
<i>Keeping home adequately warm</i>				
Wymiana zużytych mebli	47,7	64,1	61,7	74,9
<i>Replacing worn out furniture</i>				

TABL. 49. MIESZKANIA UŻYTKOWANE PRZEZ GOSPODARSTWA DOMOWE EMERYTÓW I RENCISTÓW

DWELLINGS OCCUPIED BY RETIREES' AND PENSIONERS' HOUSEHOLDS

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>in total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
Przeciętna powierzchnia użytkowa zajmowana przez gospodarstwo domowe w m2.....	77,19	69,21	69,96	65,77
<i>Average usable floor space occupied by household in sq.m.</i>				
Przeciętna liczba pokoi użytkowanych przez gospodarstwo domowe.....	2,96	2,71	2,75	2,55
<i>Average number of rooms occupied by household</i>				
Przeciętna powierzchnia użytkowa zajmowana przez gospodarstwo domowe na 1 osobę w m2.....	27,56	37,27	37,40	36,63
<i>Average usable floor space occupied by 1 person in household in sq.m.</i>				
Przeciętna liczba osób na 1 pokój	0,94	0,68	0,68	0,71
<i>Average number of persons per 1 room</i>				

TABL. 50. WYPOSAŻENIE MIESZKAŃ EMERYTÓW I RENCISTÓW W URZĄDZENIA I INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE
EQUIPMENT OF DWELLINGS OF RETIREES' AND PENSIONERS' HOUSEHOLDS IN TECHNICAL AND SANITARY INSTALLATIONS

Wyposażenie mieszkań w: <i>Dwellings equipped with:</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>in total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
		w % <i>In %</i>		
Wodociąg..... <i>Water supply</i>	99,4	99,2	99,3	99,0
w tym z sieci..... <i>of which from a network</i>	93,4	93,4	93,7	92,1
Ustęp splukiwany..... <i>Flushing toilet</i>	97,6	96,7	97,0	95,4
Łazienkę..... <i>Bathroom</i>	96,6	95,2	95,7	92,9
Ciepłą wodę bieżącą..... <i>Hot running water</i>	96,8	95,6	96,1	93,1
w tym z sieci..... <i>of which from a network</i>	30,2	29,8	31,1	23,9
Gaz..... <i>Gas</i>	91,0	93,9	94,0	93,5
w tym z sieci..... <i>of which from a network</i>	54,4	59,9	61,8	51,2
Centralne ogrzewanie..... <i>Central heating</i>	85,9	84,5	85,8	78,3
Pieca..... <i>Stoves</i>	14,0	15,4	14,1	21,7
w tym elektryczne lub gazowe..... <i>of which electric or gas</i>	3,5	3,5	3,4	3,8

Źródło: Badanie budżetów gospodarstw domowych.

Source: Data of the households budgets survey.

TABL. 51. STAN MIESZKAŃ ZAJMOWANYCH PRZEZ GOSPODARSTWA DOMOWE EMERYTÓW I RENCISTÓW
CONDITIONS OF DWELLINGS OF RETIREES' AND PENSIONERS' HOUSHOLDS

Użytkowane mieszkanie <i>Dwelling</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>in total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
	% odpowiedzi tak % of „yes” answers			
Ma przeciekający dach, zawilgocone ściany, podłogi, fundamenty, butwiejące okna i podłogi..... <i>It has a leaky roof, humid wells and floors, foundation, rotting windows and floors</i>	11,3	11,5	10,9	14,6
Jest narażone na nadmierny hałas pochodzący od sąsiadów lub z zewnątrz..... <i>It is exposed to excessive noise produced by neighbours or other outside source</i>	13,8	13,7	13,0	16,5
Jest położone w szczególnie uciążliwym otoczeniu ze względu na zanieczyszczenie środowiska (np. pył, dym, nieprzyjemne zapachy, zanieczyszczona woda)..... <i>It is located in a place, which surroundigs are poluted by (for instance: dust, smoke, unpleasant smells, polluted water)</i>	11,6	10,3	10,2	11,0
Jest położone w rejonie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem ..... <i>It is located in an area, which is dangerous regarding crime, violence, vandalism</i>	6,4	6,1	5,6	8,4
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze .... <i>It is located in an area, where infrastructure is bad</i>	6,6	7,6	7,4	8,4
Posiada balkon (taras), ogródek ..... <i>It has a tarrace, a garden</i>	81,7	81,1	82,0	77,1
Jest zbyt małe..... <i>It is too small</i>	17,0	7,6	7,0	10,0
Jest zbyt duże ..... <i>It is too big</i>	7,0	11,1	11,4	9,7
Jest wystarczająco ciepłe w zimie ..... <i>It is warm enough during wintertime</i>	85,7	83,4	84,0	80,8
Jest wystarczająco chłodne w lecie ..... <i>It is cold enough during summertime</i>	75,6	77,5	77,9	75,9

Znak (*) - zjawisko istniało, w wielkości większej lub równej 20 przypadków z próby, ale mniejszej niż 50.

Symbol (*)- magnitude not zero, but more or equal 20 cases in a sample and less than 50.

TABL. 52. SUBIEKTYWNA OCENA SYTUACJI MATERIALNEJ GOSPODARSTW DOMOWYCH EMERYTÓW I RENCISTÓW
SUBJECTIVE EVALUATION OF MATERIAL SITUATION OF RETIREES' AND PENSIONERS' HOUSEHOLDS

Sytuacja materialna jest <i>Material situation is</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>in total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
	% gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację <i>% households assessing their situation</i>			
Bardzo dobra..... <i>Very good</i>	13,6	8,9	9,8	4,7
Raczej dobra ..... <i>Rather good</i>	19,9	14,9	16,4	8,3
Przeciętna ..... <i>Average</i>	53,5	58,1	58,9	54,7
Raczej zła ..... <i>Rather bad</i>	9,5	13,7	11,6	23,2
Zła..... <i>Bad</i>	3,4	4,3	3,3	9,0

Źródło: Badanie budżetów gospodarstw domowych.
Source: Data of the households budgets survey.

TABL. 53. SUBIEKTYWNA OCENA STANU ZDROWIA EMERYTÓW I RENCISTÓW
SUBJECTIVE OPINION ABOUT HEALTH OF RETIREES' AND PENSIONERS'

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Gospodarstwa domowe <i>Households</i>			
	ogółem <i>in total</i>	emerytów i rencistów razem <i>of retirees and pensioners in total</i>	emerytów <i>of retirees</i>	rencistów <i>of pensioners</i>
	%			
Bardzo dobre..... <i>Very good</i>	16,8	5,0	5,0	5,1
Dobre ..... <i>Good</i>	43,4	25,1	25,9	21,1
Takie sobie, ani dobre, ani złe ..... <i>Nor good, nor bad</i>	26,8	42,1	42,6	40,0
Złe ..... <i>Bad</i>	10,5	21,6	20,7	26,2
Bardzo złe ..... <i>Very bad</i>	2,5	6,2	5,9	7,6

Źródło: Badanie EU-SILC.
Source: Data of the EU-SILC survey.

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH *SYMBOLS*

- Kreska (-) – zjawisko nie wystąpiło
magnitude zero
- Zero (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5
magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit
- Kropka (.) – zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych
data not available or not reliable
- Znak (x) – wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
not applicable
- „W tym”
„Of which” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy
indicates that not all elements of the sum are given

WYKAZ SKRÓTÓW *ABBREVIATIONS*

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych
SII – Social Insurance Institution

KRUS – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
ASIF – Agricultural Social Insurance Fund

MON – Ministerstwo Obrony Narodowej
MND – Ministry of National Defence

MS – Ministerstwo Sprawiedliwości
MJ – Ministry of Justice

MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MIA – Ministry of Interior and Administration

FUS – Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
SIF – Social Insurance Fund

FER – Fundusz Emerytalno-Rentowy
PF – Pension Fund

GBRZ – oznaczenie świadczenia rolnego wypłacanego przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w wysokości 50% ze względu na uprawnienia do świadczeń pracowniczych zbiegających się ze świadczeniami zagranicznymi

GBRZ benefit – agricultural benefit paid by the Agricultural Social Insurance Fund in an amount of 50% of that benefit due to right to employee benefits simultaneous to foreign benefits